

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Janja Slatnar

**Vpliv epidemioloških ukrepov na
izvajanje vzgojno – pedagoškega dela v razvojnem oddelku
vrtca Jesenice**

Magistrsko delo

Jesenice, 2026

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Janja Slatnar

**Vpliv epidemioloških ukrepov na
izvajanje vzgojno – pedagoškega dela v razvojnem oddelku
vrtca Jesenice**

Magistrsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentorica:izr. prof. dr. Jelka Zorn

Jesenice, 2026

Vpliv epidemioloških ukrepov na izvajanje vzgojno-pedagoškega dela v razvojnem oddelku vrtca Jesenice
Povzetek magistrskega dela

Prilagojen program predšolske vzgoje je namenjen vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami, ki so na podlagi odločbe o usmeritvi ter strokovne ocene vključeni v razvojni oddelek vrtca, in omogoča izvajanje individualiziranih pedagoških pristopov, specialno pedagoško podporo ter interdisciplinarno sodelovanje strokovnih delavcev.

Temeljni cilji prilagojenega programa so spodbujanje otrokovega celostnega razvoja glede na njegove individualne potrebe, potencialne in zmožnosti, zagotavljanje prilagojenega, varnega in spodbudnega okolja ter socialno vključevanje v skladu z zmožnostmi posameznega otroka. Epidemija bolezni covid-19 je pokazala, da številne vlade in svetovna skupnost niso bile ustrezno pripravljene na obvladovanje tako hitre, razsežne, dolgotrajne in kompleksne zdravstvene krize. Kljub nacionalnim načrtom in strateškim dokumentom za obvladovanje epidemij so se v praksi pokazale pomembne pomanjkljivosti predvsem na področju pravočasnega in enotnega odločanja, usklajevanja ukrepov in priporočil, usklajevanja med institucijami ter v omejenem vključevanju posameznih strok. V magistrski nalogi sem raziskala vpliv epidemioloških ukrepov in priporočil na izvajanje vzgoje in izobraževanja v razvojnem oddelku Vrtca Jesenice. Rezultati raziskave kažejo, da je upoštevanje ukrepov pomembno vplivalo na potek, kontinuiteto in organizacijo dela, predvsem pa so bili ukrepi in priporočila premalo prilagojeni potrebam ene izmed najbolj ranljivih skupin – otrok s posebnimi potrebami – saj se ni upoštevalo razvojnih, čustvenih in socialnih potreb otrok s posebnimi potrebami, kar je vplivalo na vzgojo in izobraževanje, počutje otrok, strokovnih delavcev in staršev otrok s posebnimi potrebami. Raziskava je tudi pokazala, da so se strokovne delavke, kljub dodatnim obremenitvam in spremenjenim pogojem dela, trudile ohranjati kakovost in kontinuiranost vzgojno-izobraževalnega dela, vendar so se pri tem pogosto srečevale z organizacijskimi izzivi, psihično in fizično obremenitvijo in tudi s pomanjkanjem strokovne podpore. Njihova prizadevanja so deloma olajšala vplive negativnih učinkov epidemioloških ukrepov na vzgojno-izobraževalni proces ter poudarila pomen avtonomije in strokovne presoje strokovnih delavcev vrtca v času kriznih razmer.

Ključne besede: otroci s posebnimi potrebami, razvojni oddelek, covid epidemija, epidemiološki ukrepi.

The Impact of Epidemiological Measures on the Implementation of Educational Work in the Developmental Class of the Jesenice Kindergarten

Summary of the Master's Thesis

The adapted preschool education programme is intended for the upbringing and education of children with special needs who, on the basis of a placement decision and a professional assessment, are enrolled in a developmental group within a kindergarten. It enables the implementation of individualized pedagogical approaches, special educational support, and interdisciplinary cooperation among professionals. The fundamental objectives of the adapted programme are to promote the child's holistic development in accordance with their individual needs, potentials, and abilities; to ensure an adapted, safe, and stimulating environment; and to support social inclusion in line with each child's capabilities. The COVID-19 epidemic revealed that many governments and the global community were not adequately prepared to manage such a rapid, extensive, long-lasting, and complex health crisis. Despite national plans and strategic documents for epidemic management, significant shortcomings became apparent in practice, particularly in the areas of timely and unified decision-making, coordination of measures and recommendations, coordination among institutions, and the limited involvement of individual professional fields. In my master's thesis, I examined the impact of epidemiological measures and recommendations on the implementation of education and care in the developmental group of the Jesenice Kindergarten. The research results indicate that compliance with the measures significantly affected the course, continuity, and organization of work. Above all, the measures and recommendations were insufficiently adapted to the needs of one of the most vulnerable groups—children with special needs—since their developmental, emotional, and social needs were not adequately taken into account. This, in turn, affected education and care as well as the well-being of the children, professionals, and parents of children with special needs. The study also showed that, despite additional burdens and changed working conditions, professional staff made considerable efforts to maintain the quality and continuity of educational work. However, they frequently encountered organizational challenges, psychological and physical strain, and a lack of professional support. Their efforts partially mitigated the negative effects of epidemiological measures on the educational process and highlighted the importance of the autonomy and professional judgement of kindergarten staff in times of crisis.

Keywords: children with special needs, development department, Covid epidemic, epidemiological measures.

ZAHVALA

Ko hodiš, pojdi zmeraj do konca.

Spomladi do rožne cvetice,
poleti do zrele pšenice,
jeseni do polne police,
pozimi do snežne kraljice,
v knjigi do zadnje vrstice,
v življenju do prave resnice,
a v sebi – do rdečice
čez eno in drugo lice.

A če ne prideš ne prvič ne drugič
do krova in pravega kova,
poskusi
vnovič
in zopet
in znova.

Tone Pavček

Pravijo – na koncu je vse dobro – če ni dobro, še ni konec.

Dobro je ... in končano je.

Posebna zahvala mentorici Izr.prof. dr. Jelki Zorn za strokovne usmeritve, hitro odzivnost in vso podporo.

Hvala lektorici ge. Olgi Koplan za profesionalno sodelovanje.

Zahvaljujem se vsem sodelujočim v raziskavi, eni intervjuji so se lepo zaključili s kavico in skupnimi interesi po uspešnem zaključku.

Hvala sinovoma Lovru in Ambrožu in bratu Gregu.

In vsem prijateljem, ki so me podpirali, spodbujali, predvsem pa »prenašali« v najbolj stresnih dnevih in kljub vsemu verjeli vame.

Hvala, Nina.

Hvala, Laura.

In vem, da sta vidva tam gor ponosna name.

SEZNAM KRAJŠAV

VIZ	vzgoja in izobraževanje
ZUOPP-1	Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami
ZOFVI	Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja
ZVrt	Zakon o vrtcih
ZOPOP	Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami
RO	razvojni oddelek
RA	razvojna ambulanta
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje

KAZALO VSEBINE

1.	TEORETIČNI UVOD	1
1.1	Vloga in pomen predšolske vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami	1
1.2	Socializacija v vrtcu	3
1.3	Opredelitev otrok s posebnimi potrebami	3
1.4	Prepoznavanje otrok s posebnimi potrebami	4
1.5	Razvoj vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji	4
1.6	Zakonodaja v Republiki Slovenije, ki ureja področje socialnih pravic otrok s posebnimi potrebami.....	6
1.7	Programa vzgoje in izobraževanja za otroke s posebnimi potrebami v vrtcu.....	7
1.7.1	Program za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo	7
1.7.2	Prilagojeni program za predšolske otroke	8
1.8	Strokovni delavci v prilagojenem programu za otroke s posebnimi potrebami – v razvojnem oddelku (RO) Vrtca Jesenice	8
1.9	Pomen dnevne rutine	12
1.10	Epidemija covid-19	14
2.	OPREDELITEV PROBLEMA.....	17
2.1	Raziskovalna vprašanja	18
3.	METODOLOGIJA	20
3.1	Vrsta raziskave	20
3.2	Merski instrument in viri podatkov	20
3.3	Populacija in vzorčenje	20
3.4	Zbiranje podatkov.....	20
4.	REZULTATI	22
	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami	22
4.1	Strokovnost	22
4.2	Vpliv epidemioloških ukrepov	23
4.2.1	Socialni odnosi in socialne interakcije.....	24
4.2.2	Verbalna in neverbalna komunikacija	25
4.2.3	Timsko delo.....	26
4.2.4	Strokovne in specialne obravnave v vrtcu	26
4.2.5	Pomen rutine	28
4.2.6	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	28

4.2.7	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	29
4.3	Primeri dobre prakse in inovativni strokovni in vzgojno-pedagoški pristopi.....	30
4.4	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca	31
4.5	Mnenja strokovnih delavk v RO o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov	31
5.	RAZPRAVA.....	33
6.	SKLEPI.....	38
7.	PREDLOGI.....	40
8.	VIRI IN LITERATURA.....	42
9.	PRILOGE.....	47
9.1	Vprašalniki.....	47
9.2	Zapis intervjujev	47
9.2.1	Intervju A, vzgojiteljica v RO	47
9.2.2	Intervju B, pomočnica vzgojiteljice.....	50
9.2.3	Intervju C, svetovalna delavka.....	51
9.2.4	Intervju D, delovna terapevtka.....	53
9.2.5	Intervju E, fizioterapevtka	55
9.2.6	Intervju F, logopedinja	57
9.2.7	Intervju G, logopedinja	58
9.3	Kodirni list	60
9.3.1	Odprto kodiranje	60
9.3.2	Osnovno kodiranje	82

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 Vloga in pomen predšolske vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami

V slovenski izobraževalni sistem je predšolska vzgoja umeščena kot sestavni del vzgoje in programi izobraževanja, namenjeni otrokom do vstopa v osnovnošolsko izobraževanje, imajo tak status tudi v mednarodni klasifikaciji ISCED 11 (International Standard Classification of Education) (UNESCO Institute for Statistics, 2012).

Poleg določb, temeljnih nalog, načel in ciljev, ki jih določa Zakon o vrtcih iz leta 1996, sta temeljna podlaga za izvajanje vzgojno-pedagoškega dela z otroki s posebnimi potrebami Kurikulum za vrtce (2025) in Kurikulum za vrtce v prilagojenem programu za predšolske otroke s posebnimi potrebami (2025). (Zakon o vrtcih, 1996; Bahovec, Bregar-Golobič in Kranjc, 1999; Sklep o prilagojenem programu za predšolske otroke s posebnimi potrebami Kurikulum za vrtce v prilagojenem programu, 2025).

Kurikulum za vrtce (1999) je kot nacionalni dokument strokovna podlaga za delo v vrtcih in je poleg dostopnosti predšolske vzgoje, izobrazbe strokovnih delavcev, vrednotenja in spremljanja ter upravljanja in financiranja tretja od petih ključnih razsežnosti okvira kakovosti predšolske vzgoje (Bahovec, Bregar-Golobič in Kranjc, 1999).

Kurikulum za vrtce v prilagojenem programu služi kot strokovno izhodišče za izvajanje in načrtovanje vzgojno-izobraževalnih dejavnosti, ki ustrezajo razvojnim ciljem in potrebam otrok s posebnimi potrebami v predšolskem obdobju (Sklep o prilagojenem programu za predšolske otroke s posebnimi potrebami Kurikulum za vrtce v prilagojenem programu, 2025).

V prenovljenem Kurikulu za vrtce v prilagojenem programu za predšolske otroke s posebnimi potrebami (2025) so navedeni/dodani trije specifični cilji:

1. Upoštevat individualne sposobnosti in zmožnosti otroka s posebnimi potrebami in vsakemu otroku s posebnimi potrebami zagotavljati pogoje za optimalen razvoj in učenje na podlagi razvojnih individualnih potreb.
2. Omogočati povezovanje in sodelovanje oddelkov prilagojenega programa s preostalimi oddelki v vrtcu in omogočati prehajanje med različnimi programi za predšolske otroke z oblikovanjem nove organizacijske oblike oddelka – prehodnega oddelka.
3. Timsko delovati in povezovati vse službe znotraj vrtca ter omogočati sodelovanje z zunanjimi institucijami in strokovnjaki za zagotovitev optimalnih pogojev za razvoj otrok s posebnimi potrebami (Sklep o prilagojenem programu za predšolske otroke s posebnimi potrebami Kurikulum za vrtce v prilagojenem programu, 2025).

V skladu s to opredelitvijo International Standard Classification of Education 0 programe predšolske vzgoje uvršča na tako raven, da zagotavljajo celosten pristop pri spodbujanju otrokovega socialnega in emocionalnega, kognitivnega, telesnega in jezikovnega razvoja ter otrokom omogočajo organizirano in nadzorovano podporo pri učenju zunaj družinskega

okolja. Poudarjeno je, da na tem nivoju ni nujna visoka strukturiranost programov, vendar je značilnost teh programov zagotavljanje organiziranih in načrtnih učnih aktivnosti v varnem fizičnem okolju (Rutar, 2021).

Socialno vključevanje v zgodnjem otroštvu je ključnega pomena za razvoj otrokovih socialnih veščin, sposobnosti komuniciranja, empatije in občutka pripadnosti. Otroci skozi socialne interakcije z vrstniki razvijajo pomembne sposobnosti, ki jim pomagajo pri uspešnem vključevanju v širšo družbo (Marjanovič Umek in Fekonja Peklaj, 2008).

Pomembno je, da otroci v predšolskem obdobju dobijo ustrezno podporo, da pridobivajo raznovrstne izkušnje, ki spodbujajo njihov celostni razvoj, in ključno vlogo pri tem imajo kvalitetni programi vzgoje in izobraževanja (Opara, 2005).

V razvoju otroka so nekatere skupne zakonitosti:

- otrokov razvoj običajno poteka skozi zaporedne faze ali stopnje, pri čemer se vsaka faza odraža z določenimi dosežki in mejniki,
- otrokovi psihični procesi se razvijajo v vseh razvojnih obdobjih,
- nekatera področja otrokovega razvoja so med seboj prepletena in povezana, razvijajo se vzporedno,
- v otrokovem razvoju so obdobja, ki so najbolj primerna, kritična, da se nauči in pridobi določene spretnosti na najbolj učinkovit način,
- v prvih letih so individualne razlike v razvoju med otroki velike, vendar te razlike ostajajo znotraj razvojnih norm,
- med otrokovim razvojem gre za stalno povezavo med samim razvojem, učenjem in poučevanjem (Bahovec, Bregar-Golobič in Kranjc, 1999).

V zadnjih tridesetih letih je bilo izvedenih veliko raziskav, ki so raziskovale vpliv vrtca na razvoj in učenje otrok ter so se osredotočale na različna področja otrokovega razvoja, vključno s kognitivnim, socialno-čustvenim, jezikovnim, motoričnim razvojem in akademskim uspehom ter kasneje zmožnostmi socialnega prilagajanja v družbenem prostoru (NICHD, 2005).

Te raziskave zagotavljajo podlago za odločitve o vlogi in oblikovanju vrtca ter politik in programov za predšolske otroke in so pomembne za starše, vzgojitelje in strokovnjake na področju vzgoje in izobraževanja (Bahovec, Bregar-Golobič in Kranjc, 1999).

V Republiki Sloveniji je bila v letih od leta 2002 do 2006 narejena prva vzdolžna raziskava, ki je preučevala učinke vrtca na razvoj predšolskih otrok in njihovo kasnejšo šolsko uspešnost, različne vidike otrokovega razvoja in druge dejavnike, kot so kakovost vrtca, izkušnje vzgojiteljev, izobrazba staršev otrok, kakovost spodbujanja otrok v družini in družinski pogoji ter njihov vpliv na otrokov razvoj. Rezultati raziskave kažejo, da ima zgodnejša vključitev v vrtec in zgodnja interakcija z vrstniki pomemben pozitiven učinek pri spodbujanju razvoja socialnih veščin, sodelovanja in samostojnosti otroka in komunikacije. Dodatne analize so pokazale, da bi morale politike in programi na področju vzgoje in izobraževanja posebno pozornost nameniti otrokom iz socialno, ekonomsko in kulturno manj spodbudnega okolja. Ti otroci nimajo enakih priložnosti za razvoj svojih sposobnosti in veščin, vendar pa lahko

vključitev v kakovosten vrtec te razlike omili (Bahovec, Bregar-Golobič in Kranjc, 1999; Zupančič in Kavčič, 2007).

1.2 Socializacija v vrtcu

Socializacija je proces, ki poteka vse življenje in med katerim vsak posameznik postopno spoznava, sprejema in se prilagaja pravilom, vrednotam, normam ter vedenjskim vzorcem družbe, v kateri je rojen in živi ter izoblikuje lastne standarde, stališča in vedenjske vzorce. V drugi etapi socializacije, imenovani sekundarna socializacija, otrok razširja svoje interakcije izven družine na druge pomembne socialne skupine in poglavito vlogo v tej fazi imajo institucije, ki otroka sistematično in bolj celostno uvajajo v splošno kulturo (Lepičnik 2020).

Pomembna vloga vrtca je tudi pomoč staršem pri celoviti skrbi za otroke. Izboljšanje kvalitete življenja družin in otrok ter ustvarjanje pogojev za razvoj otrokovih telesnih in duševnih sposobnosti so temeljne naloge vrtcev, ki jih Zakon o vrtcih navaja v 2. členu in pomembno vplivajo na razvoj otrok in družbeno blaginjo (Zakon o vrtcih, 1996; Kompare, Stražišar, Vec, Dogša in Jaušovec, 2001).

1.3 Opredelitev otrok s posebnimi potrebami

Enotnega pojma za otroke s posebnimi potrebami ni ne v mednarodnem ne v slovenskem pravu. V Sloveniji je na področju vzgoje in izobraževanja najbolj vpeljan in razširjen pojem »otrok s posebnimi potrebami« tako v Zakonu o vrtcih, Zakonu o osnovnih šolah in Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, na novo pa vsebinsko opredeli pojem otroka s posebnimi potrebami Zakon o zgodnji celostni obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami (Murgel, 2018).

Skalar (1999) navaja, da je otrokom, ki jih uvrščamo v skupino otrok s posebnimi potrebami, skupno, da imajo zaradi funkcionalnih, telesnih ali osebnostnih motenj ali zaradi neučinkovitih socialnih ali materialnih okoliščin težave pri zaznavanju, razumevanju, komuniciranju in gibanju v različnih socialnih okoljih.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1), sprejet 2011, je ZUOPP-1 iz leta 2000 dodal še skupino otrok z motnjami avtističnega spektra in tako se zdaj opredeljuje devet skupin otrok s posebnimi potrebami, ki potrebujejo prilagojene programe vzgoje in izobraževanja ali prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2011).

Te skupine otrok so:

- otroci z motnjami v duševnem razvoju,
- slepi in slabovidni otroci ter otroci z okvaro vidne funkcije,
- gluhi in naglušni,
- otroci z govorno-jezikovnimi motnjami,
- gibalno ovirani otroci,

- dolgotrajno bolni otroci,
- otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja,
- otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami,
- otroci z avtističnimi motnjami (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2011).

1.4 Prepoznavanje otrok s posebnimi potrebami

Ob rojstvu lahko zdravniki med rutinskim pregledom opazijo znake ali simptome, ki kažejo na kakršno koli motnjo v razvoju pri novorojenčku in priporočijo dodatne preiskave ali ocene za potrditev diagnoze in začetek ustrezne obravnave ali zdravljenja. Pomembno je, da se morebitne težave v razvoju odkrijejo čim prej, da se lahko otroku zagotovi zgodnja obravnava in oskrba za njegov optimalen razvoj ter se mu prilagodijo okolje, pogoji in metode dela (Opara, 2005).

Posamezna odstopanja ali posebnosti v otrokovem razvoju se lahko prepoznajo šele ob vstopu v vrtec. Večkrat strokovni delavci vrtca to hitreje opazijo kot starši, ker so usposobljeni za opazovanje otrokovega razvoja, motoričnih spretnosti ter socialnih interakcij in imajo izkušnje pri opazovanju in spremljanju vseh faz otrokovega razvoja. Ko otrok začne obiskovati vrtec, se sreča z večjim številom vrstnikov, sodeluje v socialnih interakcijah z vrstniki, kar staršem in strokovnim delavcem omogoči, da lažje opazijo morebitne razlike v otrokovem razvoju v primerjavi z drugimi otroki. Če strokovni delavec v vrtcu opazi odstopanja v razvoju otroka, se pogovori s svetovalnim delavcem, ki mu pomaga bolje razumeti morebitna odstopanja v razvoju otroka ter ponudi strokovno mnenje in oceno situacije glede na njegove izkušnje in znanje, nato pa strokovni delavec vrtca o svojih opažanjih obvesti starše in jih usmeri k izbranemu pediatru. Izbrani zdravnik po presoji staršem predlaga obisk Centra za zgodnjo obravnavo, kjer zdravnik specialist pediater opravi prvi pregled otroka in če opazi odstopanja na več področjih otrokovega razvoja, napoti starše k posameznim strokovnim delavcem znotraj Centra za zgodnjo obravnavo (Šoln Urbinc, Jakič Brezočnik in Švalj, 2016).

1.5 Razvoj vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji

Ogledalo demokratičnosti in zrelosti družbe je njen odnos do oseb, ki so v primerjavi z drugimi posamezniki ali skupinami zaradi osebnih okoliščin v šibkejšem izhodiščnem položaju. Otroci s posebnimi potrebami so zelo heterogena, izredno ranljiva skupina posameznikov z različnimi sposobnostmi, značilnostmi in potrebami, zato je pomembno, da se jim zagotovi ustrezna podpora, uredi status in zagotavlja pravno varstvo (Murgel, 2014).

Slovenija ima dolgoletno tradicijo na področju vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami. V Gorici je leta 1840 nastala prva specializirana šola za gluhe in naglušne otroke, v Ljubljani so ustanovili prve oddelke za otroke z motnjami v duševnem razvoju in prav tako v Ljubljani je bila leta 1919 ustanovljena prva specializirana šola za slepe (Krek, 2011).

Po drugi svetovni vojni se je zgradil heterogen, raznovrsten sistem zavodov in posebnih šol, ki so delovali glede na vrsto motenj in stanj otrok. Za vsako kategorijo motnje je bila ustanovljena posebna šola ali ustanova (Opara, 2005).

S sprejetjem Splošnega zakona o šolstvu v letu 1958, s katerim je bilo določeno, da imajo v Sloveniji vsi državljani enake pravice do šolanja in vzgoje, so bili postavljeni temelji kategorizacije otrok s posebnimi potrebami. Leta 1960 je bil sprejet Zakon o posebnem šolstvu, predhodnik Zakona o usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjo v telesnem in duševnem razvoju, sprejetega leta 1968, ki je podal osnovo specialni pedagogiki in rehabilitaciji v Sloveniji ter zagotovil pravno podlago za vključevanje otrok s posebnimi potrebami v izobraževalni sistem. S Pravilnikom o razvrščanju in razvidu otrok, mladostnikov in mlajših polnoletnih oseb z motnjami v telesnem in duševnem razvoju iz leta 1977, sprejetim na podlagi Zakona o izobraževanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju iz leta 1976, so opustili kategorizacijo in so uvedli koncept razvrščanja, kar je pomenilo premik k bolj individualiziranemu in prilagodljivemu pristopu obravnave otrok s posebnimi potrebami. Spremenili so tudi poimenovanje otrok s posebnimi potrebami. Prvi razvojni oddelek vrtca, ki je bil organizacijsko vezan na matični vrtec, je bil pod okriljem Dispanzerja za mentalno zdravje ustanovljen leta 1971 v Mariboru, tri leta kasneje še v Ljubljani in šele leta 1980 sprejet Zakon o vzgoji in varstvu predšolskih otrok je razvojne oddelke tudi pravno formalno opredelil, določil njihov status in jih uradno vključil v sistem predšolske vzgoje (Krek, 2011).

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju (1995) je bila podlaga za spremembe na področju zakonodaje in temelj nove koncepcije vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami. Opredelila je ključne cilje in izzive na področju vzgoje in izobraževanja, zagotavljala omogočanje pravic do izbire različnih izobraževalnih poti in vsebin ter zagotavljala možnosti za optimalen razvoj posameznika, ne glede na pogoje in duševno ter telesno konstitucijo (Krek, 1995; Opara, 2005).

Zakon o osnovni šoli in Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja sta bila sprejeta 1996. Čeprav sta nova zakona zajela le splošne določbe in usmeritve za integracijo otrok s posebnimi potrebami, je novi koncept vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami dobil nove formalne okvirje, nato pa v letu 2000 Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Reforma v devetdesetih letih je na področju vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami poleg njihovega usmerjanja v vzgojno-izobraževalne programe, namesto razvrščanja v skupine, prinesla tudi novo, širšo opredelitev skupin otrok, ki potrebujejo dodatno pozornost in podporo, (Opara, 2015).

Vpeljava fleksibilnejših in inkluzivnih oblik šolanja ter zagotavljanje enakih možnosti za vse otroke je bil ključni namen nove zakonodaje (Krek, 2011).

Proces globalizacije, ki predstavlja naraščajočo povezanost in širjenje, omogoča in spodbuja izmenjavo idej, informacij, perspektiv, stališč, vrednot in ciljev po vsem svetu in ta proces prispeva k razvijanju novih konceptov in teorij (Opara, 2005).

Mednarodnopravno veljavni dokumenti, ki urejajo področje socialnih pravic otrok s posebnimi potrebami:

1. Splošna deklaracija človekovih pravic (1948),
2. Svetovni program delovanja v korist oseb z ovirami,
3. Konvencija o otrokovih pravicah (1989),
4. Konvencija št. 102 o minimalnih normah socialne varnosti (1952),
5. Evropsko sodišče za človekove pravice,
6. Spremenjena evropska socialna listina (1961),
7. Priporočilo (2009) o izobraževanju in socialni vključenosti otrok in mladostnikov z avtistično motnjo,
8. Priporočilo (2010) o deinstitutionalizaciji in življenju v skupnosti otrok s posebnimi potrebami,
9. Strategija Evropske unije na področju oseb z ovirami 2010–2020 (Opara, 2005).

1.6 Zakonodaja v Republiki Slovenije, ki ureja področje socialnih pravic otrok s posebnimi potrebami

Veljavna zakonodaja Republike Slovenije s področja predšolske vzgoje in izobraževanja, ki ureja področje predšolske vzgoje otrok s posebnimi potrebami in opredeljuje cilje in načela, ki jih morajo javni in zasebni vrtci upoštevati pri izvajanju programov vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami:

1. Ustava republike Slovenije (1991), kot najvišji pravno veljavni akt v Republiki Sloveniji, v 52. členu posebej omenja in opredeljuje pravice otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju do izobraževanja in usposabljanja za dejavno življenje v družbi, ki se financirata iz javnih sredstev. Ključna odgovornost vsake pravne in socialne države je skrb za socialno blaginjo prebivalstva, kar vključuje pravice do socialne varnosti ter zdravstveno, pokojninsko, invalidsko in socialno zavarovanje (5. člen Ustave Republike Slovenije) (Ustava Republike Slovenije, 1991).
2. Zakon o izenačevanju možnosti invalidov v 11. in 12. členu priznava pravico otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami do posebne skrbi pri zdravstvenih storitvah, vključno z zgodnjo obravnavo in multidisciplinarno stalno obravnavo, ter pravico do vključujočega izobraževanja, ki bo prilagojeno njihovim individualnim posebnim potrebam. V tem zakonu (člen 17, 21 in 22) je tudi določeno sofinanciranje tehničnih pripomočkov, ki so potrebni za samostojno in varno življenje, plačilo stroškov prilagoditve vozil ter dodelitev psa pomočnika (Zakon o izenačevanju možnosti invalidov, 2010).
3. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) (1996). 1. člen ureja pogoje za opravljanje ter določa način upravljanja in financiranja vzgoje in izobraževanja otrok, mladoletnikov in mlajših polnoletnih oseb s posebnimi potrebami. V 2. členu so navedeni cilji vzgoje in izobraževanja, ki zagotavljajo enake možnosti za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami ter varno in vzpodbudno učno okolje (člen 2a).

4. Zakon o vrtcih (ZVrt) (2005). 8. člen določa, da otroci s posebnimi potrebami potrebujejo prilagojene programe za predšolske otroke ali prilagojeno izvajanje programov za predšolske otroke s strokovno pomočjo. Otroci s posebnimi potrebami, za katere starši v skladu z zakonom, ki ureja celostno obravnavo otrok s posebnimi potrebami, predložijo individualni načrt pomoči družini ali zapisnik centra za zgodnjo obravnavo, imajo prednost pri sprejemu v vrtec (20. člen, 6. odstavek).
5. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1) (2011) ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami v posebne programe vzgoje in izobraževanja ter določa oblike in načine izvajanja vzgoje in izobraževanja (1. člen). Cilji in načela vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami so zagotavljanje največje koristi otroka, celovitost in kompleksnost vzgoje in izobraževanja, enakost možnosti s hkratnim upoštevanjem različnih potreb posameznega otroka, vključevanje staršev, skrbnikov, rejnikov in posvojiteljev v postopek usmerjanja in oblike pomoči, individualiziran pristop ter interdisciplinarnost.
6. Zakon o socialnem vključevanju invalidov (ZSVI) (2019) je nadomestil Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb in ureja položaj polnoletnih oseb, ki izpolnjujejo pogoje za pridobitev statusa invalida, ter njihovo upravičenost do nadomestila za invalidnost ter dodatka za pomoč in postrežbo.
7. Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami (ZOPOPP) (2019) ureja celostno zgodnjo obravnavo otrok s posebnimi potrebami in obsega »zdravstvene storitve, potrebne za diagnostiko, oceno stanja in zdravstveno oskrbo, storitve zgodnjega presejanja, odkrivanja, ocenjevanja in spremljanja, usposabljanje družin, svetovanje in obiske v otrokovem okolju, logopedsko obravnavo, delovno terapijo, fizioterapijo, psihosocialno pomoč, zagotavljanje opreme in pomoč pri gibanju in sporazumevanju, pomoč pri prilagoditvah bivalnega okolja otroka, specialno pedagoško obravnavo ter storitve iz socialnega varstva« (7. člen).

1.7 Programa vzgoje in izobraževanja za otroke s posebnimi potrebami v vrtcu

V predšolskem obdobju se otroci s posebnimi potrebami lahko usmerjajo v dva programa:

1.7.1 Program za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo

Tak pristop omogoča, da otroci s posebnimi potrebami niso ločeni v posebnih skupinah, temveč so integrirani v skupine z vrstniki, kar je pomembno za zagotavljanje enakih možnosti za vse otroke in za spodbujanje celovitega razvoja vseh otrok, ki so vključeni v vzgojno-izobraževalne procese (Bahovec, Bregar-Golobič in Kranjc, 1999).

V 7. členu ZUOPP 2011 je navedeno, da se lahko otrokom, ki so usmerjeni v ta program, glede na vrsto posebnih potreb prilagodita način in organizacija izvajanja programov. Kot

pomoč za premagovanje primanjkljajev in ovir se jim zagotovi dodatna strokovna pomoč, ki se lahko individualno ali skupinsko izvaja v oddelku ali izven njega (Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke s posebnimi potrebami, 2013).

10. člen Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami določa prilagoditev prostorov in pripomočkov v skladu z navodili za prilagojeno izvajanje programov. Prilagoditev je za otroke zelo pomembna, da optimalno funkcionirajo po svojih najboljših zmožnostih (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2011).

1.7.2 Prilagojeni program za predšolske otroke

V ta program pa so usmerjeni tisti otroci s posebnimi potrebami, ki zaradi najtežjih ovir, motenj ali primanjkljajev, kljub prilagojenemu izvajanju programa in glede na mnenje staršev in članov komisije za usmerjanje, v programu s prilagojenim izvajanjem ne bi zmogli razvijati svojih močnih področij in sposobnosti (Sklep o prilagojenem programu za predšolske otroke s posebnimi potrebami Kurikulum za vrtce v prilagojenem programu, 2025).

Prilagojeni program za predšolske otroke s posebnimi potrebami predstavlja okvir za načrtovanje in izvajanje vzgojno-pedagoškega procesa, oblikovanje individualiziranih programov, omogoča ustrezno strukturiranje in organiziranje vzgojno-izobraževalnega procesa ter zagotavlja ustrezno podporo in optimalno okolje za razvoj posameznega otroka (Šoln Vrbinč, Jakič Brezočnik in Švalj, 2016).

Prilagojeni program za predšolske otroke s posebnimi potrebami temelji na načelih in ciljih vsebinske prenovе celotnega sistema vzgoje in izobraževanja (Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju otrok v Republiki Sloveniji, 1995) in ima osnovo tudi v ZOFVI (1996) (Ur. l. RS, št. 115/03, 65/05), v ZVrt (1996) (Ur. l. RS, št. 12/96, v ZUOPP-1 (2011) (Ur. l. RS, št. 12/96), v Kurikulu za vrtce (1999) ter ZOPOP (2017) (Ur. l. RS, št. 41/17) ((Krek, 1995; Bahovec, Bregar-Golobič in Kranjc, 1999; Konavec idr., 2006).

1.8 Strokovni delavci v prilagojenem programu za otroke s posebnimi potrebami – v razvojnem oddelku (RO) Vrtca Jesenice

Sodelovanje več strokovnih profilov omogoča celovit pristop k obravnavi posameznih otrok in skupine ter omogoča prilagajanje vzgojno-pedagoškega dela in podporo glede na individualne potrebe vsakega otroka. Pomembno je usklajevanje in sodelovanje med člani strokovnega tima ter z drugimi udeleženci, kot so starši in druge institucije, da se zagotovi učinkovita in celostna podpora otrokom. Vključevanje različnih strokovnih profilov v strokovni tim RO je bistvenega pomena za zagotavljanje ustrezne kakovostne strokovne podpore otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam ter podpore strokovnim delavcem vrtca pri specifičnih izzivih, s katerimi se srečujejo. Pravilnik o izobrazbi vzgojiteljev predšolskih otrok in drugih strokovnih delavcev v programih za predšolske otroke in v prilagojenih programih za predšolske otroke s posebnimi potrebami (Ur. list št. 85/22, 2022) določa izobrazbo strokovnih delavcev v vrtcih (Pravilnik o izobrazbi vzgojiteljev

predšolskih otrok in drugih strokovnih delavcev v programih za predšolske otroke in v prilagojenih programih za predšolske otroke s posebnimi potrebami, 2022).

Vzgojitelj predšolskih otrok s posebnimi potrebami v prilagojenem programu za predšolske otroke s posebnimi potrebami je lahko, kdor je končal:

- univerzitetni študijski program defektologije (smer defektologija za osebe z motnjami v duševnem razvoju in osebe z motnjami v telesnem in gibalnem razvoju ali defektologija za osebe z motnjami sluha in govora) ali specialne in rehabilitacijske pedagogike,
- magistrski študijski program druge stopnje specialna in rehabilitacijska pedagogika, logopedija in surdopedagogika, inkluzivna pedagogika ali inkluzija v vzgoji in izobraževanju
- ali izpolnjuje pogoje za vzgojitelja predšolskih otrok v programu za predšolske otroke in je opravil ustrezni študijski program za specialno pedagoško izpopolnjevanje (Pravilnik o izobrazbi vzgojiteljev predšolskih otrok in drugih strokovnih delavcev v programih za predšolske otroke in v prilagojenih programih za predšolske otroke s posebnimi potrebami, 2024).

Naloge in obveznosti vzgojitelja so navedene v 41.členu ZVrt (1996) in obsegajo pripravo na vzgojno delo, načrtovanje in izvajanje vzgojnega dela, delo s starši ter sodelovanje pri organizaciji življenja in dela v vrtcu.

Vzgojitelj predšolskih otrok mora opravljati dela in naloge v skladu z določenimi predpisi, letnim delovnim načrtom zavoda ter v skladu s sklepi vodstva zavoda, zlasti pa:

- neposredno načrtovati in izvajati vzgojni program v skupini, enoti, zavodu in izven njega,
- načrtovati, spremljati in izvajati druga dela v zvezi z vzgojno-varstvenim delom,
- analizirati stanje v oddelku, opraviti začetno evalvacijo ter voditi dokumentacijo o svojem delu,
- spremljati razvoj in napredek otrok ter opažanja zapisovati,
- se pripravljati na vzgojno delo s sprotno vsebinsko pripravo in s pripravo didaktičnih pripomočkov in igrar,
- voditi dokumentacijo o svojem strokovnem delu, analizirati in vrednotiti svoje lastne postopke,
- strokovno voditi pomočnika vzgojitelja pri načrtovanju in izvedbi vzgojnega dela v oddelku,
- se izobraževati na svojem področju dela in se sprotno izobraževati pri uvajanju novosti,
- opravljati druga dela v zvezi z vzgojno-varstvenim delom: sodelovati s starši, se vključevati v organizirana strokovna izobraževanja in usposabljanja, sodelovati v strokovnih organih vrtca, urejati igralnice, organizirati kulturne, športne in splošno koristne prireditve, pri katerih sodelujejo otroci vrtca, in opravljati druge naloge, določene z letnim delovnim načrtom (Letni delovni načrt vrtca Jesenice, 2024).

Pomočnik vzgojitelja predšolskih otrok v prilagojenem programu za predšolske otroke je lahko, kdor je končal: program za pridobitev srednje strokovne izobrazbe predšolska vzgoja

ali kdor izpolnjuje pogoje za vzgojitelja predšolskih otrok. Delovne obveznosti vzgojitelja predšolskih otrok – pomočnika vzgojitelja navaja 41. člen ZVrt (1996) in obsegajo sodelovanje z vzgojiteljem pri načrtovanju, izvajanju in pripravi vzgojnega dela v vrtcu, samostojno izvajanje nekaterih dejavnosti predšolske vzgoje ter sodelovanje pri ostalih dejavnostih, povezanih z dejavnostmi vrtca.

Vzgojitelj predšolskih otrok – pomočnik vzgojitelja mora opravljati dela in naloge, določene s predpisi, letnim delovnim načrtom ter v skladu s sklepi vodstva zavoda, zlasti pa:

- sodelovati z vzgojiteljem pri pripravi na vzgojno delo,
- sodelovati z vzgojiteljem pri načrtovanju in izvajanju vzgojnega dela ter pri organizaciji življenja in dela v vrtcu,
- sodelovati pri spremljanju razvoja in napredka pri otrocih in pri zapisovanju teh opažanj,
- sodelovati z vzgojiteljem pri sodelovanju s starši,
- sodelovati z vzgojiteljem pri analizi stanja v oddelku, voditi dokumentacijo o svojem strokovnem delu,
- vključevati se v organizirana strokovna izobraževanja in usposabljanja za svoje področje dela,
- po potrebi samostojno sprejema otroke v jutranjih urah in jih oddaja staršem,
- sodelovati pri razvoju dejavnosti, neposrednem delu z otroki, starši, opravljati druga dela v skladu z zakoni, veljavnimi predpisi ter po navodilih vodje enote, organizacijske vodje in ravnatelja (Vrtec Jesenice publikacija, 2020–2021).

Na podlagi ZOPOPP (2017) lahko otrok pridobi pravico do spremljevalca, če je ta potreba opredeljena v individualnem načrtu pomoči družini ali zapisniku multidisciplinarnega tima, ki se pripravi v centru za zgodnjo obravnavo (Vovk Ornik, 2019).

V Pravilniku o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje (2014) je v 23. členu navedeno, da se v vrtcu za nudenje fizične pomoči otrokom s posebnimi potrebami na podlagi odločbe o usmeritvi lahko sistematizira delovno mesto spremljevalca, če se ne more zagotoviti izvajanja odločbe o usmeritvi z že sistematiziranimi delovnimi mesti. Glede na število otrok, ki se jim nudi fizična pomoč, in glede števila ur fizične pomoči, ki izhaja iz individualiziranega programa, se določi obseg delovne obveznosti. Spremljevalec mora imeti izobrazbo, pridobljeno po izobraževalnem programu srednjega strokovnega izobraževanja, ali izobrazbo, pridobljeno po izobraževalnem programu gimnazije (23. člen). Zakonska opredelitev del in nalog spremljevalca v vzgojno-izobraževalnem procesu je trenutno slaba, naloge spremljevalca, s katerimi se vsakodnevno srečuje, lahko določimo iz ciljev vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami, ki so opredeljeni v Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju (Krek, 2011).

Svetovalni delavec – psiholog opravlja dela in naloge po sklepu vodstva zavoda in dela in naloge, določene s predpisi in letnim delovnim načrtom zavoda, predvsem pa:

- sodeluje z vzgojitelji, pedagoškim zborom in vodstvom zavoda,
- sodeluje na delovnih, pedagoških, problemskih in oddelčnih srečanjih,
- oblikuje in predstavlja analize v zvezi s pedagoško problematiko,

- sodeluje z vzgojitelji pri izvajanju pedagoških procesov, po potrebi sodeluje na strokovnih aktivih,
- po potrebi pomaga vzgojiteljicam pri izpolnjevanju potrebne dokumentacije v zvezi z individualiziranim planom,
- individualno svetuje otrokom, strokovnim delavcem in staršem,
- individualno obravnava otroke s posebnimi potrebami in socialnimi problemi po predpisih in pravilih stroke,
- svetuje in pomaga vzgojiteljem pri delu z otroki ali starši, ki potrebujejo vzgojno pomoč,
- sodeluje z vodstvenimi, svetovalnimi in strokovnimi delavci v zavodu ter z drugimi strokovnimi ustanovami,
- opravlja dela in naloge po navodilu ravnatelja v skladu s predpisi (Vrtec Jesenice publikacija, 2020–2021).

V ožji strokovni tim RO Vrtca Jesenice so bile vključene štiri strokovne delavke vrtca:

- vzgojiteljica: izobrazba: diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok z opravljeno specialno pedagoško dokvalifikacijo, tehnik zdravstvene nege, delovna terapevtka;
- vzgojiteljica predšolskih otrok – pomočnica vzgojiteljice: izobrazba: pomočnica vzgojiteljice predšolskih otrok;
- spremljevalka: vzgojiteljica predšolskih otrok – pomočnica vzgojiteljice;
- svetovalna delavka; uni. dipl. psihologinja (Vrtec Jesenice publikacija, 2020–2021).

V širši strokovni tim pa so bile vključene tri strokovne delavke iz Razvojne ambulante (RA) Jesenice:

- nevrofizioterapevtka;
- logopedinja: pridobljena izobrazba: mag. prof. logopedije in surdopedagogike s specialnimi znanji;
- delovna terapevtka: pridobljena izobrazba: delovni terapevt s specialnimi znanji (Razvojna ambulanta, b. d.),

po potrebi pa se ta tim še razširi – zdravnik specialist pediatrije (ali druge specialnosti) z znanji razvojne medicine, diplomirana in srednja medicinska sestra, socialni delavec, specialni pedagog, psiholog ali po potrebi drugi strokovni delavci in specialisti.

Delovanje razvojne ambulante je namenjeno odkrivanju, zgodnji obravnavi in spremljanju otrok z motnjami v razvoju oz. z rizičnimi dejavniki razvoja. Gre za otroke in družine, ki zaradi dejavnikov tveganja za razvoj oz. zaradi opaženih odstopanj v razvoju potrebujejo posebno pozornost in skrb. Prav tako strokovni delavci razvojne ambulante spremljajo in obravnavajo starejše otroke in mladostnike do 18. leta starosti z najrazličnejšimi razvojnimi težavami, ki so posledica nepravilnega razvoja, možganske okvare, presnovnih ali genetičnih obolenj in avtizma (Razvojna ambulanta, b. d.).

Vključevanje strokovnih delavk RA v procese vzgoje in izobraževanja zagotavlja celovito podporo otrokom s posebnimi potrebami, ki so vključeni v RO. Pokrivajo različna področja dela, sodelujejo pri razvoju individualnih pristopov in strategij za otrokov razvoj in napredek ter nudijo raznolike kompetence ter izkušnje, ki so potrebne za učinkovito obravnavo otrok.

Poleg formalne izobrazbe strokovnih delavk v vrtcu se kakovost predšolske vzgoje meri tudi z vključevanjem strokovnih delavk v stalna strokovna izobraževanja, navaja Lepičnik Vodopivec (2020) ter na podlagi raziskav povzema, da višja izobrazbena raven vzgojiteljev vpliva na ustvarjanje spodbudnih učnih okolij, ki so temelj za otrokov uspešnejši razvoj. In tako vpliva tudi na hitrejši razvoj posameznega otroka.

1.9 Pomen dnevne rutine

Socialna distanca v času pandemije covida-19 je bila ključna v boju proti širjenju bolezni, za omejevanje zbiranja večjega števila ljudi ali njihovo zadrževanje v istem prostoru. To je bil eden izmed najbolj učinkovitih ukrepov za preprečevanje širjenja bolezni, obenem pa je imel ta ukrep velik vpliv na dnevno rutino v vrtcu. Poleg Kurikuluma za vrtce, dokumenta, ki predstavlja strokovno podlago za načrtovanje, izvajanje in spremljanje vzgojno-izobraževalnega dela v vrtcih, je dejavnost, ki je vedno znova prisotna v vsakdanjem življenju vrtca in se ponavlja po ustaljenem, že znanem načinu, tudi dnevna rutina oz. prikriti kurikulum in gre za najbolj ustaljen del pedagoške situacije (Bahovec in Bregar-Golobič, 2004). Vključuje nikjer opredeljene elemente vzgojnega vpliva na otroka, ki pa so velikokrat v obliki posredne vzgoje učinkovitejši od v Kurikulu zapisanih neposrednih vzgojnih dejavnosti (Bahovec, Bregar-Golobič in Kranjc, 1999).

Namen dnevne rutine je, da otroku zagotavlja in omogoča razumevanje in nadzor dogajanja, dela v oddelku. Otrok na ta način ve in razume, da zajtrku sledi vodena dejavnost, ki se izvaja vsak dan. Doslednost izvajanja je zelo pomembna, saj otroci na tak način spoznajo sistem dela in ga kasneje razumejo. Dnevna rutina vzpostavlja socialni okvir in ustvarja prilagodljivo strukturo, podpira otrokovo iniciativnost in obenem tudi podpira kurikularne vrednote (Hohmann in Weikart, 2005).

Dnevno rutino strukturira in vrednoti predvsem vzgojiteljičino poznavanje zakonitosti otrokovega razvoja in strateška usmeritev poučevanja, njene subjektivne vrednote, prepričanja in stališča ter individualni pristopi k vzgoji (Lepičnik Vodopivec, 2005).

Dnevna rutina otrokom zagotavlja konsistentno zaporedje dogodkov, zagotavlja strukturiranost dnevnega dogajanja in mehko definira, v kakšne interakcije otroci vstopajo z odraslimi ali vrstniki v določenem času. Odziv otrok pa lahko vpliva na fleksibilnost izvajanja posameznih delov rutine (Vendramin, 2004).

Pomen in vidiki dnevne rutine:

- Menjavanje raznovrstnih dogajanj in aktivnosti (prijem v vrtec in odhod domov, čas hranjenja, osebna nega, pospravljanje, čas bivanja na prostem, čas počitka in igre itd.) omogoča normalen telesni razvoj in s spodbujanjem otroka k pestrim aktivnostim vpliva na njegov duševni razvoj.
- Premišljeno zasnovana dnevna rutina lahko učinkovito preprečuje slabo razpoloženje in agresijo, ki pogosto nastaneta zaradi neaktivnosti ali pomanjkanja usmerjenosti.
- Načrtovana dnevna rutina omogoča, da otrok vsakodnevne dejavnosti ne čuti kot prisilo, temveč kot naravno in prijetno zaporedje dogodkov.

- Dnevna rutina mora zagotoviti čas za tiste dejavnosti, ki jih kot načrtovane dejavnosti pripravi vzgojitelj, hkrati pa mora otroku omogočiti in zagotoviti dovolj možnosti, da se spontano, svobodno, po svojih željah zaposli in igra (Lepičnik Vodopivec, 2005).

Delo v RO vrtca zahteva preudarno načrtovanje in prilagoditve, ki omogočajo celostni razvoj posameznega otroka, ne da bi to vplivalo na celoten oddelek. Pomembno je, da se individualne potrebe uskladijo s skupnimi dejavnostmi in cilji. Elementi dnevne rutine in program dela se prilagajajo specifičnim potrebam posameznega otroka, vsak otrok s posebnimi potrebami je kljub svojim posebnim potrebam enakovreden član skupine in je sposoben napredka in učenja na vseh področjih (Antič idr., 2022).

Elemente dnevne rutine razvrščamo v:

- prihod v vrtec in odhod iz njega: Ob prvem stiku z otrokom mora vzgojitelj vzpostaviti pozitiven odnos, kar doseže tako, da otroku ob prihodu posveti vso pozornost, ga prijazno pozdravi in mu zagotovi vse, kar otrok v tistem trenutku potrebuje (Lepičnik Vodopivec in Hmelak, 2021). Otroka poskušamo postopoma vključevati v kakršno koli aktivnost ali igro, mu omogočiti, da se postopoma navadi na novo okolje in pomiriti, če se težko loči od staršev (Lepičnik Vodopivec in Hmelak, 2021). Vzpostavitev najustrežnejših odnosov med vrtčevsko in družinsko situacijo je bistvenega pomena za otrokovo uspešno vključitev v širše socialno okolje (Krofič, 2001), kajti posamezni otrok, ki težko ali ni sposoben vzpostaviti ustreznega odnosa z vzgojiteljem, z vrstniki in pravili v skupini, tudi kasneje v različnih situacijah ne bo sposoben izkoristiti možnosti za razvoj osebnih potencialov in možnosti za pridobivanje novih izkušenj (Rezar, 2016). Ob odhodu lahko vzgojitelj starše obvesti o določenih dnevni dogodkih, komunikacija je namenjena poslavljanju, pozdravljanju in ne pogovoru o težavah, ki se tičejo otroka.
- prehranjevanje: Poleg nujnega sprejemanja hrane v vrtcu, zaradi zdravstvenih razlogov, pri hranjenju otrok oblikuje kulturno in higiensko privajenost in navade hranjenja, lahko oblikuje odnos do hrane in posameznih jedi. Skupni obedi prispevajo k medsebojni pomoči in medsebojnemu zbliževanju otrok in ob hranjenju otroke navajamo na kulturno vedenje pri obroku (Lepičnik Vodopivec, 2005). Za otroke je pomembno, da hranjenje poteka umirjeno, da se med obroki ne hiti in da otroci ne čakajo po nepotrebnem (Bahovec, Bregar-Golobič in Kranjc, 1999).
- počitek in spanje: V Kurikulum za vrtce (1999) je navedeno, da morata biti počitek in spanje organizirana glede na individualne potrebe posameznega otroka. Vzgojitelj ravna po lastni presoji na podlagi izkušenj in poznavanja otroka in njegovih potreb. Spanje ne sme biti preveč časovno določeno in ni obvezno za vse otroke. Vzgojitelj mora za otroke, ki ne počivajo, organizirati druge aktivnosti, ki morajo biti nemoteče za tiste, ki počivajo (Lepičnik Vodopivec, 2005). Rakovič (Lepičnik Vodopivec in Hmelak, 2021) izpostavlja, da počitka ne smemo povezovati le z ležanjem in ležalniki. Otroci si odpočijejo tudi, če sedijo in poslušajo pripovedovanje zgodb ali sodelujejo pri umirjenih dejavnostih.
- osebna higiena in skrb zase: V razvojnih oddelkih ima veliko otrok plenice. Previjanje in nega otroku predstavljata pomembno socialno izkušnjo, zato tega dela ne smemo opravljati kot rutinsko dejavnost, temveč se med tem z otrokom pogovarjamo in se

mu popolnoma posvetimo. Kadar je za osebno higieno dobro poskrbljeno, se otrok dobro počuti in se mu izboljša kvaliteta življenja. Skrb za osebno higieno je ena izmed bistvenih stvari, ki se je otrok nauči v vrtcu (Lepičnik Vodopivec in Hmelak, 2021). Oblikovanje zdravstveno-higienskih zahtev v vrtcu je namenjeno ohranjanju zdravja, utrjevanju ali šele seznanjanju otrok z zdravstveno-higienskimi navadami, seznanjanju otrok o nujnosti teh opravil ter skrbi za potrebno ponavljanje, ki vodi k avtomatizaciji navad (Lepičnik Vodopivec, 2005).

- prehodi med dejavnostmi: Pri tem je zelo pomembno, da prehodi potekajo čim bolj tekoče. Otroci tako niso dolgočaseni zaradi čakanja, niso pod stresom zaradi naglice, vzdržujemo dogajanje in zagon, obenem pa upoštevamo delovni slog in individualni tempo posameznega otroka (Bahovec in Bregar-Golobič, 2004).

1.10 Epidemija covid-19

Leto 2020 je močno zaznamoval začetek pandemije virusa SARS-CoV-2. Zaradi izjemnih razsežnosti na svetovni ravni bodo posledice in dolgoročni vplivi na različnih področjih človeškega življenja prisotni še vrsto let (Vinko in Jeriček Klanšček, 2024).

Svetovna zdravstvena organizacija je 11. marca 2020 razglasila covid-19 za globalno pandemijo, teden prej pa so v Republiki Sloveniji potrdili prvi primer okužbe. Republika Slovenija je na podlagi 7. člena Zakona o nalezljivih boleznih razglasila epidemijo ter aktivirala državni načrt zaščite in reševanja ob pojavu epidemije oz. pandemije nalezljivih bolezni pri ljudeh, kar je omogočilo bolj celovit in koordiniran pristop k obvladovanju epidemije, vključno z zagotavljanjem potrebnih zdravstvenih storitev, oskrbo in zaščito prebivalstva ter koordinacijo med različnimi institucijami (Uradni list RS, 2020).

Do sredine aprila je pandemija bolezni covid-19 vplivala na 94 % otrok in mladostnikov, ki so bili vključeni v različne programe vzgoje in izobraževanja, kar predstavlja skoraj 1,6 milijarde otrok in mladih v več kot 200 državah po svetu. V Sloveniji je bilo po podatkih Statističnega urada RS v času epidemije v procese predšolske vzgoje vključenih 87.807 otrok vseh starosti (United Nations, 2020).

Vlada Republike Slovenije je tako kot številne evropske države morala sprejeti ukrepe, s katerimi je skušala zavezati širitev bolezni ter obvladovati epidemijo covid-19, in zato je 16. marca sprejela Odlok o začasni prepovedi zbiranja ljudi v zavodih s področja vzgoje in izobraževanja ter univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih (Uradni list RS, št. 25, 2020; Uradni list RS, št. 29, 2020).

V vrtcih, kjer je tesen stik z otroki in zaposlenimi neizogiben in ker je vrtec tudi področje, kjer se virus lahko hitro širi, je NIJZ v letu 2020 izdal »Higienska priporočila za vrtce v času epidemije covid-19«. Poleg posebnih navodil in preventivnih ukrepov je bil namen dokumenta zagotoviti ustrezno izvajanje ukrepov in posledično preprečiti širjenje bolezni (Cotič idr., 2023).

Priporočila Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ):

- V vrtec prihajajo samo zdravi otroci oziroma zaposleni. Pomembno je, da so zaposleni in starši seznanjeni z znaki bolezni in simptomi in da ob pojavu le teh pravilno ukrepajo. Prevzemanje otrok, če je možno, zunaj vrtca.
- Oblikovanje manjših skupin, kadar je to organizacijsko možno, in otroci naj bodo cel dan v okviru novonastale skupine. Skupina in vzgojiteljica naj bo stalna, če je to možno.
- Druženje na igralih, ki so namenjena le vrtčevskim otrokom, naj bo po razporedu ob različnih urah in to samo na igralih, ki jih je lahko razkužiti.
- Mivke v peskovniku se ne da razkuževati, zato je uporaba peskovnika odsvetovana.
- Prisotnost staršev je v času uvajanja dovoljena. Starši naj dosledno upoštevajo in izvajajo vse higienske ukrepe in v igralnici uporabljajo zaščitne maske.
- Manjše število oseb na površino igralnice pomeni manjšo možnost prenosa virusa.
- Higiena rok, kašljanja in kihanja so pomembni za preprečevanje posrednega stika z mikroorganizmi.
- Večkrat dnevno temeljito prezračevanje.
- Povečana fizična razdalja zmanjšuje možnost okužbe.
- Ukrepi glede prihajanja v vrtec, gibanja po vrtcu, ureditve igralnice, razporeditev ležalnikov. Ni srečevanja na hodnikih in igriščih.
- Ni združevanja skupin zjutraj in pred odhodom domov, razen v izjemnih primerih zaradi odsotnosti kadra.
- Morebitne govorilne ure ali pridobivanje informacij naj starši opravijo preko računalniške povezave ali telefona.
- Organizacija sestankov preko video sestankov.
- Otroci z zdravstvenimi omejitvami in kronično bolni otroci naj opravijo individualno oceno tveganja, ki naj jo opravi izbrani pediater po posvetu z lečečim specialistom in družino in naj temelji na trenutnem stanju aktivnosti bolezni, terapij, lokalni epidemiološki situaciji in dodatnih dejavnikih tveganja.
- Sorojenci otroka z zdravstvenimi omejitvami gredo lahko v vrtec/šolo, vendar morajo biti pozorni na simptome in strogo upoštevati vsa navodila za preprečevanje okužbe.
- Uporaba samo pralnih igrač. Odsvetovano je uporabljati take didaktične materiale, ki se jih ne da oprati s čistilom.

Razpoložljivi podatki WHO-ja kažejo, da je imel virus covid-19 le omejen neposreden učinek na zdravje otrok, saj je predstavljal okoli 8,5 % prijavljenih primerov po vsem svetu in zelo malo smrtnih primerov, v nasprotju s tem pa je zaprtje izobraževalnih ustanov negativno vplivalo na izobraževanje in razvoj, zdravje otrok, dohodek družine in na gospodarstvo (World Health Organization, 2020).

V letu 2020 so se vrtci dvakrat zaprli za daljše obdobje, vendar pedagoških priporočil za opravljanje in nadaljevanje vzgojno-izobraževalnega procesa ni bilo, kar lahko kaže na dvoje: na velik šok in potrebo, z namenom zdravstvene zaščite prebivalstva, potrebo po hitri organizaciji javnega življenja ali pomanjkljivo poznavanje ali priznavanje poslanstva in osnovnih nalog vrtca.

Vzgojitelji so izvajali vzgojno-pedagoške procese v skladu z lastnim razumevanjem vzgoje in vrtca, kajti vzgojitelji v skupino prinašajo svoje izkušnje učenja, identiteto in predvsem lastne predstave o svetu. Vzgojiteljevo razumevanje sveta in družbe, individualne in avtonomne odločitve ter ravnanja vplivajo na izvajanje, načrtovanje, evalviranje in reflektiranje vzgoje in poučevanja (Zgonec in Mervic, 2020).

2. OPREDELITEV PROBLEMA

Integriran del celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema je tudi koncept vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami, ki uvaja različne programe in različne možnosti – popolno vključenost v redno delo vrtcev in šol – ter programe, ki jih izvajajo specializirane šole in zavodi. Predšolsko obdobje je čas, ki je za vsakega otroka izjemnega pomena, saj se v tem obdobju razvijajo temeljni procesi in funkcije, ki se v kasnejših obdobjih nadgrajujejo (Opara, 2005).

Posebne potrebe, oviranost, invalidnost, hendikep in prizadetost so besede, s katerimi označujemo različne telesne in gibalne oviranosti, intelektualne oviranosti, senzorne oviranosti ter težave v duševnem zdravju. Te ovire posameznika lahko omejujejo pri vsakdanjih opravilih, še večje ovire pa so, ko se posameznik znajde v izključujočem okolju. Te termine povezujemo z najrazličnejšimi diskriminacijami in neenakostmi, s katerimi se posameznik srečuje v vsakdanjem življenju (Zaviršek, 2014).

Izsledki raziskav kažejo na pomen zgodnjega obdobja za otrokovo kakovost življenja. Da otrok s posebnimi potrebami že od rojstva postopno nadomesti svoj primanjkljaj, potrebuje veliko dodatnih spodbud. Otrokova pozitivna samopodoba, ki jo otrok razvija že od najzgodnejšega obdobja, je odločilna pri sprejemanju njegove drugačnosti, pri tem pa je pomembno, kako otrokovo drugačnost sprejema in se z njo spoprijema tudi družina (Murgel, 2019).

Prilagojen predšolski program je namenjen vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami, ki so na podlagi strokovnega mnenja in odločbe o usmeritvi vključeni v razvojni oddelke vrtca, ker zaradi posebnih potreb niso zmožni vključitve – integracije v redne oddelke vrtca (Zakon o vrtcih, 1996).

Tema raziskave v magistrski nalogi je osredotočena na izvajanje posebnega programa vzgoje in izobraževanja v razvojnem oddelku Vrtca Jesenice za otroke z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem in telesnem razvoju v času epidemije, veljavnost epidemioloških ukrepov ter na čas izrednih razmer.

Z raziskavo želimo izpostaviti pomen kontinuiranega dela v oddelku vrtca, v katerega so vključeni otroci s posebnimi potrebami. Predstavili bomo dejavnike in procese, ki imajo v predšolskem obdobju pomemben vpliv na otrokov celostni razvoj ter osebno rast. Vrtec je prostor, kjer veliko otrok preživi dovršen del dneva, in tem pogledu je pomembna institucija, kjer se pogosteje pojavljajo posamezni procesi.

Predšolsko obdobje ali srednje otroštvo traja od otrokovega drugega do šestega leta in je za vsakega posameznega otroka izjemno pomembno. Razvijajo se temeljni procesi in funkcije, ki se kasneje nadgrajujejo. V tem obdobju poteka pospešen miselni in govorni razvoj. Otrok širi in razvija stike, predvsem z vrstniki. V tem obdobju se oblikuje smisel za voljo, hotenje in lastno delovanje. Močno se poveča upoštevanje in poznavanje moralnih norm in družbenih pravil, otrok razvija notranja merila o ustreznosti in pravilnosti ravnanj. Na zaznavnem in motoričnem področju se razvija fina in groba motorika, razvije se stranskost

(levoročnost, desnoročnost). Otrok se razvija socialno in čustveno, pojavljati se začne altruistično vedenje. V tem obdobju je velik napredek pri razumevanju slovničnih pravil in usvajanju in širjenju novega besednjaka. To obdobje je začetek oblikovanja samopodobe in identifikacije z drugimi, razvija se spolna identiteta (Marjanovič Umek, Fekonja in Kranjc, 2004).

Otroci s posebnimi potrebami so ranljiva skupina, ki jim je potrebno v času izrednih razmer posvetiti posebno pozornost, dodatno pomoč in skrb. Vsakodnevna rutina (zajtrk, umivanje, vodene dejavnosti, prosta igra, sprehod, malica, kosilo, spanje, počitek), organizacija dela in izvajanje vzgojno-izobraževalnega dela v vrtcih so se v času veljavnosti predpisanih ukrepov spremenili, kar je pri posameznih otrocih lahko povzročilo veliko stisko. Vsakodnevna rutina otrokom nudi tak razpored dejavnosti in dogodkov, na katerega se otroci lahko zanesejo, ga usvajajo in razumejo.

2.1 Raziskovalna vprašanja

V raziskovalnem delu sem na osnovi podatkov, pridobljenih z intervjuji s strokovnimi delavci vrtca, predstavila vplive epidemioloških ukrepov na potek in načine dela v času izrednih razmer. V sodelovanju s strokovnimi delavci vrtca sem želela poiskati predloge, primere dobre prakse ter strokovne načine in oblike dela, ki bi koristili v primeru ponovnih uveljavitev ukrepov in zaprtja institucij. Zanimalo pa me je tudi, ali je bila strokovnim delavcem, ki so v vrtcu opravljali dela in naloge v času izrednih razmer, nudena kakšna strokovna pomoč, svetovanje ali podpora s strani delodajalca.

Pri raziskovanju sem želela pridobiti odgovore na štiri ključna vprašanja:

1. Ali in kako so epidemiološki ukrepi vplivali na celostni potek izvajanja programa vzgoje in izobraževanja, na kontinuirano delo, na kakovost in učinkovitost izvajanja vzgojno-pedagoškega dela ter strokovnih obravnav v razvojnem oddelku?
2. Kakšno je mnenje strokovnih delavcev o predlaganih epidemioloških ukrepih v primeru ponovnega pojava epidemije?
3. Ali lahko na podlagi izkušenj in mnenj strokovnih delavcev predstavimo primere dobre prakse, ki so v skladju z veljavno zakonodajo in predlaganimi ukrepi NIJZ, pristojnih služb in stroke?
4. Ali je bila strokovnim delavcem v času veljavnosti izrednih razmer s strani delodajalca ali institucij na državnem nivoju omogočena kakšna oblika strokovne podpore?

- V kakšni izvedbi bi bila kakršna koli strokovna podpora ali posvetovanje za posameznika najbolj primerna, najustreznejša in najbolj učinkovita, če bi jo posamezen strokovni delavec potreboval?

Strokovni delavci (vzgojitelj, pomočnik vzgojitelja, spremljevalec, svetovalni delavec, fizioterapevt, delovni terapevt, logoped, psiholog) so v obdobju epidemije, izrednih razmer in času upoštevanja priporočil NIJZ opozarjali na težave, s katerimi so se srečevali. Na osnovi pogovorov, opazanj in mnenj strokovnih delavcev vrtca sem oblikovala vprašanja, ki jih bom uporabila pri intervjujih. Vprašanja se nanašajo na izvajanje strokovnega dela v razvojnem

oddelku v času epidemije, na opažene spremembe počutja in vedenja otrok kot tudi vpliv ukrepov na počutje strokovnih delavcev, ki so izvajali dela in naloge v razvojnem oddelku.

3. METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna. Za pridobivanje podatkov sem uporabila delno standardiziran intervju. V obliki individualnega (neposrednega) ustnega spraševanja sem zbirala besedne opise. S to obliko pridobivanja podatkov sem dobila bolj jasen vpogled v raziskovalne probleme, posameznikova mnenja in stališča o problemih in pridobila spontane, osebne in konkretne odgovore. Zastavljena odprta, neposredna, konkretna in nesugestivna vprašanja so bila vnaprej pripravljena. Pri vseh intervjuvancih so bila enaka, proces pridobivanja informacij sem prilagodila posamezniku. Pogovor v službi ali izvedba intervjuja v prostem času (Mesec, 1998).

3.2 Merski instrument in viri podatkov

Za merski instrument sem uporabila delno strukturiran intervju, vnaprej sem pripravila osnovna vprašanja, ki pa so med pogovorom dopuščala obširnejšo razlago in prostor za dodatna vprašanja.

3.3 Populacija in vzorčenje

S pomočjo sedmih intervjujev sem zbrala gradivo in podatke, potrebne za izvedbo raziskave, in tak raziskovalni pristop je omogočal bolj poglobljen vpogled v tematiko. Vse intervjuvanke sem poznala, saj sem bila v zadnjih mesecih epidemije covid-19 zaposlena kot vzgojiteljica v razvojnem oddelku. Ker so me intervjuvanke že poznale, so bile verjetno bolj sproščene in pripravljene deliti svoje občutke in izkušnje, kar lahko vodi do bolj kakovostnih in iskrenih odgovorov. Osebno poznanstvo bi lahko vplivalo na objektivnost, saj bi lahko določene odgovore interpretirala skozi lasten pogled, vendar sem se trudila ohraniti raziskovalno objektivnost. Ena strokovna delavka ni želela sodelovati, povabilu na intervju se trikrat ni odzvala.

3.4 Zbiranje podatkov

Za izvedbo intervjujev je bilo potrebno časovno prilagajanje, predvsem zaradi delovnih urnikov in pogostih nepredvidljivih bolniških odsotnosti – okužba, dve strokovni delavki sta bili na porodniški.

Intervjuje sem opravila v obdobju od novembra 2022 do avgusta 2023. Pogovori so potekali v delovnem okolju intervjuvank (3 – po zaključenih obravnavah), preko telefona (2), v javnem prostoru (1), ena intervjuvanka je na vprašanja odgovorila v pisni obliki. Poskrbeli smo, da v času intervjuja ni bilo motečih dejavnikov (izključen telefon, umirjeno in prijetno okolje). Pogovori so v povprečju trajali eno uro.

Odločila sem se za zapisovanje odgovorov neposredno, pri čemer je prednost mogoče ta, da je pogovor potekal v bolj sproščenem vzdušju, kot če bi pogovore snemala, slabost takega načina izvedbe pa je, da sem mogoče kakšen odgovor pri zapisovanju izpustila.

4. REZULTATI

Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami

4.1 Strokovnost

Vrtec Jesenice je poleg dnevnih programov, ki zajemata vzgojo, varstvo in prehrano predšolskih otrok, v času veljavnosti epidemioloških ukrepov izvajal tudi prilagojeni program (RO) »Razvojni oddelok vrtca« (A3), v katerega so bili vključeni predšolski otroci z različnimi motnjami v duševnem in telesnem razvoju: »Vključeni otroci s težjo in težko motnjo v duševnem in telesnem razvoju« (A4), »Avtizem« (A5).

V strokovni tim Razvojnega oddelka Vrtca Jesenice (RO) so bili vključeni strokovni delavci različnih profilov, ki so opravljali strokovno delo in strokovne obravnave v skupini ter skrbeli za celostni razvoj posameznega otroka na vseh področjih. Strokovno delo so opravljali zdravstveni tehnik, delovni terapevt, diplomirana vzgojiteljica (A1), vzgojiteljica – pomočnica vzgojiteljice (B1), univerzitetna diplomirana psihologinja (C1), delovna terapevtka s specialnimi znanji (D1), diplomirana fizioterapevtka s specialnimi znanji (E1), magistrica profesorica logopedije in surdo pedagogike (F1) in logopedinja s specialnimi znanji in več izobraževanju (G1).

Vsi strokovni delavci, ki so sodelovali v vzgojno-pedagoških procesih v RO, so s svojim znanjem, izkušnjami in strokovnimi pristopi ustvarjali varno in stimulatивно okolje. Njihove izjave v intervjujih so: »Za otroke ustvarjam in organiziram varno in spodbudno okolje« (A6), »Ustvarjam možnosti za učenje in razvijanje posameznega otroka« (B3), »Spodbujam pri razvijanju spretnosti na vseh področjih« (B4), »Skrbim tudi za urejenost in čistočo igralnice, igrač, didaktičnih pripomočkov« (B5), »Poleg vzgojiteljice sem odgovorna za varnost otrok« (B6), »Načrtujem program in dejavnosti« (A8) in »Pripravim igralni in didaktični material« (A9).

V okviru RO je potekala tudi zgodnja obravnava in prepoznavanje motenj pri posameznem otroku. To lahko razberemo iz trditve: »Moje delo zajema zgodnjo obravnavo in prepoznavanje motenj na področju govora« (G2), posebno pozornost pa so vsi strokovni delavci namenjali prepoznavanju in razumevanju specifičnih potreb posameznega otroka, kar lahko razberemo iz izjave: »Prepoznavam in razumem potrebe posameznega otroka« (A7).

Strokovni delavci so pri vzgojno-pedagoškem delu uporabljali ustaljene metode in oblike dela: »Individualno delo ena na ena je potekalo kot po navadi« (A16), sočasno pa so zaradi upoštevanja epidemioloških ukrepov opažali določene spremembe »Velika odstopanja in spremembe pa so bile na področju skupnega in skupinskega dela« (A17).

V času veljavnosti ukrepov so se strokovni delavci prizadevali za vnašanje dinamičnosti in sprememb v igralnico: »Midve z vzgojiteljico sva se trudili po najboljših močeh jim vnesti v igralnico drugačnost in spremembe« (B23) in pri tem upoštevali specifične potrebe

posameznega otroka. »Po občutku sem z enim otrokom precej več kot po navadi hodila, po vrtcu, po stopnicah« (B32), »Da sem mu prekinila monotono bivanje v igralnici« (B33), »Za umiritev otrok sem uporabljala različne masaže« (B30), »Na YouTube sem poiskala glasbo, primerno tudi za otroke z avtistično motnjo, in se mi zdi, da je otrokom to zelo ustrezalo« (B31).

4.2 Vpliv epidemioloških ukrepov

Vlada Republike Slovenije je marca 2020 sprejela Odlok o začasni prepovedi zbiranja ljudi v zavodih s področja vzgoje in izobraževanja. Posledice so intervjuvanci izrazili takole: »Vrtec zaprt, otroci so bili doma« (A13), »Po ponovnem odprtju vrtca smo kar s težavami ponovno zaštartali« (A14), »Nekaj časa je bil vrtec zaprt, bili smo doma« (B8), »Stiki so bili zelo omejeni, v bistvu kar nekaj časa prepovedani« (C23).

Večina evropskih držav, med njimi tudi Slovenija, so sprejele in izvajale številne ukrepe, s katerimi so skušale zaječiti, obvladovati in omejiti širjenje virusa: »Veliko je bilo prilagajanja trenutnim zahtevam, navodilom in ukrepom« (A26). Strokovni delavci so se zavedali pomembnosti upoštevanja ukrepov: »Spoštovala bi predlagane ukrepe« (B38), »Jaz sem upoštevala vsa priporočila in navodila« (D27), »Menim, da so bili ukrepi nujni za obvladovanje epidemije« (F29), »Vendar ta ukrep je bil določen in sem ga upoštevala« (D22), »Če bi se situacija ponovila, bi znova upoštevala navodila in priporočila« (E31), »Nisem poznala ukrepov v celoti, za cel vrtec, le za razvojni oddelek« (G23).

Zaščitna oprema, ki je bila obvezna, je oteževala delo: »Vsa evforija z maskami, kmalu smo ugotovili, da to ni v redu« (B20), »Zaščitna sredstva so ovirala delo, predvsem pri komunikaciji — sprememba glasu, obrazna mimika« (E21) in vplivala tudi na počutje strokovnih delavk »Med svojim delom veliko govorim, maska mi je jemala sapo in se nisem dobro počutila« (D20), »Zaradi tega sem bila bolj utrujena, znervirana in razmišljala sem o tem, da so zaradi mojih počitkov morda otroci prikrajšani za obravnave« (D21). Med individualnimi obravnavami so imeli nekateri otroci težave s sprejemanjem zaščitnih sredstev: »Otroci so posegli proti obrazu, prijeli zaščitno masko« (F18), ena strokovna delavka je poiskala ustreznejšo zaščito »Pri govornih nalogah sem se posluževala rabe vizirja namesto maske« (F26).

Z dodatnim delom — čiščenje, razkuževanje — je povečal obseg dela in strokovne delavke so bile nenehno v strahu, če so postopke čiščenja in razkuževanja dovolj dobro opravile: »Ko smo šli na igrala me je bilo vedno strah, če sem dobro razkužila igrala, če so vsi umili roke« (B16), »Predvsem zaradi dodatnega dela — čiščenje in razkuževanje, navodila in priporočila so se menjala skoraj vsakodnevno in je bilo veliko dogovarjanja in usklajevanja samega dela« (G7).

V vrtcu je bila ustanovljena delovna skupina, ki je bila zadolžena za nadzor nad pravilnim izvajanjem ukrepov: »Sama sem bila del skupine, še bolj zadolžene za upoštevanje vseh ukrepov« (C19), »Mi smo bili tisti, ki smo »težili«, tako strokovnim delavcem vrtca, kot tudi

staršem« (C20). Strokovna delavka pove, da so pri tem naleteli na težave: »Naleteli smo na veliko težav, predvsem pri starših, glede pravilne uporabe mask« (C21).

4.2.1 Socialni odnosi in socialne interakcije

Po mnenju intervjuvank sta omejitve zbiranja večjega števila ljudi in zahteva po vzdrževanju socialne distance vplivali na splošno počutje strokovnih delavk in otrok: »Na splošno pa je precej slabo vplivalo na ljudi« (B35), »Ja, absolutno so vplivali« (F8) ter na socialne interakcije tako med otroki kot tudi med zaposlenimi: »Za njihove stiske ne morem trditi, zagotovo pa menim, da so bili prikrajšani« (B22), »Da, izvajalke dodatne strokovne pomoči in strokovne delavke v RO so to opazale, predvsem pri otrocih, kjer so bili že tako problemi in določene težave v družini« (C5), »Opaženo je bilo nazadovanje in stagniranje na vseh področjih, tudi tam, kjer so otroci že izkazovali napredek« (C6).

Vrtec predstavlja prvo širše socialno okolje, kjer se otroci vsakodnevno srečujejo, učijo in sodelujejo v skupini vrstnikov. Strokovne delavke so izrazile mnenja, da so otroci pogrešali vrtec in vrstnike: »Mislim, da jim je najbolj manjkalo druženje z ostalimi otroki, umirjeno delo in vsakdanji opravki« (D18), »In tudi otroci so pogrešali vrtec« (E10), »Zelo sta bili moteni medvrstniška komunikacija in skupinska dinamika« (E16), »Določenih spretnosti se otrok lahko nauči le v skupini« (E17).

V vrtcu kot formalni instituciji, kjer poteka proces sekundarne socializacije, so imeli epidemiološki ukrepi velik vpliv na ta proces: »Spremenilo se je predvsem to, da smo pred korono epidemijo občasno obiskovali druge skupine« (B10), »Predšolski otroci so nas kdaj povabili v svojo igralnico ali povabili k sodelovanju pri kakšni dejavnosti« (B11), »Veliko smo se družili z ostalimi otroki v telovadnici« (B12), »Ni bilo socializacije, ki je za vsakega otroka zelo pomembna« (B14), »Mislim, da je bil največji problem v samem procesu socializacije« (C12). »Ko je bil vrtec zaprt, ni bilo nobene socialne integracije, ki pa je pri otrocih z motnjami v razvoju zelo pomembna« (D13).

Prepovedano je bilo druženje z vrstniki: »Druženje je bilo pomembno tudi za otroke brez težav v razvoju, saj so ob takih oblikah druženja dobivali informacije, da so tudi otroci z motnjami v razvoju le otroci« (B15).

Spremembe v vedenju in socialnih odnosih so bile opažene tudi po ponovnem odprtju vrtca in ponovnem vključevanju otrok v skupino: »V času ponovnega vključevanja v skupino sem pri otrocih opazila določene stiske, največ težav je bilo zjutraj, ob prihodu v vrtec« (A24), »Velika težava je bila tudi separacija od staršev« (E14), »Ko smo zopet začeli delati, ko smo se vrnili v vrtec ... vsaka igralnica je bila v bistvu vrtec zase« (B9), »So bile pa določene težave v obdobju ponovnega odpiranja vrtcev« (B18), »Tisti otroci, ki so imeli težave že pred uvedbo ukrepov, so se jim še povečale« (C13), »Več je bilo opaziti uporništva in nasprotovanja dogovorom, potrebovali so čas, da so se ponovno prilagodili« (C16), »Pojavljale so se podobne oblike vedenja kot v začetni fazi vključevanja, vstopa v vrtec« (C17), »So bile pa določene težave v obdobju ponovnega odpiranja vrtcev« (D14), »Ob ponovni vključitvi v razvojni oddelek pa sem opazila spremembe v sami dinamiki dela, počutju tako otrok kot tudi zaposlenih« (G6).

Ena strokovna delavka je bila mnenja, da so odrasli imeli več težav kot otroci: »Mislim, da smo več težav imeli odrasli« (D6).

Manj ali nič sprememb v vedenju in počutju ali stisk otrok pa strokovni delavki (logopedinji) nista zaznali med individualnimi obravnavami: »Glede individualnih obravnav pa nisem opazila posebnih razlik« (F20), »Nisem opazila kakšnih večjih, konkretnih sprememb v vedenju otrok« (G15). Ravno tako meni delovna terapevtka: »Načeloma jaz nisem opazila večjih stisk pri otrocih« (D12).

Strokovne delavke so menile, da otroci niso v celoti razumeli situacije in pomena ukrepov: »Se mi zdi, da na splošno niso razumeli, za kaj gre; sprejeli so situacije takšne, kot so bile« (D5), »Zato so bili otroci večkrat vznemirjeni, niso razumeli in zato tudi niso upoštevali navodil, različnih vsebin, pogovora« (E19), »Je bilo pa odhajanje iz oddelka včasih težje, povezano z večjo stisko« (F21), »Čeprav te občutke otroci z motnjo v razvoju težje oz. drugače izražajo, so pa to opazili starši« (E11).

Ukrepi niso zmanjšali naravne potrebe otrok po bližini in kontaktu: »Razdalje, ki je bila predpisana, 2 metra, nismo mogli upoštevati« (A39), »Tudi če sem jaz želela držati distanco, so se sami približali in zlezli v naročje, želeli objem in bližino« (A40), »Izgubiš pa tisti pristen odnos z otrokom« (D9).

Ohranjanje socialne distance je bilo oteženo tudi zaradi specifičnih potreb posameznega otroka: »Primer dečka, ki potrebuje plišasto igračo zaradi senzornega občutka, potrebuje ga za umirjanje – zadovoljitev senzorne potrebe in za razvijanje simbolne igre« (A41).

Omejeno je bilo vključevanje otrok v širše družbeno okolje: »Prepovedani skupni projekti in dejavnosti izven vrtca (A18), »Smo velikokrat obiskali različne javne ustanove v bližnji okolici (pošta, knjižnica, banka, trgovina ...)« (A19), »Skupina je bila izolirana, ni bilo nobenega druženja z otroki iz drugih skupin in enot, združevanja skupin, vsaka skupina je bila posebej« (A20), »In tudi na zunanjih igralih so veljale omejitve, prepovedano je bilo druženje« (A32), »Obiskovanje prireditev, v času epidemije tega ni bilo več« (B13).

4.2.2 Verbalna in neverbalna komunikacija

Uporaba zaščitnih sredstev, maske in vizirja je imela po mnenju strokovnih delavk velik vpliv na eno izmed pomembnejših metod dela in pri načinu sporazumevanja z otroki s posebnimi potrebami – pri neverbalni komunikaciji (obrazna mimika, očesni stik, sporočanje informacij brez besed): »Za kratek čas sem odmaknila masko z obraza, da me je otrok prepoznal in videl« (A25), »Delo z vizirjem bi bilo morda lažje, ker otrok vidi obraz, izrazno mimiko vzgojiteljice, lažje tudi vzpostavi očesni kontakt, ki je zelo pomemben« (A31), »Otrok te ne vidi dobro, ne vidi izrazov na obrazu in obrazne mimike, tudi ton glasu je drugačen« (B21), »Meni je bil velik problem to, da veliko delam z mimiko obraza, potrebujem kontakt z otrokom, delam s celim telesom, kar pa z masko nisem mogla« (D7), »Kajti predvsem pri otrocih z motnjami v razvoju je res pomemben očesni kontakt, mimika celega telesa,

nasmeh, jasno in razločno govorjenje« (D10), »Otrok ni videl mojih ust, otežena in spremenjena je bila komunikacija in samo otrokovo razumevanje mojih navodil in usmeritev« (D11), »Včasih sem masko zamenjala z vizirjem – tako dobiš »obraz« in je neverbalna komunikacija boljša, otrok te opazuje in tudi bolje razume, kaj želiš od njega ali kaj mu pripoveduješ« (D24), »Velika težava je bila komunikacija, otrok ne vidi obrazne mimike, kar vpliva na razumevanje situacije« (E18), »Nekateri otroci slabše slišijo in odvzeta jim je bila možnost ogledovanja ustnic« (F17), »Masko sem zamenjala z vizirjem, kar je olajšalo delo, kajti otrok bolje vidi obrazno mimiko, bolj sem mu blizu, lahko me opazuje in tudi boljše sliši moj glas« (G9).

4.2.3 Timsko delo

Mnenje strokovnih delavk je, da so epidemiološki ukrepi vplivali na delo strokovnih timov, še posebej v razvojnem oddelku, kjer so kontinuirano timsko delo, sistematična izmenjava informacij in sodelovanje ključnega pomena za kakovostno delo: »Strokovno vodenje in podporo dajem tudi pomočnici vzgojiteljice« (A10), »Pri svojem delu sodelujem z otroki, s starši, s strokovnimi delavkami, vodstvom vrtca in po potrebi tudi z zunanjimi institucijami« (C2), »Staršem in strokovnim delavcem svetujem pri težavah v zvezi z vključitvijo in uvajanjem v vrtec« (C3), »Če imajo vprašanja glede otrokovega razvoja, kadar se srečujejo s težavami pri vzgoji, če pri otrocih opažajo kakšne stiske in ob soočanju z različnimi kritičnimi situacijami v vrtcu ali v družini« (C4).

Strokovni delavci v RO so se zavedali pomembnosti sodelovanja, izmenjave mnenj in izkušenj, komunikacije med strokovnimi delavci, predvsem pa strokovnih usmeritev in navodil za učinkovito delo: »Po navodilih vzgojiteljice in zunanjih strokovnih sodelavk izvajam vzgojno-izobraževalno delo« (B2), »So pa se na mene obračale strokovne delavke, ki so potrebovale nasvete, mnenja in usmeritve za delo« (C7), »Timski pregledi, ki smo jih izvajali v vrtcu, so se prestavili v ambulanto v zdravstvenem domu, kar je pomenilo, da se jih strokovni delavci iz oddelka niso mogli udeležiti« (F14), »S strokovnimi nasveti in praktičnim prikazom dela pri delu usmerjam tudi zaposlene strokovne delavke v razvojnem oddelku« (G5), »Stalno sodelujem s strokovnimi delavci v razvojnem oddelku« (F5), »Slabše je tekel tudi prenos informacij s strokovnimi delavci v oddelku« (F13).

4.2.4 Strokovne in specialne obravnave v vrtcu

Kljub upoštevanju ukrepov intervjuvanke menijo, da ni bilo večjega vpliva na strokovnost in strokovno izvajanje specialnih obravnav: »Na samo strokovnost izvajanja dela ukrepi niso vplivali« (D4), »Delo ni bilo manj strokovno opravljeno« (D8), »Na samo strokovnost izvajanja terapij ni bilo večjega vpliva« (E4), »Vedno pa je potrebno presoditi, kako opravljati svoje delo kakovostno kljub upoštevanju ukrepov in priporočil« (E33), »Smo na polno izkoristili čas in ravno tako kvalitetno delali« (G14). Zaprtje vrtca je imelo neposreden vpliv na izvajanje strokovnih obravnav: »Nekaj časa sploh nismo izvajali terapij v vrtcu, ker je bil vrtec zaprt« (E3), »Prilagoditi sem morala vse aspekte dela in sodelovanja v razvojnem oddelku« (F9), »Izvajala sem zgolj individualne obravnave, ker vsaj v začetku vstopanje v oddelk ni bilo možno« (F10), »Tako je bil določen del dela otežkočen (terapija hranjenja, socialna interakcija ...)« (F11), »Smo se pa prilagodili tako, da smo ravno tako delo opravljali

kvalitetno« (G8), »So pa druge stvari, ki tudi neposredno vplivajo na kvalitetno delo in celostno obravnavo otrok« (E5).

Delo in strokovne obravnave so strokovne delavke časovno in prostorsko prilagajale glede na veljavne ukrepe: »Morala sem prilagoditi urnik, mestoma skrajšati trajanje obravnav« (F15), »Menim, da bi bilo v tem primeru bolj smiselno, če bi v tem obdobju otroci prihajali na obravnave kar s starši v ambulantno« (F31).

Prilagajali so se tudi individualni cilji, načrtovani v individualiziranih planih, za posameznega otroka: »Prilagajala sem individualne cilje za posameznega otroka« (G13), »Večkrat je povzročalo frustracije, ker je bilo težko dosegati določene cilje, predvsem na področju govora« (F22).

Delovna terapevtka in logopedinja sta izrazili mnenje o pomembnosti vključevanja posameznega strokovnega delavca v delo v RO: »Niso pa podprli dodane vrednosti, ki jo terapevt, ki se vključuje v razvojni oddelek, daje (sodelovanje s strokovnimi delavci, svetovanje, vključevanje v oddelek)« (F30), »Iskanje učinkovitih strategij, ki posameznemu otroku omogočajo izboljšanje na področju govora, komunikacije in jezika ter ukvarjanje s težavami posameznih otrok na področju požiranja in hranjenja« (G3).

Strokovne delavke so opravljale delo po standardnih navodilih in ustaljenih metodah: »Poznavanje sposobnosti posameznega otroka« (A22), »Naloga delovnega terapevta je, da s specifičnim terapevtskim pristopom pomaga otroku, da se preko usmerjenih, namenskih aktivnosti in igre po svojih zmožnostih vključuje v vsakdanje življenje in vsakdanja opravila in aktivnosti« (D2), »Pri svojem delu uporabljam različne pripomočke in igrače, predvsem pa iščem in razvijam različne prilagoditve za posameznega otroka« (D3), »Spremenila sem le to, da sem si vzela odmor med vsako obravnavo« (D25), »Moje delo in naloge zajemajo enkrat tedensko izvajanje individualnih terapij, specialne nevrofiziološke obravnave, učenje staršev za sodelovanje z otrokom, usposabljanje strokovnih delavcev in sodelavcev v timu, oceno stanja otroka, v vrtcu sodelujem pri vključevanju otrok v skupinske aktivnosti« (E2), »Čutila sem veliko odgovornost do pacientov« (E26), »Te cilje poskušam doseči preko individualnih obravnav izven oddelka, pa tudi vključevanja v aktivnosti v oddelku« (F4).

Fizioterapevtka in logopedinja sta poudarili pomen telesnega kontakta in neposredne bližine z otrokom: »Jaz pri svojem delu ne uporabljam nobenih IKT sredstev, jaz svoje delo opravljam z rokami, s telesom« (E27), »Mojega dela brez dotikanja ni mogoče opravljati, tudi brez individualnega kontakta staršev ne morem učiti rokovanja z otroki« (E29), »Veliko dela logopeda namreč sloni na govoru, modeliranju, ogledovanju, ponavljanju, kar je bilo z masko in vizirjem težko« (F23), »Prav tako je terapijo hranjenja najlažje izvajati ob obrokih v skupini, mnogo težje pa individualno« (F24).

Ena strokovna delavka (logopedinja) v času veljavnosti ukrepov individualnih obravnav v RO ni izvajala: »V delo in dejavnosti oddelka se nisem vključevala, tako da teh opažanj ne morem podati« (F19).

4.2.5 Pomen rutine

Vse intervjuvanke so opazile, da je upoštevanje epidemioloških ukrepov imelo velik vpliv na rutino kot enega pomembnejših elementov predšolske vzgoje, kar se je odražalo s težavami pri samostojnosti in skrbi posameznega otroka za osebne potrebe: »V smislu pozabljanja že usvojene vsakodnevne rutine« (A15), »Že usvojene spretnosti so pozabili ali pa so jih počasneje, manj natančno opravljali« (A27), »Lahko rečem, da sem opazila, da so otroci izgubili, pozabili elemente vsakodnevne že vzpostavljene rutine« (E12), »Spremembe so bile tudi na področju hranjenja in bontona med obroki, nazadovanja sem opazila tudi na področju samostojnosti in skrbi zase, oblačenju in obuvanju« (A29), »Veliko smo bili v igralnici, ni bilo ustaljene rutine, sploh po kosilu« (B19), »manjkala rutina« (C14), »ponovno učenje, razumevanje in prilagajanje« (C15), »ponovno usvajanje pravil, dogovorov, znanja in spretnosti« (D15), »pomembnost rutine in konstantno ponavljanje« (D16), »ponavljanje in učenje dejavnosti, ki spodbujajo pri razvoju« (D17), »rutina otrokom daje občutek varnosti (E7), »moten je trening rutine« (E15).

4.2.6 Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov

Na počutje strokovnih delavcev in posledično na izvajanje vzgojno-pedagoškega dela so vplivale tudi, večinoma zaradi zdravstvenih razlogov, pogoste menjave strokovnih delavcev v RO: »Bilo je veliko menjav zaposlenih, tako vzgojiteljice kot tudi pomočnice« (A30).

Izjave posameznih strokovnih delavk in opažanja sodelavk dokazujejo, da je celotna situacija imela vpliv na počutje strokovnih delavk: »Name je slabo vplivalo, nisem se počutila dobro, moram priznati, da me je bilo zelo strah okužbe« (A33), »Zelo stresno za zaposlene« (B17), »Zame je bil to velik pritisk« (B24), »Ni mi bilo prijetno« (B25), »V takih razmerah je težko, kadar si v stresni situaciji, je podpora potrebna« (B42), »Opažala sem utrujenost pri zaposlenih« (C8), »Dobro mi ni bilo« (C18), »Jaz osebno sem potrebovala več odmorov, več pavz med posameznimi obravnavami« (D19), »Ker sem bila res utrujena, predvsem zaradi nošenja maske in posledično težjega dihanja« (D26), »Bilo mi je zelo vroče« (E20). Svetovalna delavka, ki se ni vsakodnevno vključevala v RO, je opazila utrujenost strokovnih delavk: »Kar je gotovo vplivalo tudi na kvaliteto samega izvajanja vzgojnega dela, na vzdušje tako v skupini kot v celotnem vrtcu« (C9).

V primeru slabega počutja, stiske ali utrujenosti za zaposlene ni bilo ustreznega prostora: »Za zaposlene pa morda soba za sproščanje, umirjena glasba, da se malo umakneš od drugih« (B44), »Ni prostora za take umike, niti za malico« (B45). Ena izmed intervjuvank je izpostavila, da jo je v stisko spravljalo neupoštevanje ukrepov s strani posameznikov, kar je dodatno oteževalo že tako zahtevne razmere: »Strogo sem morala upoštevati navodila, vendar sem srečala tudi zaposlene v vrtcu, ki pa ukrepov niso upoštevali, so se jim zdeli smešni« (E23), »Delo v okolju, kjer upoštevanje ukrepov ni pozitivno sprejeto, mi je predstavljalo velik stres, počutila sem se izobčeno« (E24). Poudarila pa je, da bi ob ponovnem pojavu epidemije znova upoštevala ukrepe: »Če bi se situacija ponovila, bi znova

upoštevala navodila in priporočila« (E31), podobno mnenje je izrazila še ena strokovna delavka: »Če bi prišlo do ponovne epidemije, bi upoštevala strokovne nasvete« (G24). Prva strokovna delavka tudi meni, da bi neupoštevanje ukrepov večine ljudi situacijo še poslabšalo: »Menim, da če ne bi vsi, vsaj večina je, upoštevali teh priporočil, bi bila situacija, stanje še slabše« (E32).

Strokovna delavka je izrazila strah pred ponovnim izbruhom epidemije: »Močno upam, da do tega ne pride več« (B34) in izrazila mnenje, da so prisoten strah pred okužbo in veljavni ukrepi na splošno slabo vplivali na vse ljudi: »Na splošno pa je precej slabo vplivalo na ljudi« (B35), »Tudi v domačem okolju sem imela okoli sebe ljudi, ki so jih ti ukrepi spravljal v stisko« (B27), in tudi na izvajanje vzgojnega dela: »Če bi prišlo do ponovne epidemije oz. pandemije, bi si želela, da ne bi strah vodil dela« (B36). Obenem je povedala, da ni imela strahu pred dotiki in socialnimi stiki: »Nisem pa imela strahu pred dotiki, srečevanjem z drugimi ljudmi, ni me bilo strah družbe« (B28) in da bi ob ponovnem izbruhu epidemije ohranjala pozitiven odnos in optimizem: »Če bi bilo še enkrat tako, bi ohranjala optimizem« (B37).

Kljub upoštevanju ukrepov je bil prisoten strah pred okužbo: »Med delom sem bila vedno ogrožena – ves čas sem bila izpostavljena telesnemu kontaktu in tako tudi neposredno okužbi (sline, telesni izločki) (E22)«, »Prve dni je na delo vplival tudi strah pred okužbo« (G11), in tudi glede morebitne možnosti prenašanja virusa: »Velik strah je bil zaradi morebitnega prenosa okužbe, ko sem šla iz vrtca nazaj v ambulantno, da ne okužim ... mogoče nedonošenčka, ki je bil naslednji na vrsti za obravnavo« (E25).

4.2.7 Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju

Učinkovito medsebojno sodelovanje med strokovnimi delavci vrtca in starši otrok s posebnimi potrebami vodi do napredka otroka: »Pomembno je sodelovanje s starši« (A11), »Vsakodnevno jih obveščam o poteku dneva in počutju njihovih otrok« (A12), »Ohranila stik tako s starši kot tudi z otroki, sem enkrat na teden preko maila staršem pošiljala različne naloge« (A21), »Sodelujem tudi s starši in jim dnevno predajam informacije o vedenju, počutju in dnevnih dejavnostih« (B7), »V delo poskušam čim bolj vključevati tudi starše« (F6), »Stik z njimi redno ohranjam preko pisnega medija (zvezek/mapa ...) (F7), »Več sem uporabljala tudi komunikacijo na daljavo preko aplikacije Zoom« (F28), »Sodelujem tudi s starši, jim svetujem na različnih področjih, da se izboljšuje kakovost življenja« (G4), »Veliko sem delala preko spleta« (G12), »Pripravila sem veliko gradiva za starše, ki ga uporabljam tudi zdaj« (G19).

Staršem otrok s posebnimi potrebami strokovne delavke lahko nudijo strokovno in čustveno podporo ter jih opolnomočijo, da se lažje soočajo z določenimi težavami pri vzgoji: »Starši doma precej manj časa vztrajajo pri svojih zahtevah« (A28), »Starši so pogrešali vrtec, dejansko so obremenjeni z varstvom 24 ur na dan« (E9), »Staršem in strokovnim delavcem svetujem pri težavah v zvezi z vključitvijo in uvajanjem v vrtec« (C3), »Ti starši se občasno težko znajdejo s svojim otrokom in potrebujejo podporo in usmeritve terapevtov in strokovnih delavcev vrtca« (E8), »Pri mojem delu, to je področje gibanja in grobe motorike,

starši najprej opazijo motnje in tudi napredek in tudi najbolj razumejo, so motivirani za sodelovanje« (E34).

V obdobju veljavnosti epidemioloških ukrepov je bilo manj neposrednih stikov s starši in direktna komunikacija je bila močno omejena: »Govorilne ure so bile preko telefona, ni bilo osebnega kontakta, med nami se je ustvarila ena razdalja« (A23), »Zgubili smo stik s starši« (D28), »Meni osebno se je zdel največji problem to, da strokovni delavci niso imeli neposrednega stika s starši, ki so bili prikrajšani za vsakodnevne nasvete in pogovore s strokovnimi delavci v vrtcu« (E6), »Pri delu s starši smo bili omejeni tako, da se je posameznih obravnav lahko udeležil le en starš« (G10), »Obravnav se niso smeli udeleževati starši, komunikacija z njimi je bila slabša« (F12).

Komunikacija preko IKT je omogočala sodelovanje s starši. Intervjuvanke so opozorile na pomanjkljivosti take komunikacije: »Za komuniciranje in pogovore smo uporabljali Zoom aplikacijo. To ni inovacija, je pa zadeva, ki je pomagala, sicer ne vem, kako bi drugače sodelovali in komunicirali« (C22), »Najhujšemu je bilo delati preko aplikacije Zoom« (D29), »Zoom obravnave smo uporabljali, na začetku epidemije in potem so ostale praksa za naprej« (G17).

Delovna terapevtka je poudarila pomen fizičnega kontakta in neposredne komunikacije: »Že v živo težko staršem dajem navodila za delo z otrokom doma, preko Zooma je pa to ... včasih skoraj nemogoče« (D30), »Starši potrebujejo konkretna navodila in da jim pokažem, kako rokovati z otrokom, kakšne vaje naj izvajajo« (D31), »Vendar svetovanje preko telefona ali Zoom-a ni dobro, ker starš ni strokovnjak, ne more biti niti vzgojitelj niti terapevt« (D35).

Kot slabost komunikacije preko IKT navaja predvsem kasnejši odnos nekaterih staršev do strokovnih obravnav: »Predvsem pa me moti, ker se je kar nekaj staršev tega načina komunikacije s strokovnimi delavci in terapevti posluževalo tudi še v obdobju, ko ukrepi in priporočila niso več veljala« (D32), »Kar naenkrat je to postal najlažji način, da je otrok recimo dobil obravnavo preko Zoom-a, ni bilo pa treba staršem nikamor iti« (D33), »Starši so izbrali lažjo pot, za njih, da jim ni bilo potrebno hoditi v vrtec ali na obravnave v ambulantno« (D34).

4.3 Primeri dobre prakse in inovativni strokovni in vzgojno-pedagoški pristopi

V času izrednih razmer so strokovne delavke izvajale delo po preverjenih in ustaljenih metodah. Za načrtovanje in izvajanje novih inovativnih pristopov je potrebno daljše časovno obdobje, strokovna preverjanja in preverjanja učinkovitosti: »Nič kaj posebnega, delala sem tako kot po navadi« (A36), »Nisem uporabljala nobenih inovativnih metod, delala sem na isti način kot vedno« (D23), »Jaz v tako kratkem času ne morem iznajti kakšnih novih prijemov, predvsem pa ne brez mnogih preverjanj in strokovnih mnenj« (E28), »Nisem strokovnjak za to, da bi predlagala, v resnici trenutno nimam nobenega konkretnega predloga« (G22).

Največ novih metod dela in prilagajanja gradiva sta navedli dve strokovni delavki logopedinji: »Večkrat sem med obravnavami kakšne vaje ali aktivnosti posnela in jih poslala

staršem, da so videli, na kakšen način delamo in to potem utrjevali doma« (F27), »Prilagodila sem gradivo v elektronsko obliko« (G18), »Gradivo je bilo prilagojeno na bolj razumljiv način, bolj razumljivo napisano« (G20), »Nikoli si nisem vzela časa za pripravo takega gradiva, takrat pa ja« (G21).

Ena strokovna delavka je izrazila mnenje o tehničnih in prostorskih prilagoditvah igralnice za otroke s posebnimi potrebami: »Verjetno bi znotraj igralnice poiskala še več stvari, ki bi otrokom popestrile dni« (B39), »Bolj pomislim na to, da bi za otroke v razvojnem oddelku prilagodili prostore, da bi bilo več prostora za gibanje, igro« (B43).

4.4 Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca

Strokovne delavke povedo, da v času trajanja epidemije in veljavnosti epidemioloških ukrepov s strani vodstva vrtca (ravnateljica, pomočnici ravnateljice) niso dobile dovolj strokovne podpore: »Največ podpore sem dobila od vodje enote, ne toliko od vodstva vrtca« (A42), »Podpora ... ne bi rekla. Ne« (B40), »Važno je bilo, da si se držal navodil in priporočil« (B41), »Niti ne, sproti smo se dogovarjali in pogovarjali« (C31), »Predvsem o predlaganih ukrepih, sami organizaciji dela, stikih s starši« (C32), »Ne. Podpore ni bilo, bile so le uredbe, navodila za upoštevanje ukrepov in v glavnem so le spraševali, če upoštevamo ukrepe« (D37), »Vodstvo vrtca ni posvečalo pozornosti konkretnemu delu v razvojnem oddelku, ne za kakovost izvajanja ne za nemoten potek« (E35), »V času epidemije sem sodelovala in komunicirala predvsem s strokovnimi delavci v oddelku in nadrejenimi v moji službi v zdravstvenem domu« (F33), »Ne. Samo je pa res, da tudi tako nimam stikov z ravnateljico in vodstvom vrtca« (G27), »Ne bi me motilo, če bi bila v stiku z ravnateljico« (G28), »Tak stik bi potrebovala v primeru težav, neustreznih pogojev dela ali če bi bilo kaj narobe« (G29). »Pa dejansko tudi nihče od vodstvenih delavcev se ni prav konkretno zanimal za razvojni oddelok« (A43), »Kar lahko pripišem večji obremenjenosti zaradi ostalih oddelkov ali pa nezainteresiranosti za RO« (E36).

V obdobju osebne stiske, preobremenjenosti ali utrujenosti so strokovne delavke podporo in načine razbremenitve poiskale same: »V primeru osebne stiske sem se pogovorila z najozžjo sodelavko ali pa s prijateljico izven službe« (A44), »Jaz osebno imam tak hobi, ki mi je pomagal prebroditi morebitne stiske, sem se lahko umaknila v naravo in se odpočila« (C33), »Kadar sem čutila negotovost ali se nisem dobro počutila, sem pomoč in podporo poiskala in tudi dobila pri najozžjih sodelavkah« (D38).

4.5 Mnenja strokovnih delavk v RO o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov

Vse strokovne delavke so mnenja, da je bilo upoštevanje epidemioloških ukrepov v nasprotju s cilji in načeli kakovostnega pedagoškega dela v vrtcu. Dnevno spreminjanje epidemioloških ukrepov je močno vplivalo na organizacijo dela in počutje strokovnih delavcev, otrok in staršev: »Nihče natančno ni vedel, za kaj gre, predvsem pa so se dnevno spreminjali navodila, priporočila in ukrepi ...« (A34), »Včasih sploh nisem vedela, kako naj ravnam in se vedem v določenih situacijah, mislim predvsem glede združevanja, kontaktov s starši, sprejemanja in oddajanja otrok ...« (A35), »Moje mnenje je, da v prvem valu tako

nihče ni nič vedel« (A37), »Najbolj moteče za mene je bilo, ker nisi nikoli vedel, kako delaš« (A38), »Najbolj me je motilo to, da nihče ni točno vedel, za kaj gre« (C24), »En dan tako, drugi dan tako, navodila in ukrepi so se dnevno, tedensko spreminjali« (C27), »V enem dnevu smo trikrat dobili različna navodila in usmeritve, kako postopati in ukrepati v različnih situacijah« (C28), »Navodila so bila zelo različna, nekonsistentna« (C29), »Sami ukrepi in priporočila so se pogosto spreminjali, tako da je bilo včasih težko slediti vsem spremembam, kar je povzročilo zmedo, stisko, ker niti nisi vedel, kaj te tisti dan čaka« (F25).

Neprestano spreminjanje navodil in nejasnosti glede izvajanja so povzročali dodatno obremenitev in negotovost pri strokovnih delavkah: »Negotovost glede upoštevanja navodil in priporočil: so dovolj poskrbele za varnost otrok, preprečevanje stikov z drugimi otroki, so dobro razkuževale, ali dobro poskrbijo za svoje zdravje in počutje« (C10), »Je bila velika skrb in vzrok utrujenosti pri strokovnih delavkah« (C11).

Strokovne delavke so na podlagi strokovnega znanja, celostnega pogleda na psihosocialne in čustvene potrebe otrok ter dolgoletnih izkušenj podale mnenja, da so bili nekateri ukrepi pripravljeni brez poznavanja narave vzgojno-pedagoškega dela v razvojnem oddelku in brez upoštevanja specifičnih potreb predšolskih otrok s posebnimi potrebami: »Zdeli so se mi pretirani« (B26), »Se mi zdi, da so kar malo eksperimentirali« (C25), »Moteče je bilo tudi, da ni bilo čisto strokovno izpeljano« (C26), »Niti ni bilo strokovnih utemeljitev, iz dneva v dan drugače« (C30), »Jaz osebno niti slučajno ne bi šla v tako zapiranje skupin in vrtcev, otroci so bili predolgo doma, s starši« (D36), »Nisem pristojna dajati ocen ali soditi o ukrepih in priporočilih, sem jih pa dolžna upoštevati« (E30), »Zagotovo pa bi bilo smiselno raziskati, če vključevanje terapevta v oddelek, ki se vključuje le v eno skupino na en dan, res bistveno pripomore k širjenju virusa ali sploh ne« (F32), »Predlagala bi bolj osebne pristope, tako do otrok kot tudi do zaposlenih« (G25).

5. RAZPRAVA

Iz pravic do vzgoje in izobraževanja, ki sta osredotočena k celovitemu razvoju otrokove osebnosti in spoštovanju otrokovih temeljnih svoboščin in pravic, izhaja pravica otrok s posebnimi potrebami do vključevanja v procese predšolske vzgoje in izobraževanja. Predšolska vzgoja z ustvarjanjem pogojev za igro, druženje, učenje in razvoj otrok s posebnimi potrebami razvija prijateljstvo in razumevanje ter omogoča stalno sodelovanje med strokovnimi delavci, strokovnjaki različnih strokovnih področij ter starši in družinami otrok (Sklep o prilagojenem programu za predšolske otroke s posebnimi potrebami Kurikulum za vrtce v prilagojenem programu, 2025).

Predšolsko obdobje je ključno za razvoj otroka in postavlja temelje za njihov nadaljnji razvoj in učenje. To je obdobje, ko se otroci hitro razvijajo na telesnem, čustvenem, kognitivnem in socialnem področju ter se razvijajo ključni procesi in funkcije. Pomembno je, da otroci v predšolskem obdobju dobijo ustrezno podporo, da pridobivajo raznovrstne izkušnje, ki spodbujajo njihov celostni razvoj, in ključno vlogo pri tem imajo kvalitetni programi vzgoje in izobraževanja (Opara, 2005).

V RO Vrtca Jesenice so bile v času epidemije zaposlene vzgojiteljica, pomočnica vzgojiteljice, spremljevalka otroka in svetovalna delavka – psihologinja, v vzgojno-izobraževalno delo pa so bile vključene tudi strokovne delavke Razvojne ambulante – logopedinja, delovna terapevtka in nevrofizioterapevtka. Njihova strokovna znanja, ki so kot potrebna in pomembna navedena v Navodilih h Kurikulumu za vrtce v programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami (2025), temeljijo na poznavanju posameznih skupin otrok s posebnimi potrebami, značilnostih družin z otroki s posebnimi potrebami, metodah dela, ki so značilne za posamezne skupine predšolskih otrok, značilnostih timskega dela, sposobnosti spremljanja in opazovanja otrokovega napredka, načrtovanja splošnih in specifičnih ciljev, novih praktičnih dosežkov in teoretičnih ugotovitev, prilagajanja didaktičnih materialov in sredstev ter ustrezne uporabe različnih pripomočkov (Sklep o prilagojenem programu za predšolske otroke s posebnimi potrebami Kurikulum za vrtce v prilagojenem programu, 2025).

V času izvajanja moje raziskave nisem našla nobene znanstvene študije, članka ali raziskave, ki bi eksplicitno in sistematično preučevala potek predšolske vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji, spremljala in analizirala delo v razvojnih oddelkih vrtcev v času epidemije in veljavnosti epidemioloških ukrepov ali preučila vpliv epidemioloških ukrepov in priporočil na potek in izvajanje vzgojno-izobraževalnih procesov, strokovno specialnih obravnav, na počutje predšolskih otrok s posebnimi potrebami, počutje strokovnih delavk, ki opravljajo vzgojno-pedagoško delo v razvojnih oddelkih vrtcev, ali kako so se z morebitnimi težavami soočali starši predšolskih otrok s posebnimi potrebami.

Izmed vseh pregledanih virov sem zasledila le eno bolj obširno raziskavo. Po naročilu in s podporo Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport je Center za razvoj kakovosti v vzgoji in izobraževanju, ki deluje v okviru Pedagoškega inštituta in v Mrežo za spreminjanje kakovosti Korak za korakom, vključuje približno 10 % vrtcev in nekaj osnovnih šol, poslanstvo pa je usmerjeno v zagotavljanje kakovosti vzgojno-izobraževalnega procesa z razvijanjem,

uvajanjem in evalviranjem sistemov, orodij, organizacijskih rešitev, procesov in vsebinskih podpor, raziskoval, kako je potekal vzgojno-izobraževalni proces v času epidemije, kaj se je v času zaprtja vrtcev dogajalo s populacijo otrok, katere spremembe so zaznali strokovni delavci v otrokovem čustvenem izražanju, socialnem vedenju in doživljanju itd. Vendar je tudi v tej raziskavi otrokom s posebnimi potrebami, kot eni izmed najbolj ranljivih skupin, namenjena manjša pozornost kot ostalim predšolskim otrokom. Raziskava je potekala med marcem in avgustom 2021 in je bila zasnovana kot opazovanje predšolske vzgoje posameznega otroka na več vzporednih ravneh (Glavni poudarki raziskave o vzgojno-izobraževalnem procesu v predšolski vzgoji in njegovih učinkih v času epidemije bolezni covid-19, 2020).

Nekatere glavne ugotovitve in poudarki: »Raziskave o vzgojno-izobraževalnem procesu v predšolski vzgoji in njegovih učinkih v času epidemije bolezni covid-19 lahko primerjam z rezultati naše raziskave, saj se v več elementih dopolnjujejo in potrjujejo vpliv epidemioloških ukrepov in priporočil na izvajanje vzgojno-izobraževalnih procesov.

»Zaposleni v predšolski vzgoji so bili, kljub dokazanemu pomenu predšolske vzgoje, v primerjavi z drugimi zaposlenimi v vzgoji in izobraževanju, v času epidemije pogosto spregledani« (Zgonec in Mervic, 2020).

To se je jasno pokazalo avgusta 2020, ko so Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo in Nacionalni inštitut za javno zdravje predstavili publikacijo »Vzgoja in izobraževanje RS v razmerah, povezanih s covidom-19 Modeli in priporočila (Kustec in drugi, 2020), ki je bila opredeljena kot temeljni operativni, delovni pripomoček, kot strokovno gradivo in informativna publikacija za čim bolj nemoten potek vzgoje in izobraževanja v času epidemioloških razmer in iz katere so bili vrtci izpušeni (Zgonec in Mervic, 2020).

Pedagoških priporočil za nadaljevanje vzgojno-pedagoškega dela v vrtcih ni bilo, kar lahko kaže na dvoje: na velik šok in z namenom zdravstvene zaščite prebivalstva potreba po hitri organizaciji javnega življenja in/ali nepriznavanje ali nepoznavanje poslanstva in temeljnih nalog vrtcev (Rutar, 2021).

Rezultati moje raziskave kažejo, da je strokovnim delavkam RO, poleg neprestanega spreminjanja epidemioloških priporočil in ukrepov, nekonsistentnost glede njihovega izvajanja ter pomanjkanje jasnih smernic za delo s strani vlade, Ministrstva za izobraževanje ali NIJZ, dodatne stresne obremenitve, stiske in občutke negotovosti glede zagotavljanja varnega okolja za otroke in dvome o pravilnosti izvajanja dela povzročalo tudi pomanjkanje strokovne podpore s strani vodstva vrtca in odgovornih vladnih institucij.

Ravnatelj vrtca v skladu s predpisi opravlja dela pedagoškega in poslovnega vodje vrtca. Ena izmed temeljnih nalog ravnatelja je tudi prisotnost pri vzgojno-izobraževalnem delu vzgojiteljev, spremljanje njihovega dela in svetovanje (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, 1996), vendar strokovne delavke RO navajajo, da takega sodelovanja ni bilo ali ga je bilo zelo malo.

Izjave intervjuvank izkazujejo izredno nizko tako moralno kot tudi strokovno podporo s strani vodstva vrtca, ki bi jim verjetno pomagala pri soočanju s povečano odgovornostjo ter specifičnimi in zahtevnimi izzivi pri delu. Nizko podporo vodstva strokovnim delavkam v razvojnem oddelku intervjuvanke pripisujejo ne zadostnemu interesu za vzgojno-pedagoško delo v razvojnem oddelku ali preobremenjenosti vodstva z administrativnimi in organizacijskimi nalogami.

Kroflič (2020) v članku navaja pozitivne in negativne vplive pandemije na strokovne delavce v vzgoji in izobraževanju. Večjo povezanost med strokovnimi delavci in medsebojno pomoč ob izvajanju šolanja na daljavo omenja kot pozitivne učinke, vendar so ti učinki po njegovem mnenju bolj odraz spontanov odzivov strokovnih delavcev kot pa rezultat strokovne podpore na ravni države in zdravstva. Študije v ospredje med negativne učinke postavljajo še večjo ogroženost najbolj ranljivih skupin, tudi otrok s posebnimi potrebami, ter porast psihičnih stisk otrok, staršev in prosvetnih delavcev, ki so se znašli pred ne le tehnološkimi izzivi, temveč tudi pred velikimi spremembami v procesih dnevnih rutin in s povečanim obsegom dela.

»Tako vodstveni delavci kot tudi strokovni delavci so v večini primerov izražali, da je bilo poimenovanje »nujno varstvo« v času epidemije neustrezno« (Zgonec in Mervic, 2020).

Večina strokovnih delavcev, ki so sodelovali v raziskavi Centra za razvoj kakovosti, se ni strinjala z ustreznostjo poimenovanja oddelkov v vrtcih v »oddelke nujnega varstva«, v vrtec naj bi hodili le otroci, katerih starši so bili v času epidemije zaposleni v panogah kritične infrastrukture, vrtca pa niso smeli obiskovati tisti otroci, ki bi zaradi različnih razlogov (motnje v razvoju, neurejene družinske zadeve ipd.) varstvo bolj potrebovali.

V prvem valu epidemije se v skladu z navodili NIJZ v RO Vrtca Jesenice ni vključeval noben otrok, kar je pomenilo popolno prekinitev običajnega vzgojno-izobraževalnega dela, sistematičnih rednih individualnih in specialno-pedagoških obravnav, socialnih stikov z vrstniki, strukturiranega dnevnega ritma in rutine ter strokovne podpore staršem. Neposredna komunikacija s starši je bila onemogočena, strokovne delavke so staršem posredovale navodila in strokovno podporo glede izvajanja nalog, ki bi ohranjale in spodbujale napredek otrok, le preko IKT.

Pedagoško stroko skrbi kontekst, ki predšolsko vzgojo umešča samo v dejavnost varovanja. Z neustreznim poimenovanjem se tako lahko izloči stoletno delo za zagotavljanje načrtnega in sistematičnega dela z otroki in družinami in s tem je ogrožena tudi profesionalizacija predšolske vzgoje. Čeprav le za omejeno obdobje, lahko to pomeni degradiranost enovitega in celovitega sistema predšolske vzgoje (Jager idr., 2021).

Izpostavljen je problem redukcije družbene dejavnosti predšolske vzgoje na »nujno varovanje«, kot je bilo določeno v ukrepih za zaježitev širjenja covid-19, kar je profesionalno sporno in očitno je, da vrtci ob zaprtju niso bili konceptualizirani kot družbeno relevantna vzgojno-izobraževalna institucija (Rutar, 2021).

»V tem kontekstu smo ugotovili, da se je na račun upoštevanja higienskih priporočil močno povečal obseg dela, strokovnim delavcem pa je upoštevanje higienskih priporočil zmanjševalo čas za neposredno delo z otroki« (Zgonec in Mervic, 2020).

Iz odgovorov intervjuvank je razvidno, da so predpisani epidemiološki ukrepi in higienska priporočila vplivali na strukturo njihovega delovnega časa. Postopki čiščenja in razkuževanja, ki so zahtevali veliko časa in so vključevali natančno in sistematično čiščenje in razkuževanje prostorov, igral, igrač in različnih didaktičnih pripomočkov, so vplivali na čas izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela neposredno z otroki. Dve intervjuvanki sta tudi izpostavili, da je bil nenehno prisoten dvom in tudi strah, ali sta postopke čiščenja in razkuževanja opravili skladno z navodili in s tem otrokom zagotovili varno okolje, kar je vplivalo na njuno počutje in posledično na kakovost izvajanja in organiziranja vzgojno-izobraževalnih procesov.

Opaziti je bilo izrazito prevlado medicinsko-higienskega koncepta pred vzgojno-izobraževalnim. Kroflič (2020) v članku omenja medikalizacijo, ko v vzgojno-izobraževalnih institucijah, tudi na račun ogrožanja zakonsko določenih nalog vrtcev in šol ter realizacije pedagoških načel, začne prevladovati medicinsko preventivni konstrukt, ki pogosto onemogoča kvalitetno vzgojno izvajanje.

»Predvsem nošenje mask predstavlja za pedagoško delo problem, če vemo, da se predšolski otrok uči tudi iz mimike obraza.«

Strokovne delavke so poudarile, da je maska kot obvezno zaščitno sredstvo zelo oteževala verbalno in tudi neverbalno komunikacijo, ki je pomemben del komuniciranja in je sestavljena iz mimike obraza, drže in gibanja telesa, očesnega stika, hitrosti, ritma in jakosti govora, gestikulacije, oblačenja, dotikov in vedenja v prostoru in času (Brajša, 1993).

Zaradi maske otroci niso zaznali obrazne mimike, ki je zlasti pri otrocih s posebnimi potrebami zelo pomembna pri razumevanja sporočil in čustvenih odzivov odraslih, zato so morale strokovne delavke uporabljati druge strategije komunikacije, kot so upočasnen govor, večkratno ponavljanje informacij, bolj poudarjeno gestikulacijo ali uporabo slikovnega materiala. Maska ali vizir sta predstavljala dodatno oviro pri komunikaciji, saj omogočata vzpostavitev očesnega kontakta, bistveno pa se spremeni razumljivost in prenos besedne komunikacije (Pirc, Širca, Cigler Obrul in Ogrin, 2021).

Lebarič (2006) poudarja, da imajo nekateri otroci, kljub temu da nimajo dobrih komunikacijskih zmožnosti, željo po socialnih interakcijah in sodelovanju, skušajo razumeti vrstnike in se vživeti v njihove občutke, kažejo interes zanje in želijo sodelovati v skupnih dejavnostih. Socialne interakcije so pri socialni integraciji otrok s posebnimi potrebami pomembne, saj močno vplivajo na socialni razvoj posameznega otroka, razvija se sposobnost komuniciranja, empatije, recipročnosti in skupnega reševanja problemov (Marjanovič Umek, Fekonja in Kranjc, 2004).

Spregledana je vzgoja otrok za samostojnost, spregledane so individualne razlike in posebnosti med otroki, poudarek je samo na fizičnem vidiku zdravja, ne pa tudi na

psihičnem, saj ukrepi popolnoma zanemarjajo psihološki razvoj otrok, prav tako je zelo okrnjen socialni razvoj (Zgonec in Mervic, 2020).

Strokovne delavke, ki so sodelovale pri raziskavi, so navedle, da je bilo upoštevanje epidemioloških priporočil in ukrepov pogosto v nasprotju s cilji in načeli kakovostnega vzgojno-pedagoškega dela, z metodami specialnih obravnav in ravno tako so ukrepi in priporočila v nasprotju s cilji in načeli Kurikuluma za vrtce s prilagojenim programom. Sistematično, strokovno in vodeno vključevanje otrok iz RO Vrtca Jesenice v druge skupine v vrtcu in omogočanje druženja z vrstniki, sodelovanje pri skupnih projektih in dejavnostih ter kontinuirano in strukturirano vključevanje v širše socialno okolje (redni obiski knjižnice, usvajanje pravil primerne vedenja v javnih ustanovah, spoznavanje pravil v prometu in na javnih površinah ...) je bistvenega pomena za otroke, da spoznavajo, prepoznavajo in usvajajo različne socialne veščine. Vse te dejavnosti so bile prekinjene za daljše obdobje ali pa so se izvajale pod posebnimi pogoji.

V predšolskem obdobju je igra, med katero se otroci vključujejo v različne socialne in govorne interakcije, ena najpomembnejših in najpogostejših dejavnosti.. Igra vzpodbuja celostni razvoj otroka in ima vpliv na razvoj mišljenja, govora, socialnih spretnosti, domišljije, čustvenega izražanja in doživljanja, izvršilnih funkcij in razvoj zgodnje pismenosti (Marjanovič Umek, Bogataj, Flego, Hočevár, Kovaček, Močnik, Rutar in Fekonja, 2023).

»Ohranjanje stika vrtca z družino v izrednih razmerah ni pomenilo strokovnega dela na daljavo, saj menimo, da predšolske vzgoje na daljavo ni možno opravljati, vsekakor pa pomeni izražanje skrbi institucije, v katero je vključen otrok, za otroka tudi, kadar vrtec ne obratuje. Na ta način izražamo in nudimo podporo staršem« (Zgonec in Mervic, 2020).

Vec (2010) v članku navaja, naj komunikacija s starši predšolskih otrok, ki predstavlja sredstvo za zadovoljevanje različnih potreb, ne bo enosmerna le v smislu dajanja navodil in napotkov, usmerjanja ali kritiziranja in opominjanja, temveč naj bo priložnost za uresničevanje primarnih funkcij komunikacije – socialno negovanje, ko osebi sporočimo, da je za nas pomembna, in ustvarjanje socialne resničnosti, ko soustvarjamo temeljna prepričanja o sebi, svetu in drugih.

V obdobju popolnega zaprtja vrtca je bila komunikacija med strokovnimi delavkami in starši zelo omejena in je potekala preko IKT orodij, kar pa je tako strokovnim delavkam kot tudi staršem povzročalo določene izzive in tudi težave. Kodelja (2020) navaja, da mora biti za uspešno komunikacijo na daljavo izpolnjenih več med seboj soodvisnih pogojev, kot so internetna povezava in lastništvo računalnika, računalniška pismenost sodelujočih, motivacija, dobro psihično počutje in ustrezni odnosi v družini ter primerni prostori. Pojavile so se tudi ovire, povezane z organiziranjem in koordiniranjem terminov za pogovor. Za strokovne delavke je bilo oteženo tudi usklajevanje službenih in družinskih obveznosti, ki so se v obdobju epidemije pogosto prepletale. Tudi v obdobju odprtja vrtca je bila komunikacija zaradi veljavnih ukrepov in priporočil, kot so omejitve pri vstopu in izstopu v vrtec, upoštevanje fizične distance, skrajšanje časa zadrževanja v vrtcu in minimalni neposredni stiki, bistveno ovirana in zmanjševala se je učinkovita podpora staršem.

6. SKLEPI

V obdobju epidemije je bilo v Sloveniji izvedenih več obširnih raziskav o vplivu epidemioloških ukrepov in higienskih priporočil na različnih ravneh vzgoje in izobraževanja, vendar se je raziskovanje izrazito usmerilo na področje osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja. Področje predšolske vzgoje in izobraževanja, predvsem vplivi epidemioloških ukrepov na eno izmed najbolj ranljivih skupin – otrok s posebnimi potrebami – je ostalo skoraj neraziskano in neopaženo in raziskav, v katerih bi analizirali potek in organizacijo VIZ dela, prilagoditve in spremenjene metode dela v razvojnih oddelkih, ni.

Slovenija na trajanje, obseg in kompleksnost epidemije ni bila v celoti pripravljena in kljub zakonsko določenim načrtom za obvladovanje nalezljivih bolezni je bilo v praksi pomanjkanje medsektorskega sodelovanja, jasnega in strokovnega kriznega vodenja ter organizacijske pripravljenosti za učinkovito delovanje v času epidemije.

Na opravljanje VIZ, zlasti na področju predšolske vzgoje, je vplivalo pogosto spreminjanje ukrepov in priporočil ter nejasnost in nedoslednost pri izvajanju. V veliki meri je bilo odločanje o izvajanju in načinih uresničevanja ukrepov prepuščeno posameznim institucijam. To je vplivalo na kvaliteto izvajanja predšolske vzgoje in izobraževanje. Strokovna javnost je večkrat opozorila, da je pedagoška stroka predšolske vzgoje in izobraževanja premalo vključena v pripravo smernic in navodil za delo v VIZ, kar je privedlo do razlik med dejanskimi potrebami predšolske vzgojno-izobraževalne prakse in veljavnimi ukrepi.

Pridobljeni podatki in rezultati moje raziskave prikazujejo, da so epidemiološki ukrepi in priporočila v času epidemije vplivali na organizacijo, kontinuiteto in kakovost izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela v RO Vrtca Jesenice, na strukturiranost okolja, socialne medosebne interakcije in ravno tako so ukrepi in priporočila imeli vpliv na počutje otrok, staršev in strokovnih delavk, ki so bili vključeni v vzgojno-izobraževalno delo in specialne obravnave v RO vrtca.

Predpisani ukrepi, kot so socialna distanca in omejeno druženje otrok iz različnih oddelkov, omejevanje telesnih stikov ter nošenje maske, so bistveno omejevali možnosti spontanij interakcij, neposredno komunikacijo in telesno bližino, ki so ključne za varno navezanost in učenje ter razvoj socialnih veščin v predšolskem obdobju.

Kljub številnim omejitvam in doslednim upoštevanjem predpisanih ukrepov in priporočil so se strokovne delavke RO aktivno in strokovno prizadevale prilagoditi učinkovite in preverjene metode dela, kar je vključevalo spremembe v sami organizaciji dela in pri izvajanju različnih dejavnosti, obenem pa so se trudile ohranjati dnevno rutino, kontinuiteto vzgojno-izobraževalnih procesov ter ustvariti varno in stabilno okolje za otroke.

Preobremenjenost, pomanjkanje sistemske podpore in občutki negotovosti so privedli do utrujenosti, slabšega počutja, več bolniških odsotnosti ter nezadovoljstva zaposlenih. Strokovne delavke so se srečevale z notranjim konfliktom med doslednim upoštevanjem predpisanih ukrepov in dejanskimi razvojnimi potrebami otrok s posebnimi potrebami.

Kritična opažanja in mnenja strokovnih delavk o ustreznosti ukrepov, ki so temeljili na splošnih priporočilih in niso upoštevali narave dela v RO, izhajajo iz njihovega poznavanja celostnega razvoja otrok s posebnimi potrebami, sistematičnega prepoznavanja potreb in značilnosti posameznega otroka ter ustaljenih metod dela in strokovnih pristopov.

Pomanjkanje ustrezne podpore vodstva lahko prispeva k povečanju stresa, večji ranljivosti in zmanjšanju občutka kompetentnosti, kajti pomemben vir podpore predstavlja spodbuda znotraj kolektiva in medsebojno sodelovanje.

V obdobju slabega počutja, utrujenosti ali prevelikih psihičnih obremenitev so si strokovne delavke med seboj nudile čustveno podporo in pogovor, pomemben vir razbremenitev sta predstavljala medsebojna pomoč in sodelovanje znotraj kolektiva, razvijale so različne strategije samo podpore. Dodatne vire sprostitve so poiskale pri prijateljih, družinskih članih ali v različnih dejavnostih in hobijih, ki so jim omogočali psihično in fizično ravnovesje.

Strokovne delavke so poudarile, da uvajanje in iskanje novih, inovativnih pristopov pri vzgojno-izobraževalnem delu, predvsem z otroki s posebnimi potrebami, zahteva sodelovanje med strokovnjaki različnih strok ter preudarno in strokovno načrtovanje, ustrezen časovni okvir. Potrebno je preverjanje učinkovitosti novih metod dela in upoštevati potrebe otrok ter načela in cilje Kurikuluma.

Starši in tudi strokovne delavke so ob ponovnem vključevanju otrok v vrtec pri vseh otrocih opazili regresijo in nazadovanje na več področjih otrokovega funkcioniranja, predvsem na področjih komunikacije, izvajanja že usvojenih socialnih veščin, samostojnosti pri skrbi za osebno urejenost in senzorični občutljivosti.

7. PREDLOGI

Na podlagi rezultatov izvedene raziskave, pregleda strokovne literature, dolgoletnih strokovnih izkušenj ter dela v socialnovarstvenih ustanovah, vključno z delom v RO vrtca in osnovni šoli s prilagojenim programom, ter na podlagi pogovorov s strokovnimi delavci, vključenimi v različne nivoje predšolskih VIZ, bom v nadaljevanju navedla nekaj predlogov in priporočil. Ta priporočila in predloge bi bilo funkcionalno upoštevati v primeru ponovnega pojava epidemije ali drugih kriznih situacij, saj so predlogi formirani tako, da bi upoštevanje morebiti pripomoglo k izboljšanju izvajanja VIZ v RO in k bolj učinkoviti organizaciji vzgojno-izobraževalnega dela v RO v času izrednih razmer.

V procese priprave epidemioloških ukrepov in priporočil ter organizacije dela na področju predšolske vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami je potrebno nujno vključevati specialno-pedagoško, pedagoško in psihološko stroko, saj oblikovanje splošnih ukrepov in priporočil za VIZ načeloma ne upošteva čustvenih, razvojnih, fizičnih in socialnih potreb predšolskih otrok s posebnimi potrebami.

Specifična značilnost predšolske vzgoje otrok s posebnimi potrebami zahteva strokovno prilagojena, usklajena, razvojno ustrezna in enotna priporočila in ukrepe, ki so učinkoviti ob konsistentnem izvajanju in multidisciplinarnem sodelovanju.

Na nacionalni ravni je smiselno oblikovati strokovno utemeljene protokole za izvajanje vzgoje in izobraževanja v RO vrtca, ki naj omogočajo možnosti za prilagajanje metod, načinov in prostorov, kjer se izvajanja vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami.

V prostorih vrtca je potrebno zagotoviti ustrezen prostor za izvajanje kontinuiranih in neposrednih specialnih obravnav, ki so za otroke izrednega pomena. Neprekinjeno izvajanje specialnih obravnav otrokom s posebnimi potrebami omogoča ohranjanje že usvojenih spretnosti, znanj in veščin ter hkrati spodbuja njihov neprekinjen nadaljnji razvoj na posameznih področjih.

Strokovne delavce, ki niso neposredno vključeni v VIZ v RO vrtca, je potrebno sistematično usposabljanje in izobraževanje za prepoznavanje posebnosti v izražanju in doživljanju stisk otrok. Pogosto se namreč v spremenjenih okoliščinah (odsotnost stalnih strokovnih delavcev v RO, nadomeščanja, menjava skupine in prostorov) pri otrocih s posebnimi potrebami, zaradi šibkejših prilagoditvenih sposobnosti, znaki stisk izražajo drugače kot pri vrstnikih brez težav v razvoju. Usposabljanja in izobraževanja naj vključujejo strokovna izpopolnjevanja, izmenjavo izkušenj ter praktične primere dobrih praks primernega odzivanja na reakcije in vedenje otrok v primeru stisk ali neustreznega odziva otrok na trenutno situacijo.

Organizirati bi bilo potrebno načrtovane in sistematične kolegialne hospitacije v RO, ki naj preko opazovanja, pogovora in refleksivne analize pripomorejo k profesionalnemu razvoju strokovnih delavcev v primeru vključevanja v VIZ v RO.

Smiselno bi bilo preko IKT tehnologij na sistemski ravni organizirati možnost rednih izmenjav izkušenj, mnenj in predlogov med strokovnimi delavci in pripraviti zbir primerov dobrih praks.

Zaposlenim bi bilo potrebno omogočiti čas in prostor za počitek v primeru preobremenjenosti, stresa, utrujenosti ali slabega počutja.

Potrebno je oblikovati zanesljiv in kakovosten sistem konstantnega in sistematičnega sodelovanja med vrtcem, strokovnimi delavci v RO, zunanjimi strokovnimi službami in družinami, saj tako sodelovanje omogoča strokovnim delavcem in staršem v času spremenjenih okoliščin ali kriznih razmer natančnejše, sistematično in poglobljeno prepoznavanje specifičnih težav ali potreb posameznega otroka s posebnimi potrebami.

Strokovno oblikovan sistem sodelovanja, svetovanja in komunikacije med strokovnimi delavci in starši spodbuja skupna prizadevanja za celostni razvoj posameznega otroka in prispeva k učinkovitejšemu skupnemu izvajanju in načrtovanju ustrezne podpore, prilagojene posameznemu otroku in družini.

Staršem je potrebno zagotavljati podporo, usmeritve in jih opolnomočiti, kako v domačem okolju zagotavljati svojemu otroku ustrezne in optimalne pogoje za razvoj.

Vodstvo vrtca se mora pravočasno in učinkovito odzivati na spremenjene razmere, ohranяти redni stik z zaposlenimi, jim v skladu z zmožnostmi in znanjem nuditi strokovno in moralno podporo in pomoč, jih sprotno seznanjati in obveščati o spremenjenih razmerah in smernicah za delo ter zagotoviti tehnično opremo, ki je potrebna za delo na daljavo.

Ravnatelj vrtca mora spodbujati in upoštevati avtonomnost strokovnih delavcev in zagovarjati kakovosten vzgojno-izobraževalni proces.

Za izvajanje strokovno ustreznih in pravih postopkov razkuževanja in čiščenja, predvsem na zunanjih in skupnih površinah, bi bilo smiselno sistematično vključevati za to posebej usposobljene zunanje izvajalce. Naloge, ki ne sodijo v specifično vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, dodatno fizično in psihično obremenjujejo strokovne delavce v RO, pri strokovnih delavcih se pojavijo dvomi o učinkovitosti in ustreznosti postopkov čiščenja in razkuževanja, kar vpliva na njihovo počutje in kvaliteto izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela.

8. VIRI IN LITERATURA

Antič, S., Berčnik, S., Cotič, J., Marjanovič Umek, L., Hmelak, M., Hohnjec, D., Hudovernik, S., Jaunik, M., Jerše, L., Klobasa, H., Kovaček, B., Kovačič Prah, M., Kristan, A., Madronič, P., Pirc Podgoršek, Š., Pustoslemšek, J., Sivec, M., Štirn Janota, P. & Zore, N. (2022). Izhodišča za prenovo kurikuluma za vrtce. *Zavod Republike Slovenije za šolstvo*. Pridobljeno 31. 12. 2025 s http://www.zrss.si/pdf/izhodisca_za_prenovo_KZV.pdf

Bahovec, E. D. & Bregar-Golobič, K. (2004). *Šola in vrtec skozi ogledalo*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Bahovec, E. D., Bregar-Golobič, K. & Kranjc, S. (1999). *Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.

Konavec, B., Cotič Pajntar, J., Kržan, K., Domicelj, M., Cerar, M., Šter, M., Zore, N., Škerlj, A., Cerar, M., Ulaga, J., Fras Fijačko, M., Marot, V., Jevšev, A., Lah, U., Kobal Grum, D., Koželj Šefran, A., Krstovski, K., Hleb, T., Podboj, B. & Vizjak Kure, T. (2006). Kurikulum za vrtce v prilagojenem programu za predšolske otroke: sprejet na 92. seji Strokovnega sveta Republike Slovenije za splošno izobraževanje, 22. junija 2006. *Komisija za prenovo vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami*. Pridobljeno 2. 1. 2026 s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Sektor-za-predsolsko-vzgojo/Programi/kurikulum_prilag_program.pdf

Cotič, N., Česnik, K., Drobnič, J., Kukanja-Gabrijelčič, M., Pelc, S., Volmut, T. & Ježovnik, A. (2023). *Vzgoja in izobraževanje v času covid-19*. Koper: Založba Univerze na Primorskem. Pridobljeno 2. 1. 2026 s <https://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-293-169-8.pdf>

Glavni poudarki raziskave o vzgojno-izobraževalnem procesu v predšolski vzgoji in njegovih učinkih v času epidemije bolezni covid-19. 2020. Pridobljeno 2. 1. 2026 s <https://korakzakorakom.si/storage/app/files/projekti/Raziskava%20covid/Kon%C4%8Dno%20poro%C4%8Dilo%20o%20rezultatih%20raziskave%20Covid19%204.%2011..pdf>

Hmelak, M., Rudaš, A. & Lepičnik-Vodopivec, J. (2020). Vključevanje študentov v razvoj inovativnih izobraževalnih modelov. *Pedagoška obzorja*, 35(3/4), 147–163.

Hohmann, M. & Weikart, D. P. (2005). *Vzgoja in učenje predšolskih otrok: primeri aktivnega učenja za predšolske otroke iz prakse*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Jager, J., Japelj Pavešič, B., Mervic, T., Režek, M. & Zgonec, P. (2021). *Povzetek glavnih ugotovitev raziskave o vzgojno-izobraževalnem procesu v predšolski vzgoji in njegovih učinkih v času epidemije bolezni covid-19*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Kavčič, T. & Zupančič, M. (2007). Razlikovalno odzivanje staršev na sorojence v otroštvu. *Psihološka obzorja*, 15(4), 5–24.

- Kodelja, Z. (2020). Šolstvo v času pandemije. *Sodobna pedagogika*, 71=137(4), 42–56.
- Kompare, A., Stražišar, M., Vec, T., Dogša, I. & Jaušovec, N. (2001). *Psihologija – spoznanja in dileme*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Krek, J. (1995). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Kroflič, R. (2020). Prosvetna politika in vzgoja v času pandemije. *Sodobna pedagogika*, 71=137(4), 28–41.
- Kroflič, R. (2001). Nadaljevanje prenovitvenih bojov z novimi sredstvi. *Časopis za kritiko znanosti*, 29(202/203), 77–83.
- Kustec, S., Logaj, V., Krek, M., Flogie, A., Truden-Dobrin, P. & Ivanuš-Grmek, M. (2020). *Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s covid-19: modeli in priporočila*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport; Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Lebarič, N., Kobal Grum, D. & Kolenc, J. (2006). *Socialna integracija otrok s posebnimi potrebami*. Radovljica: Didakta.
- Lepičnik Vodopivec, J. (2020). V zadnjih dvajsetih letih je napredek v vrtcih izjemen. *Vzgojiteljica: revija za dobro prakso v vrtcih*, 22(2), 8–11.
- Lepičnik Vodopivec, J. (2005). Stališča in empatija vzgojiteljev kot elementa prikritega kurikulumu v vrtcu. V B. Vrbovšek (Ur.), *Prikriti kurikulum v kurikulumu – rutina ali izziv v vrtcu* (str. 19–24). Ljubljana: Supra.
- Lepičnik Vodopivec, J. & Hmelak, M. (2021). *Pedagoški vidiki komunikacije v vrtcu*. Koper: Založba Univerze na Primorskem.
- Letni delovni načrt vrtca Jesenice*. (2024). Pridobljeno 2. 1. 2026 s <https://vrtecjesenice.si/wp-content/uploads/2025/01/Letni-delovni-nacrt-Vrtca-Jesenice-2024-25-compressed.pdf>
- Marjanovič Umek, L. & Fekonja, U. (2008). *Sodoben vrtec: možnosti za otrokov razvoj in zgodnje učenje*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Marjanovič Umek, L., Fekonja, U. & Kranjc, S. (2004). Pripovedovanje zgodbe kot pristop za ugotavljanje otrokovega govornega razvoja. *Psihološka obzorja*, 11(1), 43–64.
- Marjanovič Umek, L., Bogataj, J., Flego, J., Hočevár, A., Kovaček, B., Močnik, A., Rutar, S. & Fekonja, U. (2023). Reforma predšolske vzgoje v vrtcu? Da, v smeri večje pravičnosti in višje kakovosti za vse malčke in otroke. *Sodobna pedagogika*, 74(4), 115–141.

Mesec, B. (1998). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Murgel, J. (2014). Socialno varstvo otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji. *Socialno delo*, 53(1), 15–23.

Murgel, J. (2019). Zgodnja obravnava otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji. *Socialno delo*, 58(1) (2019), 57–70.

Odlok o začasni prepovedi zbiranja ljudi v zavodih s področja vzgoje in izobraževanja ter univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih (2020). Ur. l. RS 25/20.

Odredba o razglasitvi epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) na območju Republike Slovenije (2020). Ur. l. RS 19/2020.

Opara, B. (2005). *Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah: vloga in naloga vrtcev in šol pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami: uresničevanje vzgojno izobraževalnih programov s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo: priročnik*. Ljubljana: Centerkontura.

Opara, B. (2015). *Dodatna strokovna pomoč in prilagoditve*. Ljubljana: Centerkontura.

Pirc, Š., Širca Ule, P., Cigler Obrul, P. & Ogrin, M. (2021). Izzivi logopedске obravnave odraslih v času epidemije. *Rehabilitacija (Ljubljana)*, 20(1), 112–116.

Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke s posebnimi potrebami (2013). Ur. l. RS 88/13, 108/21 in 46/23.

Pravilnik o izobrazbi vzgojiteljev predšolskih otrok in drugih strokovnih delavcev v programih za predšolske otroke in v prilagojenih programih za predšolske otroke s posebnimi potrebami (2022). Ur. l. RS 85/22 in 2/25.

Rajša, P. (1993). *Pedagoška komunikologija*. Ljubljana: Glotta Nova.

Razvojna ambulanta. (b. d.). Pridobljeno 31. 12. 2025 s <https://www.zd-kranj.si/dejavnost/razvojna-ambulanta/>

Rezar, Š. (2016). *Dnevna rutina v vrtcu* (Diplomsko delo). Filozofska fakulteta, Ljubljana.

Rutar, D. (2021). *Novi svetovi*. Zbornik Centra za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Kamnik: CIRIUS.

Skalar, V. (1999). Osebe s posebnimi potrebami – konceptualne iztočnice. *Sodobna pedagogika*, 50(1), 120–137.

Sklep o prilagojenem programu za predšolske otroke s posebnimi potrebami Kurikulum za vrtce v prilagojenem programu (2025). Ur. l. RS 30/25.

Šoln Vrbinc, P., Jakič Brezočnik, M. & Švalj, K. (2016). *Zgodnja obravnava: izhodišča za sistemsko ureditev*. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

The NICHD Early Child Care Research Network. (2005). *Child care and child development: Results from the NICHD study of early child care and youth development*. The Guilford Press. Pridobljeno 2. 8. 2025 s <https://psycnet.apa.org/record/2005-07172-000>

UNESCO Institute for Statistics. (2012). *International Standard Classification of Education, ISCED 2011*. Pridobljeno 2. 1. 2026 s <https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/9937/ISCED%202011.pdf>

United Nations. (2020). *Policy Brief: Education during COVID-19 and beyond*. Pridobljeno 2. 8. 2025 s https://unsdg.un.org/sites/default/files/2020-08/sg_policy_brief_covid-19_and_education_august_2020.pdf

Ustava Republike Slovenije (URS) (1991). Ur. l. RS 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a, 92/21 – UZ62a in 98/25 – UZ74a.

Vec, T. (2010). *Osnove dobre komunikacije z otroki in njihovimi starši*. Pridobljeno 2. 8. 2025 s <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=213814&lang=slv>

Vendramin, V. (2004). *Otrok v instituciji, Šola in vrtec skozi ogledalo*. Ljubljana: DZS.

Vinko, M. & Jeriček Klanšček, H. (2024). Duševno zdravje otrok in mladostnikov v javnozdravstveni krizi. *Šolsko svetovalno delo*, (28/1), 3–16.

Vovk Ornik, N. (2019). *Otroci s posebnimi potrebami* [Blog]. Pridobljeno 2. 1. 2026 s <https://forum-media.si/e-ravnatelj/strokovno-pedagosko-podrocje/otroci-s-posebnimi-potrebami/>

Vrtec Jesenice publikacija. (2020–2021). Pridobljeno 2. 8. 2025 s <https://vrtecjesenice.si/wp-content/uploads/2020/09/Publikacija-2020-21-PREGLED-02.pdf>

World Health Organization, United Nations Children's Fund (UNICEF) & UNESCO. (2020). *Considerations for school-related public health measures in the context of COVID-19: annex to considerations in adjusting public health and social measures in the context of COVID-19*, 14. September 2020. World Health Organization. Pridobljeno 2. 8. 2025 s <https://iris.who.int/handle/10665/334294>

Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami (ZOPOPP) (2019). Ur. l. RS 41/17 in 85/25 – ZVrt-H.

Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (2010). Ur. l. RS 94/10, 50/14, 32/17 in 95/24.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) (1996). Ur. l. RS 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr., 25/17 – ZVaj, 123/21, 172/21, 207/21, 105/22 – ZZNŠPP, 141/22, 158/22 – ZDoh-2AA, 71/23, 22/25 – ZZZRO-1 in 48/25.

Zakon o socialnem vključevanju invalidov (ZSVI) (2018). Ur. l. RS 30/18, 196/21 – ZDOsk, 206/21 – ZDUPŠOP, 84/23 – ZDOsk-1 in 60/24 – odl. US.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011). Ur. l. RS 58/11, 40/12 – ZUJF, 90/12, 41/17 – ZOPOPP in 200/20 – ZOOMTVI.

Zakon o vrtcih (ZVrt) (1996). Ur. l. RS, 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09 – ZIUZGK, 36/10, 62/10 – ZUPJS, 94/10 – ZIU, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 55/17, 18/21 in 85/25.

Zaviršek, D. (2014). Opredelitev hendikepa in razvoj študija hendikepa v socialnem delu. *Socialno delo*, 53(3/5), 133–145.

Zgonec, P. & Mervic, T. (2020). TRANZICIJA – O prehodih med domačim in učnimi okolij v času epidemije bolezni covid-19 (2020). *Korona in vrtec: zbornik povzetkov predstavitev na strokovnem posvetu*. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Pridobljeno 2. 8. 2025 s <https://www.korakzakorakom.si/storage/app/files/Zbornik-strokovni%20posvet%20Korona%20in%20vrtec-november%202020-koncna-CIP.pdf>

9. PRILOGE

9.1 Vprašalniki

1. Kot strokovni delavec predstavite in opišite svoja dela in naloge v RO (razvojni oddelek; izobrazba, delovno mesto, dela in naloge).
2. So po vašem mnenju epidemiološki ukrepi, splošna, zdravstvena in higienska priporočila vplivali na strokovno izvajanje dela in nalog v RO? Navedite in opišite vaša opažanja in mnenja.
3. Kako so po vašem mnenju ukrepi vplivali na počutje otrok, ki so vključeni v RO? Ste med delom opazili kakšne spremembe pri vedenju, počutju, razumevanju in sodelovanju otrok?
4. Kako je izvajanje in upoštevanje ukrepov in priporočil vplivalo na vaše počutje?
5. Ste med procesom izvajanja vzgojnih in terapevtskih nalog uporabljali kakšne inovativne metode, s katerimi ste lažje opravljali svoje delo?
6. Lahko izrazite svoje mnenje o ukrepih in priporočilih ter predlagate strokovne metode in načine dela, priporočila in usmeritve za ustreznejše in učinkovitejše izvajanje vzgojno-pedagoškega in terapevtskega dela v primeru ponovne uvedbe ukrepov ob pojavu epidemije?
7. Je bila v času veljavnosti ukrepov strokovnim delavcem nudena kakšna podpora s strani vodstva?

9.2 Zapis intervjujev

9.2.1 Intervju A, vzgojiteljica v RO

Kot strokovni delavec predstavite in opišite svoja dela in naloge v RO (izobrazba, delovno mesto, dela in naloge).

Po izobrazbi sem zdravstveni tehnik, delovni terapevt, diplomirana vzgojiteljica in opravljeno imam specialno-pedagoško dokvalifikacijo. V razvojni oddelek, kjer sem zaposlena, so vključeni otroci s težjo in težko motnjo v telesnem in duševnem razvoju, dva dečka imata tudi diagnosticiran avtizem. Moja naloga je, da za otroke ustvarjam in organiziram varno in spodbudno okolje, prepoznavam in razumem potrebe posameznega otroka, načrtujem program in dejavnosti, pripravim igralni in didaktični material. Strokovno vodenje in podporo dajem tudi pomočnici vzgojiteljice. Pomembno je sodelovanje s starši, vsakodnevno jih obveščam o poteku dneva in počutju njihovih otrok.

So po vašem mnenju epidemiološki ukrepi, splošna, zdravstvena in higienska priporočila vplivali na strokovno izvajanje dela in nalog v RO? Navedite in opišite vaša opažanja in mnenja.

Nekaj časa je bil vrtec zaprt, otroci so bili doma. Po ponovnem odprtju vrtca smo kar s težavami ponovno zaštartali. Vsak dan, ko je bil vrtec zaprt, se mi je zdel izgubljen, v smislu pozabljanja že usvojene vsakodnevne rutine, prihajanja v vrtec brez jutranjih težav ob ločitvi

od mame, otroci so na novo usvajali že usvojene navade v skupini ... Individualno delo ena na ena je potekalo kot po navadi, velika odstopanja in spremembe pa so bili na področju skupnega in skupinskega dela, predvsem pa na področju socializacije. Odpadli so vsi načrtovani projekti, ni bilo sodelovanja z drugimi skupinami, nismo hodili v telovadnico ali v knjižnico. Pred epidemijo smo velikokrat obiskali različne javne ustanove v bližnji okolici (pošta, knjižnica, banka, trgovina ...), zdaj nič od tega ni bilo. Skupina je bila izolirana, ni bilo nobenega druženja z otroki iz drugih skupin in enot, združevanja skupin, vsaka skupina je bila posebej.

Kako je potekalo sodelovanje s starši?

Da sem ohranila stik tako s starši kot tudi z otroki, sem enkrat na teden preko maila staršem pošiljala različne naloge, prilagojene za vsakega otroka posebej, glede na moje poznavanje sposobnosti posameznega otroka. Predvsem sem jim ponudila take vsebine, ki so jih otroci že vsaj deloma osvojili, z namenom, da ohranijo vsaj del znanja in veščin. Več staršev se je odzvalo na to in so tudi doma delali z otrokom, eni starši pa so le sporočili, da so dobili naloge, niso pa sodelovali oz. delali z otrokom oz. nisem dobila nobene povratne informacije o delu ali sodelovanju otroka. Govorilne ure so bile preko telefona, ni bilo osebnega kontakta, med nami se je ustvarila ena razdalja. Dajanje navodil preko telefona je bilo naporno, nekateri starši imajo sami težave z razumevanjem navodil, podati napotke brez osebnega stika je še toliko težje.

Kako so po vašem mnenju ukrepi vplivali na počutje otrok, ki so vključeni v RO? Ste med delom opazili kakšne spremembe pri vedenju, počutju, razumevanju in sodelovanju otrok?

Na začetku veljavnosti ukrepov, v času ponovnega vključevanja v skupino, sem pri otrocih opazila določene stiske, največ težav je bilo zjutraj, ob prihodu v vrtec. Zjutraj je bilo slovo od mame precej bolj dramatično, večkrat je to izgledalo tako, kot v času uvajanja, kot prve dni ob vstopu v vrtec. Za kratek čas sem odmaknila masko z obraza, da me je otrok prepoznal in videl. Nasmeh na obrazu in prijazne besede so otroku olajšali prihod v vrtec.

Spremenjena je bila rutina, ki otrokom daje občutek varnosti in večji občutek samostojnosti. Veliko je bilo prilagajanja trenutnim zahtevam, navodilom in ukrepom, otrokom sicer nismo razlagali, so pa želeli na primer v telovadnico ali k drugi skupini, kot so bili navajeni prej. »Prepovedi« so se nekateri otroci upirali z jokom, trmo, jezo, beganjem in uhajanjem ... Pri otrocih sem opazila predvsem to, da so kar nekaj že usvojenih spretnosti pozabili ali pa so jih počasneje, manj natančno opravljali ... V bistvu se je najbolj opazilo pri vedenju, sprejemanju dogovorov, pravil in navodil ... Čas doma, čas s starši je drugačen, otroci so precej bolj, kako naj rečem ... razpuščeni. Starši doma precej manj časa vztrajajo pri svojih zahtevah. Recimo osnovne vaje za grafomotoriko morajo v vrtcu bolj vztrajno ponavljati, upoštevati moje napotke ... Staršem se uprejo in potem ne delajo. Spremembe so bile tudi na področju hranjenja in bontona med obroki, nazadovanja sem opazila tudi na področju samostojnosti in skrbi zase, pri oblačenju in obuvanju ... Bilo je veliko menjav zaposlenih, tako vzgojiteljice kot tudi pomočnice, kar tudi ni dobro vplivalo na otroke. Med delom smo morale nositi maske, prosila sem za vizir, ampak ga nisem dobila. Delo z vizirjem bi bilo

morda lažje, ker otrok vidi obraz, izrazno mimiko vzgojiteljice, lažje tudi vzpostavi očesni kontakt, ki je zelo pomemben. Večino časa sem delala z masko, vendar občasno otroci niso slišali navodil, niso odreagirali na moje besede, niso razumeli navodil. Veliko časa smo preživeli zunaj. In tudi na zunanjih igralih so veljale omejitve, prepovedano je bilo druženje ... in po koncu igre smo morale igrala še posebej razkužiti.

Kako je izvajanje in upoštevanje ukrepov in priporočil vplivalo na vaše počutje?

Name je slabo vplivalo, nisem se počutila dobro, moram priznati, da me je bilo zelo strah okužbe. Vse je bilo drugače, vedno je bila prisotna negotovost in tesnoba, nihče natančno ni vedel, za kaj gre, predvsem pa so se dnevno spreminjali navodila in priporočila in ukrepi ... Včasih sploh nisem vedela, kako naj ravnam in se vedem v določenih situacijah, mislim predvsem glede združevanja, kontaktov s starši, sprejemanja in oddajanja otrok ... Ko je bil vrtec zaprt in smo bili doma, mi je bilo dobro, boljše, sem se odpočila.

Ste med procesom izvajanja vzgojnih in terapevtskih nalog uporabljali kakšne inovativne metode, s katerimi ste lažje opravljali svoje delo?

Nič kaj posebnega, delala sem tako, kot po navadi. V bistvu sem preko Facebooka iskala zgodbice – socialne zgodbice, povezane s stanjem, ki je bilo takrat.

Lahko izrazite svoje mnenje o ukrepih in priporočilih ter predlagate strokovne metode in načine dela, priporočila in usmeritve za ustrežnejše in učinkovitejše izvajanje vzgojno-pedagoškega in terapevtskega dela v primeru ponovne uvedbe ukrepov ob pojavu epidemije?

Moje mnenje je, da v prvem valu tako nihče ni nič vedel. Jaz sem bila prepričana le, da ni 100 % zaščite pred virusom. Najbolj moteče zame je bilo, ker nisi nikoli vedel, kako delaš. Npr. sem odšla k partnerju, pa nisem točno vedela za naslednji dan, ali delam, kje delam. Razdalje, ki je bila predpisana, 2 metra, nismo mogli upoštevati, tega pri otrocih v razvojnem oddelku ni mogoče izvajati in upoštevati. Tudi če sem jaz želela držati distanco, so se sami približali in zlezli v naročje, želeli objem in bližino. Malo več smo odpirali okna in prezračevali. Pliškotov v prvem valu nismo uporabljali, niso bili dovoljeni. V drugem valu pa smo jih, vendar smo gledali, da jih niso menjavali med sabo. Primer dečka, ki potrebuje plišasto igračo zaradi senzornega občutka, potrebuje ga za umirjanje – zadovoljitev senzorne potrebe in za razvijanje simbolne igre, ki je zelo pomembna v otrokovem razvoju.

Je bila v času veljavnosti ukrepov strokovnim delavcem v primeru osebnih stisk, strahu, utrujenosti in negotovosti nudena kakšna podpora s strani vodstva?

Največ podpore sem dobila od vodje enote, ne toliko od vodstva vrtca. V primeru osebne stiske se sploh nisem spomnila na vodstvo. Pa dejansko se tudi nihče od vodstvenih delavcev ni prav konkretno zanimal za RO, čeprav so v tej skupini otroci, ki so še bolj občutljivi, morda še bolj dovzetni za določene okužbe. Se mi zdi, da so bili vsi zaposleni, tudi vodstvo, dokaj zmedeni, vodstvo je govorilo "kakor bodo rekli na NIJZ". V primeru osebne stiske sem se pogovorila z najožjo sodelavko ali pa s prijateljico izven službe.

9.2.2 Intervju B, pomočnica vzgojiteljice

Kot strokovni delavec predstavite in opišite svoja dela in naloge v RO (izobrazba, delovno mesto, dela in naloge).

Po izobrazbi sem vzgojiteljica – pomočnica vzgojiteljice. V razvojnem oddelku po navodilih vzgojiteljice in zunanjih strokovnih sodelavk izvajam vzgojno-izobraževalno delo, ustvarjam možnosti za učenje in razvijanje posameznega otroka ter jih spodbujam pri razvijanju spretnosti na vseh področjih. Skrbim tudi za urejenost in čistočo igralnice, igrač, didaktičnih pripomočkov. Poleg vzgojiteljice sem odgovorna za varnost otrok, sodelujem tudi s starši in jim dnevno predajam informacije o vedenju, počutju in dnevni dejavnostih.

So po vašem mnenju epidemiološki ukrepi, splošna, zdravstvena in higienska priporočila vplivali na strokovno izvajanje dela in nalog v RO ? Navedite in opišite vaša opažanja in mnenja.

Seveda so. Nekaj časa je bil vrtec zaprt, bili smo doma. Ko smo zopet začeli delati, ko smo se vrnili v vrtec ... vsaka igralnica je bila v bistvu vrtec zase. Spremenilo se je predvsem to, da smo pred korono epidemijo občasno obiskovali druge skupine, predšolski otroci so nas kdaj povabili v svojo igralnico ali povabili k sodelovanju pri kakšni dejavnosti, veliko smo se družili z ostalimi otroki v telovadnici, obiskovali smo različne prireditve, ogledali smo si igrice ... Potem pa tega ni bilo več. Ni bilo socializacije, ki je za vsakega otroka zelo pomembna. Druženje je bilo pomembno tudi za otroke brez težav v razvoju, saj so ob takih oblikah druženja dobivali informacije, da so tudi otroci z motnjami v razvoju le otroci. Ko smo šli na igrala, me je bilo vedno strah, če sem dobro razkužila igrala, če so vsi umili roke ... Zelo stresno za zaposlene.

Kako so po vašem mnenju ukrepi vplivali na počutje otrok, ki so vključeni v RO? Ste med delom opazili kakšne spremembe pri vedenju, počutju, razumevanju in sodelovanju otrok?

Jaz mislim, da so bili nemirni. Veliko smo bili v igralnici, ni bilo ustaljene rutine, sploh po kosilu. Vsa evforija z maskami ... Kmalu smo ugotovili, da to ni v redu. Otroci te ne vidi dobro, ne vidi izrazov na obrazu in obrazne mimike, tudi ton glasu je drugačen. Za njihove stiske ne morem trditi, zagotovo pa menim, da so bili prikrajšani. Midve z vzgojiteljico sva se trudili po najboljših močeh jim vnesti v igralnico drugačnost in spremembe.

Kako je izvajanje in upoštevanje ukrepov in priporočil vplivalo na vaše počutje?

Zame je bil to velik pritisk. In ni mi bilo prijetno. Zdeli so se mi pretirani, rigidno je izrazil to. Tudi v domačem okolju sem imela okoli sebe ljudi, ki so jih ti ukrepi spravljali v stisko. Nisem pa imela strahu pred dotiki, srečevanjem z drugimi ljudmi, ni me bilo strah družbe ... Jaz priznam, da me je ta situacija prevečkrat spravila v stisko ...

Ste med procesom izvajanja vzgojnih in terapevtskih nalog uporabljali kakšne inovativne metode, s katerimi ste lažje opravljali svoje delo?

Sem človek dotika in veliko sem uporabljala masažo, opravljen imam tečaj refleksne masaže. Za umiritev otrok sem uporabljala različne masaže: po hrbtu, stopalih in rokah. Na spletu sem poiskala glasbo, primerno tudi za otroke z avtistično motnjo, in se mi zdi, da je otrokom to zelo ustrezalo. Po občutku sem z enim otrokom precej več kot po navadi hodila po vrtcu, po stopnicah ... Da sem mu prekinila monotono bivanje v igralnici.

Lahko izrazite svoje mnenje o ukrepih in priporočilih ter predlagate strokovne metode in načine dela, priporočila in usmeritve za ustrežnejše in učinkovitejše izvajanje vzgojno-pedagoškega in terapevtskega dela v primeru ponovne uvedbe ukrepov ob pojavu epidemije?

Močno upam, da do tega ne pride več. Nam, doma, ni bilo tako hudo, ker živimo v naravi. Na splošno pa je precej slabo vplivalo na ljudi. Mislim, da se to ne bo več ponovilo. To so moji občutki, če pa bo prišlo do tega, bo pa v hujši obliki. Druga bolezen, druga oblika ... Če bi prišlo do ponovne epidemije oz. pandemije, bi si želela, da ne bi strah vodil dela ... In da jaz ne bi zbolela. Če bi bilo še enkrat tako, bi ohranjala optimizem. Spoštovala bi predlagane ukrepe, verjetno bi znotraj igralnice poiskala še več stvari, ki bi otrokom popestrile dni.

Je bila v času veljavnosti ukrepov strokovnim delavcem v primeru osebnih stisk, strahu, utrujenosti in negotovosti nudena kakšna podpora s strani vodstva?

Podpora ... ne bi rekla. Ne. Važno je bilo, da si se držal navodil in priporočil. Če bi se odločila za iskanje pomoči pri vodstvenih delavcih? Delo je stresno, ko si doma, niti ne moreš nikamor iti ... V takih razmerah je težko, kadar si v stresni situaciji je podpora potrebna. Bolj pomislim na to, da bi za otroke v RO prilagodili prostore, da bi bilo več prostora za gibanje, igro. Za zaposlene pa morda soba za sproščanje, umirjena glasba, da se malo umakneš od drugih. Ni prostora za take umike, niti za malico.

9.2.3 Intervju C, svetovalna delavka

Kot strokovni delavec predstavite in opišite svoja dela in naloge v RO (izobrazba, delovno mesto, dela in naloge).

Po izobrazbi sem uni. dipl. psihologinja. Pri svojem delu sodelujem z otroki, s starši, s strokovnimi delavkami, vodstvom vrtca in po potrebi tudi z zunanjimi institucijami. Staršem in strokovnim delavcem svetujem pri težavah v zvezi z vključitvijo in uvajanjem v vrtec, če imajo vprašanja glede otrokovega razvoja, kadar se srečujejo s težavami pri vzgoji, če pri otrocih opažajo kakšne stiske in ob soočanju z različnimi kritičnimi situacijami v vrtcu ali v družini.

So po vašem mnenju epidemiološki ukrepi, splošna, zdravstvena in higienska priporočila vplivali na strokovno izvajanje dela in nalog v RO? Navedite in opišite vaša opazanja in mnenja.

Da, izvajalke dodatne strokovne pomoči in strokovne delavke v RO so to opažale, predvsem pri otrocih, kjer so bili že tako problemi in določene težave v družini (posebna družinska situacija, slabši ekonomski položaj, socialno šibki). Opaženo je bilo nazadovanje in stagniranje na vseh področjih, tudi tam, kjer so otroci že izkazovali napredek, predvsem pa je bilo opaziti in zaznati spremembe pri vedenju. Sama osebno se nisem veliko vključevala v konkretno delo v RO, so pa se na mene obračale strokovne delavke, ki so potrebovale nasvete, mnenja in usmeritve za delo. Opažala sem utrujenost pri zaposlenih, kar je gotovo vplivalo tudi na kvaliteto samega izvajanja vzgojnega dela, na vzdušje tako v skupini kot v celotnem vrtcu. Negotovost glede upoštevanja navodil in priporočil – (so dovolj poskrbele za varnost otrok – preprečevanje stikov z drugimi otroki, so dobro razkuževale, ali dobro poskrbijo za svoje zdravje in počutje ...) je bila velika skrb in vzrok utrujenosti pri strokovnih delavkah.

Kako so po vašem mnenju ukrepi vplivali na počutje otrok, ki so vključeni v RO? Ste med delom opazili kakšne spremembe pri vedenju, počutju, razumevanju in sodelovanju otrok?

Mislim, da je bil največji problem v samem procesu socializacije – tisti otroci, ki so imeli težave že pred uvedbo ukrepov, so se jim še povečale. Predvsem predšolski, manjkala jim je rutina. Ponovno se učiti in razumevati pravila, dogovore, potrebno se je bilo na novo prilagajati. Več je bilo opaziti uporništva in nasprotovanja dogovorom, potrebovali so čas, da so se ponovno prilagodili. Pojavljale so se podobne oblike vedenja kot v začetni fazi vključevanja, vstopa v vrtec.

Kako je izvajanje in upoštevanje ukrepov in priporočil vplivalo na vaše počutje?

Dobro mi ni bilo. Sama sem bila del skupine, še bolj zadolžene za upoštevanje vseh ukrepov. Mi smo bili tisti, ki smo »težili«, tako strokovnim delavcem vrtca, kot tudi staršem. Naleteli smo na veliko težav, predvsem pri starših, glede pravilne uporabe mask.

Ste med procesom izvajanja vzgojnih in terapevtskih nalog uporabljali kakšne inovativne metode, s katerimi ste lažje opravljali svoje delo?

Za komuniciranje in pogovore smo uporabljali Zoom aplikacijo. To ni inovacija, je pa zadeva, ki je pomagala, sicer ne vem, kako bi drugače sodelovali in komunicirali. Vsaj to smo imeli.

Lahko izrazite svoje mnenje o ukrepih in priporočilih ter predlagate strokovne metode in načine dela, priporočila in usmeritve za ustrežnejše in učinkovitejše izvajanje vzgojno-pedagoškega in terapevtskega dela v primeru ponovne uvedbe ukrepov ob pojavu epidemije?

Najbolj me je motilo to, da nihče ni točno vedel, za kaj gre. Se mi zdi, da so kar malo eksperimentirali. Moteče je bilo tudi, da ni bilo čisto strokovno izpeljano. En dan tako, drugi dan tako, navodila in ukrepi so se dnevno, tedensko spreminjali. V enem dnevu smo trikrat dobili različna navodila in usmeritve, kako postopati in ukrepati v različnih situacijah. Navodila so bila zelo različna, nekonsistentna. Niti ni bilo strokovnih utemeljitev, iz dneva v dan drugače.

Je bila v času veljavnosti ukrepov strokovnim delavcem v primeru osebnih stisk, strahu, utrujenosti in negotovosti nudena kakšna podpora s strani vodstva?

Niti ne, sprotno smo se dogovarjali in pogovarjali, predvsem o predlaganih ukrepih, sami organizaciji dela, stikih s starši. Jaz osebno imam tak hobi, ki mi je pomagal prebroditi morebitne stiske, sem se lahko umaknila v naravo in se odpočila.

9.2.4 Intervju D, delovna terapevtka

Kot strokovni delavec predstavite in opišite svoja dela in naloge v RO (izobrazba, delovno mesto, dela in naloge).

Po izobrazbi sem delovna terapevtka s specialnimi znanji, trenutno sem tudi vodja enote razvojne ambulante v Škofji Loki. Naloga delovnega terapevta je, da s specifičnim terapevtskim pristopom pomaga otroku, da se preko usmerjenih, namenskih aktivnosti in igre po svojih zmožnostih vključuje v vsakdanje življenje in vsakdanja opravila in aktivnosti. Pri svojem delu uporabljam različne pripomočke in igrače, predvsem pa iščem in razvijam različne prilagoditve za posameznega otroka.

So po vašem mnenju epidemiološki ukrepi, splošna, zdravstvena in higienska priporočila vplivali na strokovno izvajanje dela in nalog v RO? Navedite in opišite vaša opažanja in mnenja.

Na samo strokovnost izvajanje dela ukrepi niso vplivali, tudi na otroke ne preveč. Se mi zdi, da na splošno niso razumeli, za kaj gre. Sprejeli so situacije takšne, kot so bile. Mislim, da smo več težav imeli odrasli. Meni je bil velik problem to, da veliko delam z mimiko obraza, potrebujem kontakt z otrokom, delam s celim telesom, kar pa z masko nisem mogla. Delo ni bilo manj strokovno opravljeno, izgubiš pa tisti pristen odnos z otrokom, kajti predvsem pri otrocih z motnjami v razvoju je res pomemben očesni kontakt, mimika celega telesa, nasmeh, jasno in razločno govorjenje ... Otrok ni videl mojih ust, otežena in spremenjena je bila komunikacija in samo otrokovo razumevanje mojih navodil in usmeritev.

Kako so po vašem mnenju ukrepi vplivali na počutje otrok, ki so vključeni v RO? Ste med delom opazili kakšne spremembe pri vedenju, počutju, razumevanju in sodelovanju otrok?

Načeloma jaz nisem opazila večjih stisk pri otrocih. Ko je bil vrtec zaprt, ni bilo nobene socialne integracije, ki pa je pri otrocih z motnjami v razvoju zelo pomembna. So bile pa

določene težave v obdobju ponovnega odpiranja vrtcev, otroci so morali ponovno usvajati določena pravila, dogovore, znanja in spretnosti. Pri otrocih z motnjo v razvoju je pomembna tako rutina kot tudi konstantno ponavljanje določenih procesov, tako učenja kot tudi dejavnosti, ki otroku pomagajo pri razvoju na vseh področjih. Mislim, da jim je najbolj manjkalo druženje z ostalimi otroki, umirjeno delo in vsakdanji opravki ...

Kako je izvajanje in upoštevanje ukrepov in priporočil vplivalo na vaše počutje?

Jaz osebno sem potrebovala več odmorov, več pavz med posameznimi obravnavami. Med svojim delom veliko govorim, maska mi je jemala sapo in se nisem dobro počutila. Vendar – ta ukrep je bil določen in sem ga upoštevala.

Ste med procesom izvajanja vzgojnih in terapevtskih nalog uporabljali kakšne inovativne metode, s katerimi ste lažje opravljali svoje delo?

Nisem uporabljala nobenih inovativnih metod, delala sem na isti način kot vedno. Včasih sem masko zamenjala z vizirjem – tako dobiš »obraz« in je neverbalna komunikacija boljša, otrok te opazuje in tudi bolje razume, kaj želiš od njega ali kaj mu pripoveduješ. Spremenila sem le to, da sem si vzela odmor med vsako obravnavo, ker sem bila res utrujena, predvsem zaradi nošenja maske in posledično težjega dihanja.

Lahko izrazite svoje mnenje o ukrepih in priporočilih ter predlagate strokovne metode in načine dela, priporočila in usmeritve za ustrežnejše in učinkovitejše izvajanje vzgojno-pedagoškega in terapevtskega dela v primeru ponovne uvedbe ukrepov ob pojavu epidemije?

Jaz sem upoštevala vsa priporočila in navodila. Zgubili smo stik s starši, najhujše mi je bilo delati preko aplikacije Zoom, predvsem pa me moti, ker se je kar nekaj staršev tega načina komunikacije s strokovnimi delavci in terapevti posluževalo tudi še v obdobju, ko ukrepi in priporočila niso več veljala.

Kako je potekalo sodelovanje s starši?

Starši so izbrali lažjo pot za njih, da jim ni bilo potrebno hoditi v vrtec ali na obravnave v ambulantno. Vendar svetovanje preko telefona ali Zoom-a ni dobro, ker starš ni strokovnjak, ne more biti vzgojitelj. Jaz osebno niti slučajno ne bi šla v tako zapiranje skupin in vrtcev, otroci so bili predolgo doma, s starši.

Je bila v času veljavnosti ukrepov strokovnim delavcem v primeru osebnih stisk, strahu, utrujenosti in negotovosti nudena kakšna podpora s strani vodstva?

Ne. Podpore ni bilo, bile so le uredbe, navodila za upoštevanje ukrepov in v glavnem so le spraševali, če upoštevamo ukrepe. Kadar sem čutila negotovost ali se nisem dobro počutila, sem pomoč in podporo poiskala in tudi dobila pri najožjih sodelavkah.

9.2.5 Intervju E, fizioterapevtka

Kot strokovni delavec predstavite in opišite svoja dela in naloge v RO (izobrazba, delovno mesto, dela in naloge).

Po izobrazbi sem dipl. fizioterapevtka s specialnimi znanji. Moje delo in naloge zajemajo enkrat tedensko izvajanje individualnih terapij, specialne nevrofiziološke obravnave, učenje staršev za sodelovanje z otrokom, usposabljanje strokovnih delavcev in sodelavcev v timu, oceno stanja otroka, v vrtcu sodelujem pri vključevanju otrok v skupinske aktivnosti.

So po vašem mnenju epidemiološki ukrepi, splošna, zdravstvena in higienska priporočila vplivali na strokovno izvajanje dela in nalog v RO? Navedite in opišite vaša opažanja in mnenja.

Seveda so, nekaj časa sploh nismo izvajali terapij v vrtcu, ker je bil vrtec zaprt. Na samo strokovnost izvajanja terapij ni bilo večjega vpliva, so pa druge stvari, ki tudi neposredno vplivajo na kvalitetno delo in celostno obravnavo otrok.

Kako je potekalo sodelovanje s starši?

Meni osebno se je zdel največji problem to, da strokovni delavci niso imeli neposrednega stika s starši, ki so bili prikrajšani za vsakodnevne nasvete in pogovore s strokovnimi delavci v vrtcu. Staršem otrok z motnjami v razvoju je težko vzpostaviti rutino, v bistvu rutina v vrtcu daje otrokom občutek varnosti, ravno tako tudi staršem, to je bilo prekinjeno. Ti starši se občasno težko znajdejo s svojim otrokom in potrebujejo podporo in usmeritve terapevtov in strokovnih delavcev vrtca. Starši so pogrešali vrtec, dejansko so bili obremenjeni z varstvom 24 ur na dan. In tudi otroci so pogrešali vrtec. Čeprav te občutke otroci z motnjo v razvoju težje oz. drugače izražajo, so pa to opazili starši.

Kako so po vašem mnenju ukrepi vplivali na počutje otrok, ki so vključeni v RO? Ste med delom opazili kakšne spremembe pri vedenju, počutju, razumevanju in sodelovanju otrok?

Lahko rečem, da sem opazila, da so otroci izgubili, pozabili elemente vsakodnevne že vzpostavljene rutine. Veliko težav je bilo pri prihajanju otrok v vrtec in ponovnem vzpostavljanju stika z vzgojiteljico, velika težava je bila tudi separacija od staršev. Moten je bil trening rutine, pri kateri otrok pridobiva izkušnje, samozavest, razvija pozitivno samopodobo, npr. brisanje miz – skozi rutino, lastno delo, pridobiš samozaupanje. Zelo je bila motena medvrstniška komunikacija in skupinska dinamika. Določenih spretnosti se otrok lahko nauči le v skupini. Velika težava je bila komunikacija, otrok ne vidi obrazne mimike, kar vpliva na razumevanje situacije, zato so bili otroci večkrat vznemirjeni, niso razumeli in zato tudi niso upoštevali navodil, različnih vsebin, pogovora.

Kako je izvajanje in upoštevanje ukrepov in priporočil vplivalo na vaše počutje?

Najprej, bilo mi je zelo vroče. Zaščitna sredstva so ovirala delo, predvsem pri komunikaciji – sprememba glasu, obrazna mimika. Med delom sem bila vedno ogrožena – ves čas sem bila izpostavljena telesnemu kontaktu in tako tudi neposredno okužbi (slina, telesni izločki). Počutila sem se kot vesoljec. Strogo sem morala upoštevati navodila, vendar sem srečala tudi zaposlene v vrtcu, ki pa ukrepov niso upoštevali, so se jim zdeli smešni. To me je spravljalo iz tira, jaz pod vplivom in po navodilih nadrejenih, po drugi strani pa nekdo, ki teh navodil ni jemal resno. Delo v okolju, kjer upoštevanje ukrepov ni pozitivno sprejeto, mi je predstavljalo velik stres, počutila sem se izobčeno. Velik strah je bil zaradi morebitnega prenosa okužbe, ko sem šla iz vrtca nazaj v ambulanto, da ne okužim ... mogoče nedonošenčka, ki je bil naslednji na vrsti za obravnavo. Čutila sem veliko odgovornost do pacientov.

Ste med procesom izvajanja vzgojnih in terapevtskih nalog uporabljali kakšne inovativne metode, s katerimi ste lažje opravljali svoje delo?

Jaz pri svojem delu ne uporabljam nobenih IKT sredstev, jaz svoje delo opravljam z rokami, s telesom. Navodila preko IKT nimajo nobenega terapevtskega učinka. Jaz v tako kratkem času ne morem iznajti kakšnih novih prijemov, predvsem pa ne brez mnogih preverjanj in strokovnih mnenj. Mojega dela brez dotikanja ni mogoče opravljati, tudi brez individualnega kontakta staršev ne morem učiti rokovanja z otroki.

Lahko izrazite svoje mnenje o ukrepih in priporočilih ter predlagate strokovne metode in načine dela, priporočila in usmeritve za ustreznejše in učinkovitejše izvajanje vzgojno-pedagoškega in terapevtskega dela v primeru ponovne uvedbe ukrepov ob pojavu epidemije?

Nisem pristojna dajati ocen ali soditi o ukrepih in priporočilih, sem jih pa dolžna upoštevati. Če bi se situacija ponovila, bi znova upoštevala navodila in priporočila. Menim, da če ne bi vsi, vsaj večina je, upoštevali teh priporočil, bi bila situacija, stanje še slabše. Vedno pa je potrebno presoditi, kako opravljati svoje delo kakovostno, kljub upoštevanju ukrepov in priporočil. Pri mojem delu, to je področje gibanja in grobe motorike, starši najprej opazijo motnje in tudi napredek in tudi najbolj razumejo, so motivirani za sodelovanje.

Je bila v času veljavnosti ukrepov strokovnim delavcem v primeru osebnih stisk, strahu, utrujenosti in negotovosti nudena kakšna podpora s strani vodstva?

Vodstvo vrtca ni posvečalo pozornosti konkretnemu delu v RO, ne za kakovost izvajanja, ne za nemoten potek, kar lahko pripišem večji obremenjenosti zaradi ostalih oddelkov ali pa nezainteresiranosti za RO.

9.2.6 Intervju F, logopedinja

Kot strokovni delavec predstavite in opišite svoja dela in naloge v RO (izobrazba, delovno mesto, dela in naloge).

Sem mag. prof. logop. in surdoped., zaposlena sem na delovnem mestu logopeda v Razvojni ambulanti s centrom za zgodnjo obravnavo Kranj. Imam dodatna znanja, vezana na to delovno mesto, med drugim sem terapevtka razvojno-nevrološke obravnave. V oddelek RO prihajam kot del multidisciplinarnega terapevtskega tima enkrat na 14 dni. Moja naloga je izvajanje logopedskih obravnav za otroke, vključene v RO. Ob vključitvi v obravnave opravi oceno tako primarnih oralnih funkcij kot tudi govora, jezika in komunikacije, nato pa na podlagi ocene timsko postavimo cilje za otroka. Te cilje poskušam doseči preko individualnih obravnav izven oddelka, pa tudi vključevanja v aktivnosti v oddelku (npr. usmeritve in terapija pri težavah na področju hranjenja, pri ciljih na področjih komunikacije in socialne interakcije ...). Stalno sodelujem s strokovnimi delavci v oddelku – poskušam jim kar se da sproti prenašati informacije o otroku, se pogovarjati, svetovati in načrtovati delo z otrokom. V delo poskušam čim bolj vključevati tudi starše, odziv pa je zelo različen. Srečam jih na timskih pregledih dvakrat letno z razvojno pediatrijo, nekateri pa se zelo redno vključujejo v obravnave. Stik z njimi redno ohranjam preko pisnega medija (zvezek/mapa ...).

So po vašem mnenju na strokovno izvajanje dela in nalog vplivali epidemiološki ukrepi, splošna, zdravstvena in higienska priporočila? Navedite in opišite vaša opazanja in mnenja.

Ja, absolutno so vplivali. Prilagoditi sem morala vse aspekte dela in sodelovanja v RO. Izvajala sem zgolj individualne obravnave, ker vsaj v začetku vstopanje v oddelek ni bilo možno. Tako je bil določen del dela otežkočen (terapija hranjenja, socialna interakcija ...).

Kako je potekalo sodelovanje s starši?

Obravnav se niso smeli udeleževati starši, komunikacija z njimi je bila slabša. Slabše je tekel tudi prenos informacij s strokovnimi delavci v oddelku. Timski pregledi, ki smo jih izvajali v vrtcu, so se prestavili v ambulanto v zdravstvenem domu, kar je pomenilo, da se jih strokovni delavci iz oddelka niso mogli udeležiti. Morala sem prilagoditi urnik, mestoma skrajšati trajanje obravnav zaradi intenzivnega zračenja terapevtskega prostora, ki je zelo majhen, razkuževanja in čiščenja površin, igrač. Zaradi nošenja maske v kombinaciji z vizirjem je bilo težko delati vaje s področja artikulacije, saj otroci niso dobro videli mojih govoril. Nekateri otroci slabše slišijo in odvzeta jim je bila možnost ogledovanja ustnic. Velikokrat je bilo sledenje vsem ukrepom in priporočilom praktično nemogoče – npr. otroci so posegli proti obrazu, prijeli zaščitno masko.

Kako so po vašem mnenju ukrepi vplivali na počutje otrok, ki so vključeni v RO? Ste med delom opazili kakšne spremembe pri vedenju, počutju, razumevanju in sodelovanju otrok?

V delo in dejavnosti oddelka se nisem vključevala, tako da teh opažanj ne morem podati. Glede individualnih obravnav pa nisem opazila posebnih razlik. Je bilo pa odhajanje iz oddelka včasih težje, povezano z večjo stisko.

Kako je izvajanje in upoštevanje ukrepov in priporočil vplivalo na vaše počutje?

Večkrat je povzročalo frustracije, ker je bilo težko dosegati določene cilje predvsem na področju govora. Veliko dela logopeda namreč sloni na govoru, modeliranju, ogledovanju, ponavljanju, kar je bilo z masko in vizirjem težko. Prav tako je terapijo hranjenja najlažje izvajati ob obrokih v skupini, mnogo težje pa individualno. Sami ukrepi in priporočila so se pogosto spreminjali, tako da je bilo včasih težko slediti vsem spremembam, kar je povzročilo zmedo, stisko, ker niti nisi vedel, kaj te tisti dan čaka.

Ste med procesom izvajanja vzgojnih in terapevtskih nalog uporabljali kakšne inovativne metode, s katerimi ste lažje opravljali svoje delo?

Pri govornih nalogah sem se posluževala rabe vizirja namesto maske, večkrat sem med obravnavami kakšne vaje ali aktivnosti posnela in jih poslala staršem, da so videli, na kakšen način delamo in to potem utrjevali doma. Več sem uporabljala tudi komunikacijo na daljavo preko aplikacije Zoom.

Lahko izrazite svoje mnenje o ukrepih in priporočilih ter predlagate strokovne metode in načine dela, priporočila in usmeritve za ustrežnejše in učinkovitejše izvajanje vzgojno-pedagoškega in terapevtskega dela v primeru ponovne uvedbe ukrepov ob pojavu epidemije?

Menim, da so bili ukrepi nujni za obvladovanje epidemije, niso pa podprli dodane vrednosti, ki jo terapevt, ki se vključuje v RO, daje (sodelovanje s strokovnimi delavci, svetovanje, vključevanje v oddelek). Menim, da bi bilo v tem primeru bolj smiselno, če bi v tem obdobju otroci prihajali na obravnave kar s starši v ambulantno. Zagotovo pa bi bilo smiselno raziskati, če vključevanje terapevta v oddelek, ki se vključuje le v eno skupino na en dan, res bistveno pripomore k širjenju virusa ali sploh ne.

Ste v času epidemije in veljavnosti ukrepov s strani vodstva vrtca dobili kakršno koli podporo?

V času epidemije sem sodelovala in komunicirala predvsem s strokovnimi delavci v oddelku in nadrejenimi v moji službi v zdravstvenem domu. Predvsem z njimi smo se dogovarjali glede ukrepov, izvajanja terapij itd.

9.2.7 Intervju G, logopedinja

Kot strokovni delavec predstavite in opišite svoja dela in naloge v RO (izobrazba, delovno mesto, dela in naloge).

Po izobrazbi sem logopedinja, s specialnimi znanji in več izobraževanji – bobath. Moje delo zajema zgodnjo obravnavo in prepoznavanje motenj na področju govora, iskanje učinkovitih strategij, ki posameznemu otroku omogočajo izboljšanje na področju govora, komunikacije in jezika, ter ukvarjanje s težavami posameznih otrok na področju požiranja in hranjenja. Sodelujem tudi s starši, jim svetujem na različnih področjih, da se izboljšuje kakovost življenja. S strokovnimi nasveti in praktičnim prikazom dela pri delu usmerjam tudi zaposlene strokovne delavke v RO.

So po vašem mnenju na strokovno izvajanje dela in nalog vplivali epidemiološki ukrepi, splošna, zdravstvena in higienska priporočila? Navedite in opišite vaša opazanja in mnenja.

Na začetku epidemije nisem delala, ker sem bila na porodniški. Ob ponovni vključitvi v delo RO pa sem opazila spremembe v sami dinamiki dela, počutju tako otrok kot tudi zaposlenih. Predvsem zaposlenih. Se mi zdi, da so bile strokovne delavke v RO utrujene, pa ne toliko od samega neposrednega dela z otroki, predvsem zaradi dodatnega dela – čiščenje in razkuževanje. Navodila in priporočila so se menjala skoraj vsakodnevno in je bilo veliko dogovarjanja in usklajevanja samega dela ... Ja, ukrepi in priporočila so zelo vplivala na delo, smo se pa prilagodili tako, da smo ravno tako delo opravljali kvalitetno. Masko sem zamenjala z vizirjem, kar je olajšalo delo, kajti otrok bolje vidi obrazno mimiko, bolj sem mu blizu, lahko me opazuje in tudi boljše sliši moj glas. Pri delu s starši smo bili omejeni tako, da se je posameznih obravnav lahko udeležil le en starš. To smo rešili tako, sta starša na obravnave prihajala izmenično. Prve dni je na delo vplival tudi strah pred okužbo. Veliko sem delala preko spleta, prilagajala sem individualne cilje za posameznega otroka, a smo na polno izkoristili čas in ravno tako kvalitetno delali.

Kako so po vašem mnenju ukrepi vplivali na počutje otrok, ki so vključeni v RO? Ste med delom opazili kakšne spremembe pri vedenju, počutju, razumevanju in sodelovanju otrok?

Jaz težko rečem, nisem opazila kakšnih večjih, konkretnih sprememb v vedenju otrok, je pa res, da v oddelku nisem bila na začetku uvajanja ukrepov in priporočil. V vrtec prihajam enkrat tedensko, večinoma delam s posameznim otrokom individualno, nisem opazila večjih razlik.

Kako je izvajanje in upoštevanje ukrepov in priporočil vplivalo na vaše počutje?

Ko se je začela epidemija, sem bila noseča, kar me je zelo skrbelo. V resnici so me ukrepi pomirjali, ves čas pa je bil v ozadju strah.

Ste med procesom izvajanja vzgojnih in terapevtskih nalog uporabljali kakšne inovativne metode, s katerimi ste lažje opravljali svoje delo?

Ja, Zoom obravnave smo uporabljali na začetku epidemije in potem so ostale praksa za naprej, v primeru bolezni staršev, da ni bilo potrebno odpovedati obravnave. Prilagodila sem gradivo v elektronsko obliko. Pripravila sem veliko gradiva za starše, ki ga uporabljam

tudi zdaj in to se mi zdi velik plus. Gradivo je bilo prilagojeno na bolj razumljiv način, bolj razumljivo napisano, kar se mi zdi super. Nikoli si nisem vzela časa za pripravo takega gradiva, takrat pa ja.

Lahko izrazite svoje mnenje o ukrepih in priporočilih ter predlagate strokovne metode in načine dela, priporočila in usmeritve za ustrežnejše in učinkovitejše izvajanje vzgojno-pedagoškega in terapevtskega dela v primeru ponovne uvedbe ukrepov ob pojavu epidemije?

Nisem strokovnjak za to, da bi predlagala, v resnici trenutno nimam nobenega konkretnega predloga. Nisem poznala ukrepov v celoti, za cel vrtec, le za RO, mislim pa, da ni bilo razlik oz. drugačnih navodil. Če bi prišlo do ponovne epidemije, bi upoštevala strokovne nasvete, predlagala bi bolj osebne pristope, tako do otrok kot tudi do zaposlenih, in predvsem timsko delo.

Ste v času epidemije in veljavnosti ukrepov s strani vodstva vrtca dobili kakršno koli podporo?

Ne. Samo je pa res, da tudi tako nimam stikov z ravnateljico in vodstvom vrtca, v stiku sem s strokovnimi delavci RO. Ne bi me motilo, če bi bila v stiku z ravnateljico, tak stik bi potrebovala v primeru težav, neustreznih pogojev dela ali če bi bilo kaj narobe.

9.3 Kodirni list

9.3.1 Odprto kodiranje

INTERVJU A

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
A1	<i>Po izobrazbi sem zdravstveni tehnik, delovni terapevt, diplomirana vzgojiteljica.</i>	Izobrazba	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
A2	<i>Specialno-pedagoško dokvalifikacijo</i>	Izobrazba	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
A3	<i>Razvojni oddelek vrtca</i>	Oddelek vrtca	Vrtec	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
A4	<i>Vključeni otroci s težjo in težko motnjo v duševnem in telesnem razvoju</i>	Motnja v duševnem in telesnem razvoju	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
A5	<i>Avtizem</i>	Motnja v duševnem in telesnem razvoju	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
A6	<i>Za otroke ustvarjam in organiziram varno in spodbudno okolje.</i>	Varno in vzpodbudno okolje	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami

A7	<i>Prepoznavam in razumem potrebe posameznega otroka.</i>	Prepoznavanje in razumevanje potreb	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
A8	<i>Načrtujem program in dejavnosti.</i>	Načrtovanje dela in dejavnosti	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
A9	<i>Pripravim igralni in didaktični material.</i>	Priprava didaktičnega materiala	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
A10	<i>Strokovno vodenje in podporo dajem tudi pomočnici vzgojiteljice.</i>	Strokovno vodenje in podpora	Timsko delo	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
A11	<i>Pomembno je sodelovanje s starši.</i>	Sodelovanje s starši	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
A12	<i>Vsakodnevno jih obveščam o poteku dneva in počutju njihovih otrok.</i>	Vsakodnevne izmenjave informacij	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
A13	<i>Vrtec zaprt, otroci so bili doma.</i>	Zaprtje vrtcev	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
A14	<i>Po ponovnem odprtju vrtca smo kar s težavami ponovno zažrtali.</i>	Zaprtje vrtcev	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
A15	<i>V smislu pozabljanja že usvojene vsakodnevne rutine</i>	Pozabljanje usvojene vsakodnevne rutine	Pomen rutine	Vpliv epidemioloških ukrepov
A16	<i>Individualno delo ena na ena je potekalo kot po navadi.</i>	Individualno delo	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
A17	<i>Velika odstopanja in spremembe pa so bili na področju skupnega in skupinskega dela.</i>	Skupno in skupinsko delo	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
A18	<i>Odpadli so vsi načrtovani projekti, ni bilo sodelovanja z drugimi skupinami, nismo hodili v telovadnico ali v knjižnico.</i>	Prepovedani skupni projekti in dejavnosti izven vrtca	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
A19	<i>Smo velikokrat obiskali različne javne ustanove v bližnji okolici (pošta, knjižnica, banka, trgovina....).</i>	Obisk javnih ustanov	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
A20	<i>Skupina je bila izolirana, ni bilo nobenega druženja z otroki iz drugih skupin in enot, združevanja skupin,</i>	Izolacija	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov

	<i>vsaka skupina je bila posebej.</i>			
A21	<i>Ohranila stik tako s starši kot tudi z otroki, sem enkrat na teden preko maila staršem pošiljala različne naloge.</i>	Stiki s starši	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
A22	<i>Poznavanje sposobnosti posameznega otroka</i>	Opazovanje posameznega otroka	Strokovne in specialne obravnave v vrtcu	Vpliv epidemioloških ukrepov
A23	<i>Govorilne ure so bile preko telefona, ni bilo osebnega kontakta, med nami se je ustvarile ena razdalja.</i>	Stiki s starši	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
A24	<i>V času ponovnega vključevanja v skupino sem pri otrocih opazila določene stiske, največ težav je bilo zjutraj, ob prihodu v vrtec.</i>	Stiska ob prihodu v vrtec	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
A25	<i>Za kratek čas sem odmaknila masko z obraza, da me je otrok prepoznal in videl.</i>	Obrazna mimika	Neverbalna in verbalna komunikacija	Vpliv epidemioloških ukrepov
A26	<i>Veliko je bilo prilagajanja trenutnim zahtevam, navodilom in ukrepom.</i>	Prilagajanje ukrepom in navodilom	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
A27	<i>Že usvojene spretnosti pozabili ali pa so jih počasneje, manj natančno opravljali.</i>	Pozabljanje že usvojenih spretnosti	Pomen rutine	Vpliv epidemioloških ukrepov
A28	<i>Starši doma precej manj časa vztrajajo pri svojih zahtevah.</i>	Vztrajanje pri zahtevah	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
A29	<i>Spremembe so bile tudi na področju hranjenja in bontona med obroki, nazadovanja sem opazila tudi na področju samostojnosti in skrbi zase, pri oblačenju in obuvanju.</i>	Nazadovanje otrok na več področij, predvsem na področju samostojnosti in skrbi zase	Pomen rutine	Vpliv epidemioloških ukrepov
A30	<i>Bilo je veliko menjav zaposlenih, tako vzgojiteljice kot tudi pomočnice.</i>	Veliko menjav strokovnih delavcev	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
A31	<i>Delo z vizirjem bi bilo morda lažje, ker otrok vidi obraz, izrazno mimiko vzgojiteljice, lažje tudi vzpostavi očesni</i>	Obrazna mimika	Neverbalna in verbalna komunikacija	Vpliv epidemioloških ukrepov

	<i>kontakt, ki je zelo pomemben.</i>			
A32	<i>In tudi na zunanjih igralih so veljale omejitve, prepovedano je bilo druženje.</i>	Omejitve in prepovedano druženje	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
A33	<i>Name je slabo vplivalo, nisem se počutila dobro, moram priznati, da me je bilo zelo strah okužbe.</i>	Slabo počutje	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
A34	<i>Nihče natančno ni vedel, za kaj gre, predvsem pa so se dnevno spreminjala navodila in priporočila in ukrepi ...</i>	Negotovost zaradi nenehnih sprememb navodil	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
A35	<i>Včasih sploh nisem vedela, kako naj ravnam in se vedem v določenih situacijah, mislim predvsem glede združevanja, kontaktov s starši, sprejemanja in oddajanja otrok ...</i>	Negotovost zaradi nenehnih sprememb navodil	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
A36	<i>Nič kaj posebnega, delala sem tako, kot po navadi.</i>	Delo po ustaljenih metodah	Strokovnost	Primeri dobre prakse in inovativni strokovni vzgojno-pedagoški pristopi
A37	<i>Moje mnenje je, da v prvem valu tako nihče ni nič vedel.</i>	Neobveščenost in negotovost	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
A38	<i>Najbolj moteče za mene je bilo, ker nisi nikoli vedel, kako delaš.</i>	Negotovost zaradi nenehnih sprememb navodil	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
A39	<i>Razdalje, ki je bila predpisana, 2 metra, nismo mogli upoštevati.</i>	Potreba otrok po bližini	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
A40	<i>Tudi če sem jaz želela držati distanco, so se sami približali in zlezli v naročje, želeli objem in bližino.</i>	Potrebe otrok po bližini in fizičnem kontaktu	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
A41	<i>Primer dečka, ki potrebuje plišasto igračo zaradi senzornega občutka, potrebuje ga za umirjanje – zadovoljitev senzorne potrebe in za razvijanje simbolne igre.</i>	Potreba otroka po umirjanju in zadovoljitvi senzorne potrebe	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
A42	<i>Največ podpore sem dobila od vodje enote, ne toliko od vodstva vrtca.</i>	Podpora vodje enote, ne pa vodstva vrtca	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca

A43	<i>Pa dejansko tudi nihče od vodstvenih delavcev se ni prav konkretno zanimal za razvojni oddelek.</i>	Ni konkretnega zanimanja za delo v razvojnem oddelku	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca
A44	<i>V primeru osebne stiske sem se pogovorila z najožjo sodelavko ali pa s prijateljico izven službe.</i>	Pogovor s sodelavko ali prijateljico	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca

INTERVJU B

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
B1	<i>Po izobrazbi sem vzgojiteljica – pomočnica vzgojiteljice</i>	Izobrazba	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
B2	<i>Po navodilih vzgojiteljice in zunanjih strokovnih sodelavk izvajam vzgojno-izobraževalno delo.</i>	Delo po navodilih	Timsko delo	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
B3	<i>Ustvarjam možnosti za učenje in razvijanje posameznega otroka.</i>	Ustvarjanje pogojev za učenje in razvoj otroka	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
B4	<i>Spodbujam pri razvijanju spretnosti na vseh področjih.</i>	Spodbujanje otrok pri razvijanju spretnosti	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
B5	<i>Skrbim tudi za urejenost in čistočo igralnice, igrač, didaktičnih pripomočkov.</i>	Skrb	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
B6	<i>Poleg vzgojiteljice sem odgovorna za varnost otrok.</i>	Skrb za varnost otrok	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
B7	<i>Sodelujem tudi s starši in jim dnevno predajam informacije o vedenju, počutju in dnevnih dejavnostih.</i>	Stiki s starši	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
B8	<i>Nekaj časa je bil vrtec zaprt, bili smo doma.</i>	Vrtec je bil nekaj časa zaprt.	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
B9	<i>Ko smo zopet začeli delati, ko smo se vrnili v vrtec ... Vsaka igralnica je bila v bistvu vrtec zase.</i>	Ob vrnitvi v vrtec je bila vsaka skupina vrtec zase.	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
B10	<i>Spremenilo se je predvsem to, da smo pred korono epidemijo občasno obiskovali druge skupine.</i>	Druženje z drugimi skupinami	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov

B11	<i>Predšolski otroci so nas kdaj povabili v svojo igralnico ali povabili k sodelovanju pri kakšni dejavnosti.</i>	Druženje z drugimi skupinami	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
B12	<i>Veliko smo se družili z ostalimi otroki v telovadnici.</i>	Druženje v telovadnici	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
B13	<i>Obiskovali smo različne prireditve, ogledali smo si igrice, potem pa tega ni bilo več.</i>	Obiskovanje prireditev, v času epidemije tega ni bilo več.	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
B14	<i>Ni bilo socializacije, ki je za vsakega otroka zelo pomembna.</i>	Ni procesa socializacije.	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
B15	<i>Druženje je bilo pomembno tudi za otroke brez težav v razvoju, saj so ob takih oblikah druženja dobivali informacije, da so tudi otroci z motnjami v razvoju le otroci.</i>	Druženje z drugimi skupinami	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
B16	<i>Ko smo šli na igrala, me je bilo vedno strah, če sem dobro razkužila igrala, če so vsi umili roke.</i>	Razkuževanje	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
B17	<i>Zelo stresno za zaposlene</i>	Slabo počutje	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
B18	<i>So bile pa določene težave v obdobju ponovnega odpiranja vrtcev.</i>	Težave ob ponovnem vključevanju v vrtec	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
B19	<i>Veliko smo bili v igralnici, ni bilo ustaljene rutine, sploh po kosilu.</i>	Ni ustaljene rutine.	Pomen rutine	Vpliv epidemioloških ukrepov
B20	<i>Vsa evforija z maskami, kmalu smo ugotovili, da to ni v redu.</i>	Zaščitna oprema	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
B21	<i>Otrok te ne vidi dobro, ne vidi izrazov na obrazu in obrazne mimike, tudi ton glasu je drugačen.</i>	Obrazna mimika	Neverbalna in verbalna komunikacija	Vpliv epidemioloških ukrepov
B22	<i>Za njihove stiske ne morem trditi, zagotovo pa menim, da so bili prikrajšani.</i>	Ne morem potrditi stiske.	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
B23	<i>Midve z vzgojiteljico sva se trudili po najboljših močeh jim vnesti v igralnico drugačnost in spremembe.</i>	Trud za vnašanje drugačnosti in sprememb v igralnico	Oblike in metode posrednega in neposrednega učenja	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
B24	<i>Zame je bil to velik pritisk.</i>	Slabo počutje	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov

B25	<i>Ni mi bilo prijetno.</i>	Slabo počutje	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
B26	<i>Zdeli so se mi pretirani.</i>	Neustreznost, pretiranost ukrepov	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
B27	<i>Tudi v domačem okolju sem imela okoli sebe ljudi, ki so jih ti ukrepi spravljali v stisko.</i>	Vpliv ukrepov na ljudi	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
B28	<i>Nisem pa imela strahu pred dotiki, srečevanjem z drugimi ljudmi, ni me bilo strah družbe.</i>	Socialni odnosi, srečevanje z drugimi ljudmi	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
B29	<i>Jaz priznam, da me je ta situacija prevečkrat spravila v stisko.</i>	Slabo počutje	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
B30	<i>Za umiritev otrok sem uporabljala različne masaže.</i>	Umirjanje otrok	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
B31	<i>Na YouTube sem poiskala glasbo, primerno tudi za otroke z avtistično motnjo, in se mi zdi, da je otrokom to zelo ustrezalo,</i>	Umirjanje otrok	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
B32	<i>Po občutku sem z enim otrokom precej več kot po navadi hodila, po vrtcu, po stopnicah,</i>	Aktivnosti izven igralnice	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
B33	<i>Da sem mu prekinila monotono bivanje v igralnici,</i>	Prekinitev monotonost	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
B34	<i>Močno upam, da do tega ne pride več,</i>	Negotovost, strah	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
B35	<i>Na splošno pa je precej slabo vplivalo na ljudi,</i>	Slab vpliv na ljudi	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
B36	<i>Če bi prišlo do ponovne epidemije oz. pandemije, bi si želela, da ne bi strah vodil dela,</i>	Negotovost, strah	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
B37	<i>Če bi bilo še enkrat tako, bi ohranjala optimizem.</i>	Ohranjala bi optimizem.	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
B38	<i>Spoštovala bi predlagane ukrepe.</i>	Spoštovanje ukrepov	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov

B39	<i>Verjetno bi znotraj igralnice poiskala še več stvari, ki bi otrokom popestrile dni.</i>	Več aktivnosti v igralnici	Strokovnost	Primeri dobre prakse in inovativni strokovni vzgojno-pedagoški pristopi
B40	<i>Podpora... Ne bi rekla. Ne.</i>	Ni podpore	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca
B41	<i>Važno je bilo, da si se držal navodil in priporočil.</i>	Upoštevanje navodil in priporočil	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca
B42	<i>V takih razmerah je težko, kadar si v stresni situaciji je podpora potrebna.</i>	Slabo počutje	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
B43	<i>Bolj pomislim na to, da bi za otroke v razvojnem oddelku prilagodili prostore, da bi bilo več prostora za gibanje, igro.</i>	Prilagoditve prostorov, več prostora za gibanje	Strokovnost	Primeri dobre prakse in inovativni strokovni vzgojno-pedagoški pristopi
B44	<i>Za zaposlene pa morda soba za sproščanje, umirjena glasba, da se malo umakneš od drugih.</i>	Prilagoditev prostorov za zaposlene	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
B45	<i>Ni prostora za take umike, niti za malico.</i>	Prilagoditev prostorov za zaposlene	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov

INTERVJU C

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
C1	<i>Po izobrazbi sem uni. dipl. psihologinja.</i>	Izobrazba	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
C2	<i>Pri svojem delu sodelujem z otroki, s starši, s strokovnimi delavkami, vodstvom vrtca in po potrebi tudi z zunanjimi institucijami.</i>	Strokovno vodenje in podpora	Timsko delo	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
C3	<i>Staršem in strokovnim delavcem svetujem pri težavah v zvezi z vključitvijo in uvajanjem v vrtec.</i>	Strokovno vodenje in podpora	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
C4	<i>Če imajo vprašanja glede otrokovega razvoja, kadar se srečujejo s težavami pri vzgoji, če pri otrocih</i>	Strokovno vodenje in podpora	Timsko delo	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami

	<i>opažajo kakšne stiske in ob soočanju z različnimi kritičnimi situacijami v vrtcu ali v družini.</i>			
C5	<i>Da, izvajalke dodatne strokovne pomoči in strokovne delavke v RO so to opažale, predvsem pri otrocih, kjer so bili že tako problemi in določene težave v družini.</i>	Opažene težave pri otrocih	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
C6	<i>Opaženo je bilo nazadovanje in stagniranje na vseh področjih, tudi tam, kjer so otroci že izkazovali napredek.</i>	Opaženo nazadovanje	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
C7	<i>So pa se na mene obračale strokovne delavke, ki so potrebovale nasvete, mnenja in usmeritve za delo.</i>	Svetovanje strokovnim delavkam	Timsko delo	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
C8	<i>Opažala sem utrujenost pri zaposlenih.</i>	Slabo počutje	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
C9	<i>Kar je gotovo vplivalo tudi na kvaliteto samega izvajanja vzgojnega dela, na vzdušje tako v skupini kot v celotnem vrtcu.</i>	Vpliv na kvalitetno izvajanje vzgojnega dela	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
C10	<i>Negotovost glede upoštevanja navodil in priporočil – so dovolj poskrbele za varnost otrok – preprečevanje stikov z drugimi otroki, so dobro razkuževale, ali dobro poskrbijo za svoje zdravje in počutje.</i>	Negotovost glede upoštevanja navodil in priporočil	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
C11	<i>Je bila velika skrb in vzrok utrujenosti pri strokovnih delavkah.</i>	Negotovost glede upoštevanja navodil in priporočil	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
C12	<i>Mislim, da je bil največji problem v samem procesu socializacije.</i>	Proces socializacije	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
C13	<i>Tisti otroci, ki so imeli težave že pred uvedbo ukrepov, so se jim še povečale.</i>	Težave otrok ob ponovnem vključevanju	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
C14	<i>Predvsem predšolski, manjkala jim je rutina.</i>	Manjkala rutina	Pomen rutine	Vpliv epidemioloških ukrepov

C15	<i>Ponovno se učiti in razumevati pravila, dogovore, potrebno se je bilo na novo prilagajati.</i>	Ponovno učenje, razumevanje in prilagajanje	Pomen rutine	Vpliv epidemioloških ukrepov
C16	<i>Več je bilo opaziti upornišva in nasprotovanja dogovorom, potrebovali so čas, da so se ponovno prilagodili.</i>	Nasprotovanje upoštevanju dogovorov in pravil	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
C17	<i>Pojavljale so se podobne oblike vedenja kot v začetni fazi vključevanja, vstopa v vrtec.</i>	Težave otrok ob ponovnem vključevanju	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
C18	<i>Dobro mi ni bilo.</i>	Slabo počutje	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
C19	<i>Sama sem bila del skupine, še bolj zadolžene za upoštevanje vseh ukrepov.</i>	Delovna skupina, zadolžena za izvajanje ukrepov	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
C20	<i>Mi smo bili tisti, ki smo »težili«, tako strokovnim delavcem vrtca, kot tudi staršem.</i>	Delovna skupina, zadolžena za izvajanje ukrepov	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
C21	<i>Naleteli smo na veliko težav, predvsem pri starših, glede pravilne uporabe mask.</i>	Težave glede nošenja mask	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
C22	<i>Za komuniciranje in pogovore smo uporabljali Zoom aplikacijo. To ni inovacija, je pa zadeva, ki je pomagala, sicer ne vem, kako bi drugače sodelovali in komunicirali.</i>	Komunikacija s starši preko IKT	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
C23	<i>Stiki so bili zelo omejeni, v bistvu kar nekaj časa prepovedani.</i>	Prepoved in omejitve stikov	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
C24	<i>Najbolj me je motilo to, da nihče ni točno vedel, za kaj gre.</i>	Neobveščenost in negotovost	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
C25	<i>Se mi zdi, da so kar malo eksperimentirali.</i>	Eksperimentiranje s priporočili in ukrepi	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
C26	<i>Moteče je bilo tudi, da ni bilo čisto strokovno izpeljano.</i>	Nestrokovnost pri obveščanju in izvajanju priporočil in ukrepov	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov

C27	<i>En dan tako, drugi dan tako, navodila in ukrepi so se dnevno, tedensko spreminjali.</i>	Dnevno spreminjanje priporočil in ukrepov	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
C28	<i>V enem dnevu smo trikrat dobili različna navodila in usmeritve, kako postopati in ukrepati v različnih situacijah.</i>	Dnevno spreminjanje priporočil in ukrepov	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
C29	<i>Navodila so bila zelo različna, nekonsistentna.</i>	Nejasnost in neenotnost	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
C30	<i>Niti ni bilo strokovnih utemeljitev, iz dneva v dan drugače.</i>	Ni strokovnih utemeljitev.	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
C31	<i>Niti ne, sprotno smo se dogovarjali in pogovarjali.</i>	Ni podpore.	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca
C32	<i>Predvsem o predlaganih ukrepih, sami organizaciji dela, stikih s starši.</i>	Formalni pogovori	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca
C33	<i>Jaz osebno imam tak hobi, ki mi je pomagal prebroditi morebitne stiske, sem se lahko umaknila v naravo in se odpočila.</i>	V primeru stiske mi je pomagal hobi.	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca

INTERVJU D

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
D1	<i>Po izobrazbi sem delovna terapevtka s specialnimi znanji.</i>	Izobrazba	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
D2	<i>Naloga delovnega terapevta je, da s specifičnim terapevtskim pristopom pomaga otroku, da se preko usmerjenih, namenskih aktivnosti in igre po svojih zmožnostih vključuje v vsakdanje življenje in vsakdanja opravila in aktivnosti.</i>	Delo in naloge delovnega terapevta in specifični terapevtski pristopi	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
D3	<i>Pri svojem delu uporabljam različne pripomočke in igrače, predvsem pa iščem in</i>	Iskanje in razvijanje prilagoditev za posameznega otroka	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov

	<i>razvijam različne prilagoditve za posameznega otroka.</i>			
D4	<i>Na samo strokovnost izvajanja dela ukrepi niso vplivali.</i>	Ni vpliva na strokovnost.	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
D5	<i>Se mi zdi, da na splošno niso razumeli, za kaj gre, sprejeli so situacije takšne, kot so bile.</i>	Nerazumevanje situacije	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
D6	<i>Mislim, da smo več težav imeli odrasli.</i>	Več težav odrasli	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
D7	<i>Meni je bil velik problem to, da veliko delam z mimiko obraza, potrebujem kontakt z otrokom, delam s celim telesom, kar pa z masko nisem mogla.</i>	Obrazna mimika	Neverbalna in verbalna komunikacija	Vpliv epidemioloških ukrepov
D8	<i>Delo ni bilo manj strokovno opravljeno.</i>	Ni vpliva na strokovnost.	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
D9	<i>Izgubiš pa tisti pristen odnos z otrokom.</i>	Stik z otrokom	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
D10	<i>Kajti predvsem pri otrocih z motnjami v razvoju je res pomemben očesni kontakt, mimika celega telesa, nasmeh, jasno in razločno govorjenje.</i>	Obrazna mimika in očesni kontakt	Neverbalna in verbalna komunikacija	Vpliv epidemioloških ukrepov
D11	<i>Otrok ni videl mojih ust, otežena in spremenjena je bila komunikacija in samo otrokovo razumevanje mojih navodil in usmeritev.</i>	Spremenjena je komunikacija in razumevanje navodil.	Neverbalna in verbalna komunikacija	Vpliv epidemioloških ukrepov
D12	<i>Načeloma jaz nisem opazila večjih stisk pri otrocih.</i>	Ni opaženih večjih stisk pri otrocih.	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
D13	<i>Ko je bil vrtec zaprt, ni bilo nobene socialne integracije, ki pa je pri otrocih z motnjami v razvoju zelo pomembna.</i>	Ob zaprtju vrtca prekinjen proces socialne integracije	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
D14	<i>So bile pa določene težave v obdobju ponovnega odpiranja vrtcev.</i>	Težave otrok ob ponovnem vključevanju	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
D15	<i>Otroci so morali ponovno usvajati določena pravila, dogovore, znanja in spretnosti.</i>	Ponovno usvajanje pravil, dogovorov, znanja in spretnosti	Pomen rutine	Vpliv epidemioloških ukrepov
D16	<i>Pri otrocih z motnjo v razvoju je pomembna tako rutina kot tudi konstantno ponavljanje določenih procesov.</i>	Pomembnost rutine in konstantno ponavljanje	Pomen rutine	Vpliv epidemioloških ukrepov

D17	<i>Tako učenja kot tudi dejavnosti, ki otroku pomagajo pri razvoju na vseh področjih.</i>	Ponavljjanje in učenje dejavnosti, ki spodbujajo pri razvoju.	Pomen rutine	Vpliv epidemioloških ukrepov
D18	<i>Mislim, da jim je najbolj manjkalo druženje z ostalimi otroki, umirjeno delo in vsakdanji opravi.</i>	Ni druženja in vsakdanjih opravkov.	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
D19	<i>Jaz osebno sem potrebovala več odmorov, več pavz med posameznimi obravnavami.</i>	Potreba po več odmorih	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
D20	<i>Med svojim delom veliko govorim, maska mi je jemala sapo in se nisem dobro počutila.</i>	Zaščitna oprema	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
D21	<i>Zaradi tega sem bila bolj utrujena, znervirana in razmišljala sem o tem, da so zaradi mojih počitkov morda otroci prikrajšani za obravnave.</i>	Zaščitna oprema	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
D22	<i>Vendar ta ukrep je bil določen in sem ga upoštevala.</i>	Upoštevanje določenega ukrepa	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
D23	<i>Nisem uporabljala nobenih inovativnih metod, delala sem na isti način kot vedno.</i>	Delo po ustaljenih metodah	Strokovnost	Primeri dobre prakse in inovativni strokovni vzgojno-pedagoški pristopi
D24	<i>Včasih sem masko zamenjala z vizirjem – tako dobiš »obraz« in je neverbalna komunikacija boljša, otrok te opazuje in tudi bolje razume, kaj želiš od njega ali kaj mu pripoveduješ.</i>	Obrazna mimika	Neverbalna in verbalna komunikacija	Vpliv epidemioloških ukrepov
D25	<i>Spremenila sem le to, da sem si vzela odmor med vsako obravnavo.</i>	Odmor med vsako obravnavo	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
D26	<i>Ker sem bila res utrujena, predvsem zaradi nošenja maske in posledično težjega dihanja.</i>	Slabo počutje	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
D27	<i>Jaz sem upoštevala vsa priporočila in navodila.</i>	Spoštovanje ukrepov	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
D28	<i>Zgubili smo stik s starši.</i>	Stik s starši	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
D29	<i>Najhujše mi je bilo delati preko aplikacije Zoom.</i>	Komunikacija s starši preko IKT	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov

D30	<i>Že v živo težko staršem dajesh navodila za delo z otrokom doma, preko Zooma je pa to ... včasih skoraj nemogoče.</i>	Navodila staršem za delo z otrokom	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
D31	<i>Starši potrebujejo konkretna navodila in da jim pokažem, kako rokovati z otrokom, kakšne vaje naj izvajajo.</i>	Navodila staršem	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
D32	<i>Predvsem pa me moti, ker se je kar nekaj staršev tega načina komunikacije s strokovnimi delavci in terapiji posluževalo tudi še v obdobju, ko ukrepi in priporočila niso več veljali.</i>	Komunikacija v obdobju neveljavnosti ukrepov	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
D33	<i>Kar naenkrat je to postal najlažji način, da je otrok recimo dobil obravnavo preko Zooma, ni bilo pa treba staršem nikamor iti.</i>	Otrok dobi strokovno obravnavo	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
D34	<i>Starši so izbrali lažjo pot za njih, da jim ni bilo potrebno hoditi v vrtec ali na obravnave v ambulanto.</i>	Obravnava v ambulantni	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
D35	<i>Vendar svetovanje preko telefona ali Zoom-a ni dobro, ker starš ni strokovnjak, ne more biti niti vzgojitelj niti terapevt.</i>	Starš ni strokovnjak niti vzgojitelj.	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
D36	<i>Jaz osebno niti slučajno ne bi šla v tako zapiranje skupin in vrtcev, otroci so bili predolgo doma, s starši.</i>	Vrtci so bili predolgo zaprti.	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
D37	<i>Ne. Podpore ni bilo, bile so le uredbe, navodila za upoštevanje ukrepov in v glavnem so le spraševali, če upoštevamo ukrepe.</i>	Ni podpore.	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca
D38	<i>Kadar sem čutila negotovost ali se nisem dobro počutila, sem pomoč in podporo poiskala in tudi dobila pri najožjih sodelavkah.</i>	Podpora pri najožjih sodelavkah	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca

INTERVJU E

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
E1	<i>Po izobrazbi sem dipl. fizioterapevtka s specialnimi znanji.</i>	Izobrazba	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
E2	<i>Moje delo in naloge zajemajo enkrat tedensko izvajanje individualnih terapij, specialne nevrofiziološke obravnave, učenje staršev za sodelovanje z otrokom, usposabljanje strokovnih delavcev in sodelavcev v timu, oceno stanja otroka, v vrtcu sodelujem pri vključevanju otrok v skupinske aktivnosti.</i>	Delo in naloge fizioterapevta, specialne obravnave in usposabljanje strokovnih delavcev	Strokovne in specialne obravnave v vrtcu	Vpliv epidemioloških ukrepov
E3	<i>Nekaj časa sploh nismo izvajali terapij v vrtcu, ker je bil vrtec zaprt.</i>	Ni strokovnih obravnav in terapij.	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
E4	<i>Na samo strokovnost izvajanja terapij ni bilo večjega vpliva.</i>	Ni vpliva na strokovnost.	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
E5	<i>So pa druge stvari, ki tudi neposredno vplivajo na kvalitetno delo in celostno obravnavo otrok.</i>	Neposredni vplivi na kvalitetno delo in celostno obravnavo.	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
E6	<i>Meni osebno se je zdel največji problem to, da strokovni delavci niso imeli neposrednega stika s starši, ki so bili prikrajšani za vsakodnevne nasvete in pogovore s strokovnimi delavci v vrtcu.</i>	Ni stika s starši.	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
E7	<i>Staršem otrok z motnjami v razvoju je težko vzpostaviti rutino, v bistvu rutina v vrtcu daje otrokom občutek varnosti, ravno tako tudi staršem, to je bilo prekinjeno.</i>	Rutina otrokom daje občutek varnosti.	Pomen rutine	Vpliv epidemioloških ukrepov
E8	<i>Ti starši se občasno težko znajdejo s svojim otrokom in potrebujejo podporo in usmeritve terapevtov in strokovnih delavcev vrtca.</i>	Potrebe staršev po podpori in usmeritvah	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
E9	<i>Starši so pogrešali vrtec, dejansko so obremenjeni z varstvom 24 ur na dan.</i>	Obremenjenost staršev	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov

E10	<i>In tudi otroci so pogrešali vrtec.</i>	Otroci so pogrešali vrtec.	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
E11	<i>Čeprav te občutke otroci z motnjo v razvoju težje oz. drugače izražajo, so pa to opazili starši.</i>	Otroci z motnjo v razvoju težje izražajo občutke.	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
E12	<i>Lahko rečem, da sem opazila, da so otroci izgubili, pozabili elemente vsakodnevne že vzpostavljene rutine.</i>	Pozabljanje že usvojenih spretnosti	Pomen rutine	Vpliv epidemioloških ukrepov
E13	<i>Veliko težav je bilo pri prihajanju otrok v vrtec in ponovnem vzpostavljanju stika z vzgojiteljico.</i>	Stik z vzgojiteljico	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
E14	<i>Velika težava je bila tudi separacija od staršev.</i>	Separacija od staršev	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
E15	<i>Moten je bil trening rutine, pri kateri otrok pridobiva izkušnje, samozavest, razvija pozitivno samopodobo, npr. brisanje miz – skozi rutino, lastno delo, pridobiš samozaupanje.</i>	Moten je trening rutine.	Pomen rutine	Vpliv epidemioloških ukrepov
E16	<i>Zelo je bila motena med-vrstniška komunikacija in skupinska dinamika.</i>	Motena med-vrstniška komunikacija in skupinska dinamika.	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
E17	<i>Določenih spretnosti se otrok lahko nauči le v skupini.</i>	Učenje različnih spretnosti v skupini	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
E18	<i>Velika težava je bila komunikacija, otrok ne vidi obrazne mimike, kar vpliva na razumevanje situacije.</i>	Obrazna mimika	Neverbalna in verbalna komunikacija	Vpliv epidemioloških ukrepov
E19	<i>Zato so bili otroci večkrat vznemirjeni, niso razumeli in zato tudi niso upoštevali navodil, različnih vsebin, pogovora.</i>	Nerazumevanje navodil	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
E20	<i>Bilo mi je zelo vroče.</i>	Slabo počutje	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
E21	<i>Zaščitna sredstva so ovirala delo, predvsem pri komunikaciji – sprememba glasu, obrazna mimika.</i>	Zaščitna oprema	Epidemiološki ukrepi	Vplivi epidemioloških ukrepov
E22	<i>Med delom sem bila vedno ogrožena – ves čas sem bila izpostavljena telesnemu</i>	Okužba	Počutje strokovnih delavcev vrtca v	Vpliv epidemioloških ukrepov

	<i>kontakta in tako tudi neposredno okužbi (slina, telesni izločki).</i>		času veljavnosti ukrepov	
E23	<i>Strogo sem morala upoštevati navodila, vendar sem srečala tudi zaposlene v vrtcu, ki pa ukrepov niso upoštevali, so se jim zdeli smešni.</i>	Upoštevanje in neupoštevanje navodil in priporočil	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
E24	<i>Delo v okolju, kjer upoštevanje ukrepov ni pozitivno sprejeto, mi je predstavljalo velik stres, počutila sem se izobčeno.</i>	Upoštevanje in neupoštevanje navodil in priporočil	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
E25	<i>Velik strah je bil zaradi morebitnega prenosa okužbe, ko sem šla iz vrtca nazaj v ambulanto, da ne okužim ... mogoče nedonošenčka, ki je bil naslednji na vrsti za obravnavo.</i>	Okužba	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
E26	<i>Čutila sem veliko odgovornost do pacientov.</i>	Odgovornost	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
E27	<i>Jaz pri svojem delu ne uporabljam nobenih IKT sredstev, jaz svoje delo opravljam z rokami, s telesom.</i>	Metode dela	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
E28	<i>Jaz v tako kratkem času ne morem iznajti kakšnih novih prijemov, predvsem pa ne brez mnogih preverjanj in strokovnih mnenj.</i>	Ni novih metod brez strokovnih preverjanj in strokovnih mnenj	Strokovnost	Primeri dobre prakse in inovativni strokovni vzgojno-pedagoški pristopi
E29	<i>Mojega dela brez dotikanja ni mogoče opravljati, tudi brez individualnega kontakta staršev ne morem učiti rokovanja z otroki.</i>	Metode dela	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
E30	<i>Nisem pristojna dajati ocen ali soditi o ukrepih in priporočilih, sem jih pa dolžna upoštevati.</i>	Nisem pristojna dajati ocen ali soditi o ukrepih in priporočilih.	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
E31	<i>Če bi se situacija ponovila, bi znova upoštevala navodila in priporočila.</i>	Upoštevanje ukrepov	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
E32	<i>Menim, da če ne bi vsi, vsaj večina je, upoštevali teh priporočil, bi bila situacija, stanje še slabše.</i>	Slabša situacija ob neupoštevanju ukrepov	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
E33	<i>Vedno pa je potrebno presoditi, kako opravljati svoje delo kakovostno, kljub</i>	Strokovno opravljanje dela	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov

	<i>upoštevanju ukrepov in priporočil.</i>	kljub upoštevanju ukrepov		
E34	<i>Pri mojem delu, to je področje gibanja in grobe motorike, starši najprej opazijo motnje in tudi napredek in tudi najbolj razumejo, so motivirani za sodelovanje.</i>	Motiviranje staršev za sodelovanje	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
E35	<i>Vodstvo vrtca ni posvečalo pozornosti konkretnemu delu v razvojnem oddelku, ne za kakovost izvajanja ne za nemoten potek.</i>	Ni konkretnega zanimanja za delo v razvojnem oddelku.	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca
E36	<i>Kar lahko pripišem večji obremenjenosti zaradi ostalih oddelkov ali pa nezainteresiranosti za RO.</i>	Ni konkretnega zanimanja za delo v razvojnem oddelku.	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca

INTERVJU F

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
F1	<i>Magistra profesorica logopedije in surdo pedagogike</i>	Izobrazba	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
F2	<i>V razvojni oddelek prihajam kot del multidisciplinarnega terapevtskega tima enkrat na 14 dni.</i>	Član multidisciplinarnega tima	Timsko delo	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
F3	<i>Moja naloga je izvajanje logopedskih obravnav za otroke, vključene v razvojno oddelek vrtca.</i>	Logopedске obravnave	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
F4	<i>Te cilje poskušam doseči preko individualnih obravnav izven oddelka, pa tudi vključevanja v aktivnosti v oddelku.</i>	Individualne in skupinske obravnave	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
F5	<i>Stalno sodelujem s strokovnimi delavci v razvojnem oddelku.</i>	Sodelovanje s strokovnimi delavci razvojnega oddelka	Timsko delo	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
F6	<i>V delo poskušam čim bolj vključevati tudi starše.</i>	Stiki s starši	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
F7	<i>Stik z njimi redno ohranjam preko pisnega medija (zvezek/mapa ...).</i>	Stiki s starši	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov

F8	<i>Ja, absolutno so vplivali.</i>	Velik vpliv	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
F9	<i>Prilagoditi sem morala vse aspekte dela in sodelovanja v razvojnem oddelku.</i>	Prilagoditve metod in načinov dela	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
F10	<i>Izvajala sem zgolj individualne obravnave, ker vsaj v začetku vstopanje v oddelk ni bilo možno.</i>	Individualne obravnave	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
F11	<i>Tako je bil določen del dela otežkočen (terapija hranjenja, socialna interakcija ...).</i>	Težje izvajanje določenih metod dela	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
F12	<i>Obravnav se niso smeli udeleževati starši, komunikacija z njimi je bila slabša.</i>	Komunikacija s starši	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
F13	<i>Slabše je tekel tudi prenos informacij s strokovnimi delavci v oddelku.</i>	Prenos informacij	Timsko delo	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
F14	<i>Timski pregledi, ki smo jih izvajali v vrtcu, so se prestavili v ambulanto v zdravstvenem domu, kar je pomenilo, da se jih strokovni delavci iz oddelka niso mogli udeležiti.</i>	Sodelovanje	Timsko delo	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
F15	<i>Morala sem prilagoditi urnik, mestoma skrajšati trajanje obravnav.</i>	Prilagajanje urnikov strokovnih obravnav	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
F16	<i>Zaradi nošenja maske v kombinaciji z vizirjem je bilo težko delati vaje s področja artikulacije, saj otroci niso dobro videli mojih govoril.</i>	Obrazna mimika	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
F17	<i>Nekateri otroci slabše slišijo in odvezeta jim je bila možnost ogledovanja ustnic.</i>	Obrazna mimika	Neverbalna in verbalna komunikacija	Vpliv epidemioloških ukrepov
F18	<i>Otroci so posegli proti obrazu, prijeli zaščitno masko.</i>	Zaščitna oprema	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
F19	<i>V delo in dejavnosti oddelka se nisem vključevala, tako da teh opažanj ne morem podati.</i>	Ni obravnav v oddelku.	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov

F20	<i>Glede individualnih obravnav pa nisem opazila posebnih razlik.</i>	Pri individualnih obravnavah ni večjih razlik.	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
F21	<i>Je bilo pa odhajanje iz oddelka včasih težje, povezano z večjo stisko.</i>	Stiske otrok pri prehajanju med prostori	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
F22	<i>Večkrat je povzročalo frustracije, ker je bilo težko doseči določene cilje, predvsem na področju govora.</i>	Težje doseganje zastavljenih ciljev	Strokovnost	Strokovne in specialne obravnave
F23	<i>Veliko dela logopeda namreč sloni na govoru, modeliranju, odgledovanju, ponavljanju, kar je bilo z masko in vizirjem težko.</i>	Metode dela	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
F24	<i>Prav tako je terapijo hranjenja najlažje izvajati ob obrokih v skupini, mnogo težje pa individualno.</i>	Metode dela	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
F25	<i>Sami ukrepi in priporočila so se pogosto spreminjali, tako da je bilo včasih težko slediti vsem spremembam, kar je povzročilo zmedo, stisko, ker niti nisi vedel, kaj te tisti dan čaka.</i>	Dnevno spreminjanje priporočil in ukrepov	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
F26	<i>Pri govornih nalogah sem se posluževala rabe vizirja namesto maske.</i>	Zaščitna oprema	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
F27	<i>Večkrat sem med obravnavami kakšne vaje ali aktivnosti posnela in jih poslala staršem, da so videli, na kakšen način delamo in to potem utrjevali doma.</i>	Prilagajanje gradiva in sodelovanje s starše preko IKT	Strokovnost	Primeri dobre prakse in inovativni strokovni vzgojno-pedagoški pristopi
F28	<i>Več sem uporabljala tudi komunikacijo na daljavo preko aplikacije Zoom.</i>	Komunikacija s starši preko IKT	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
F29	<i>Menim, da so bili ukrepi nujni za obvladovanje epidemije.</i>	Obvladovanje epidemije z ukrepi	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
F30	<i>Niso pa podprli dodane vrednosti, ki jo terapevt, ki se vključuje v razvojni oddelek, daje (sodelovanje s strokovnimi delavci, svetovanje, vključevanje v oddelek.)</i>	Pomembnost vključevanja terapevta v razvojni oddelek	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov

F31	<i>Menim, da bi bilo v tem primeru bolj smiselno, če bi v tem obdobju otroci prihajali na obravnave kar s starši v ambulanto.</i>	Obravnave v ambulanti	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
F32	<i>Zagotovo pa bi bilo smiselno raziskati, če vključevanje terapevta v oddelek, ki se vključuje le v eno skupino na en dan, res bistveno pripomore k širjenju virusa ali sploh ne.</i>	Možnosti širjenja virusa z vključevanjem v eno skupino	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
F33	<i>V času epidemije sem sodelovala in komunicirala predvsem s strokovnimi delavci v oddelku in nadrejenimi v moji službi v zdravstvenem domu.</i>	Ni sodelovanja z vodstvom vrtca.	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca

INTERVJU G

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
G1	<i>Po izobrazbi sem logopedinja, s specialnimi znanji in več izobraževanji.</i>	Izobrazba	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
G2	<i>Moje delo zajema zgodnjo obravnavo in prepoznavanje motenj na področju govora.</i>	Zgodnja obravnava in prepoznavanje motenj	Strokovnost	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
G3	<i>Iskanje učinkovitih strategij, ki posameznemu otroku omogočajo izboljšanje na področju govora, komunikacije in jezika ter ukvarjanje s težavami posameznih otrok na področju požiranja in hranjenja.</i>	Prepoznavanje težav posameznega otroka, iskanje učinkovitih strategij	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
G4	<i>Sodelujem tudi s starši, jim svetujem na različnih področjih, da se izboljšuje kakovost življenja.</i>	Svetovanje staršem za izboljšanje kakovosti življenja.	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
G5	<i>S strokovnimi nasveti in praktičnim prikazom dela pri delu usmerjam tudi zaposlene strokovne delavke v razvojnem oddelku.</i>	Strokovni nasveti	Timsko delo	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
G6	<i>Ob ponovni vključitvi v razvojni oddelek pa sem opazila spremembe v sami dinamiki dela, počutju tako otrok kot tudi zaposlenih.</i>	Spremembe v dinamiki dela	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov

G7	<i>Predvsem zaradi dodatnega dela – čiščenje in razkuževanje, navodila in priporočila so se menjala skoraj vsakodnevno in je bilo veliko dogovarjanja in usklajevanja samega dela.</i>	Razkuževanje	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
G8	<i>Smo se pa prilagodili tako, da smo ravno tako delo opravljali kvalitetno.</i>	Prilagajanje metod in načinov dela	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
G9	<i>Masko sem zamenjala z vizirjem, kar je olajšalo delo, kajti otrok bolje vidi obrazno mimiko, bolj sem mu blizu, lahko me opazuje in tudi boljše sliši moj glas.</i>	Obrazna mimika	Neverbalna in verbalna komunikacija	Vpliv epidemioloških ukrepov
G10	<i>Pri delu s starši smo bili omejeni tako, da se je posameznih obravnav lahko udeležil le en starš.</i>	Omejeni stiki in udeležba pri strokovnih obravnavah	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
G11	<i>Prve dni je na delo vplival tudi strah pred okužbo.</i>	Okužba	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
G12	<i>Veliko sem delala preko spleta.</i>	Komunikacija s starši preko IKT	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
G13	<i>Prilagajala sem individualne cilje za posameznega otroka.</i>	Prilagajanje individualnih ciljev	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
G14	<i>Smo na polno izkoristili čas in ravno tako kvalitetno delali.</i>	Strokovno opravljanje dela	Strokovne in specialne obravnave	Vpliv epidemioloških ukrepov
G15	<i>Nisem opazila kakšnih večjih, konkretnih sprememb v vedenjih otrok.</i>	Ni opaženih večjih sprememb v vedenju.	Socialni odnosi in socialne interakcije	Vpliv epidemioloških ukrepov
G16	<i>V resnici so me ukrepi pomirjali, ves čas pa je bil v ozadju strah.</i>	Negotovost, strah	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
G17	<i>Zoom obravnave smo uporabljali na začetku epidemije in potem so ostale praksa za naprej.</i>	Komunikacija s starši preko IKT	Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok z motnjami v razvoju	Vpliv epidemioloških ukrepov
G18	<i>Prilagodila sem gradivo v elektronsko obliko.</i>	Prilagajanje gradiva v elektronsko obliko	Strokovnost	Primeri dobre prakse in inovativni strokovni vzgojno-pedagoški pristopi
G19	<i>Pripravila sem veliko gradiva za starše, ki ga uporabljam tudi zdaj.</i>	Priprava učnega gradiva za delo z otrokom doma	Sodelovanje s starši in podpora	Vpliv epidemioloških ukrepov

			staršem otrok z motnjami v razvoju	
G20	<i>Gradivo je bilo prilagojeno na bolj razumljiv način, bolj razumljivo napisano.</i>	Prilagajanje gradiva	Strokovnost	Primeri dobre prakse in inovativni strokovni vzgojno-pedagoški pristopi
G21	<i>Nikoli si nisem vzela časa za pripravo takega gradiva, takrat pa ja.</i>	Prilagajanje gradiva	Strokovnost	Primeri dobre prakse in inovativni strokovni vzgojno-pedagoški pristopi
G22	<i>Nisem strokovnjak za to, da bi predlagala, v resnici trenutno nimam nobenega konkretnega predloga.</i>	Ni novih metod brez strokovnih preverjanj in strokovnih mnenj.	Strokovnost	Primeri dobre prakse in inovativni strokovni vzgojno-pedagoški pristopi
G23	<i>Nisem poznala ukrepov v celoti, za cel vrtec, le za razvojni oddelek.</i>	Nepoznavanje vseh ukrepov	Epidemiološki ukrepi	Vpliv epidemioloških ukrepov
G24	<i>Če bi prišlo do ponovne epidemije, bi upoštevala strokovne nasvete.</i>	Upoštevanje ukrepov	Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov	Vpliv epidemioloških ukrepov
G25	<i>Predlagala bi bolj osebne pristope, tako do otrok kot tudi do zaposlenih.</i>	Predlagala bi bolj osebne pristope.	Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov	Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov
G26	<i>Predvsem timsko delo</i>	Delo v timu	Timsko delo	Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami
G27	<i>Ne. Samo je pa res, da tudi tako nimam stikov z ravnateljico in vodstvom vrtca.</i>	Ni bilo stikov z ravnateljico in vodstvom vrtca.	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca
G28	<i>Ne bi me motilo, če bi bila v stiku z ravnateljico.</i>	Stiki z ravnateljico	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca
G29	<i>Tak stik bi potrebovala v primeru težav, neustreznih pogojev dela ali če bi bilo kaj narobe.</i>	Stiki z ravnateljico v primeru neprimernih pogojev dela	Podpora strokovnim delavcem	Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca

9.3.2 Oso kodiranje

1. Predšolska vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami

1.1 Strokovnost

- Vrtec, razvojni oddelek vrtca (A3)
- Izobrazba (zdravstveni tehnik, delovni terapevt, diplomirana vzgojiteljica, specialno pedagoška dokvalifikacija, pomočnica vzgojiteljice, psihologinja,

delovni terapevt s specialnimi znanji, fizioterapevt s specialnimi znanji, logoped s specialnimi znanji) (A1, A2, B1, C1, C2, D1, E1, F1, G1)

- Varno in vzpodbudno okolje (A6)
- Prepoznavanje in razumevanje potreb (A7)
- Načrtovanje dela in dejavnosti (A8)
- Priprava didaktičnega materiala (A9)
- Ustvarjanje pogojev za učenje in razvoj otroka (B3)
- Spodbujanje otrok pri razvijanju spretnosti (B4)
- Skrb (B5)
- Skrb za varnost otrok (B6)
- Motnja v duševnem in telesnem razvoju (A4, A5)
- Logopedске obravnave (F3)
- Zgodnja obravnava in prepoznavanje motenj (G2)
- Individualno delo (A16)
- Skupno in skupinsko delo (A17)
- Aktivnosti izven igralnice (B32)
- Prekinitev monotonosti (B33)
- Umirjanje otrok (B30, B31)
- Trud za vnašanje drugačnosti in sprememb v igralnico (B23)

2. Vpliv epidemioloških ukrepov

2.1 Epidemiološki ukrepi

- Zaprtje vrtcev (A13, A14)
- Prilagajanje ukrepom in navodilom (A26)
- Omejitve in prepovedano druženje (A32)
- Vrtec je bil nekaj časa zaprt. (B8)
- Prepoved in omejitve stikov (C23)
- Zaščitna oprema (B20, D20, D21, E21, F18, F26)
- Spoštovanje ukrepov (B38, D27)
- Delovna skupina, zadolžena za izvajanje ukrepov (C19, C20)
- Upoštevanje določenega ukrepa (D22)
- Obvladovanje epidemije z ukrepi (F29)
- Težave glede upoštevanja pravil (C21)
- Razkuževanje (B16)
- Povečan obseg dela (G7)
- Nepoznavanje vseh ukrepov (G23)

2.2 Socialni odnosi in socialne interakcije

- Ni procesa socializacije. (B14)
- Druženje z drugimi skupinami (B10, B11, B15)
- Druženje v telovadnici (B12)
- Proces socializacije (C12)
- Ob zaprtju vrtca prekinjen proces socialne integracije (D13)
- Otroci so pogrešali vrtec. (E10)
- Ni druženja in vsakdanjih opravkov (D18)
- Separacija od staršev (E14)

- Motena medvrstniška komunikacija in skupinska dinamika (E16)
- Učenje različnih spretnosti v skupini (E17)
- Stiske otrok pri prehajanju med prostori (F21)
- Otroci z motnjo v razvoju težje izražajo občutke. (E11)
- Prepovedani skupni projekti in dejavnosti izven vrtca (A18)
- Obisk javnih ustanov (A19)
- Izolacija (A20)
- Stiska ob prihodu v vrtec (A24)
- In tudi na zunanjih igralih so veljale omejitve, prepovedano je bilo druženje. (A32)
- Obiskovanje prireditev, v času epidemije tega ni bilo več. (B13)
- Ob vrnitvi v vrtec je bila vsaka skupina vrtec zase. (B9)
- Težave ob ponovnem vključevanju v vrtec (B18)
- Ne morem potrditi stiske. (B22)
- Slab vpliv na ljudi (B35)
- Opažene težave pri otrocih (C5)
- Opaženo nazadovanje (C6)
- Nerazumevanje situacije (D5)
- Nerazumevanje navodil (E19)
- Velik vpliv (F8)
- Spremembe v dinamiki dela (G6)
- Težave otrok ob ponovnem vključevanju (C13, C17, D14)
- Stik z otrokom (D9)
- Ni obravnav v oddelku (F19)
- Pri individualnih obravnavah ni večjih razlik. (F20)
- Ni opaženih večjih sprememb v vedenju. (G15)
- Ni opaženih večjih stisk pri otrocih. (D12)
- Potreba otrok po bližini (A39)
- Nasprotovanje upoštevanju dogovorov in pravil (C16)
- Potrebe otrok po bližini in fizičnem kontaktu (A40)
- Potreba otroka po umirjanju in zadovoljitvi senzorne potrebe (A41)

2.3 Timsko delo

- Strokovno vodenje in podpora (A10, C2, C3, C4)
- Delo po navodilih (B2)
- Svetovanje strokovnim delavkam (C7)
- Član multidisciplinarnega tima (F2)
- Sodelovanje s strokovnimi delavci razvojnega oddelka (F5)
- Prenos informacij (F13)
- Sodelovanje (F14)
- Strokovni nasveti (G5)
- Delo v timu (G26)

2.4 Strokovne in specialne obravnave v vrtcu

- Opazovanje posameznega otroka (A22)
- Delo in naloge delovnega terapevta in specifični terapevtski pristopi (D2)
- Iskanje in razvijanje prilagoditev za posameznega otroka (D3)

- Ni vpliva na strokovnost. (D4, D8, E4)
- Odmor med vsako obravnavo (D25)
- Delo in naloge fizioterapevta, specialne obravnave in usposabljanje strokovnih delavcev (E2)
- Ni strokovnih obravnav in terapij. (E3)
- Neposredni vplivi na kvalitetno delo in celostno obravnavo (E5)
- Odgovornost (E26)
- Metode dela (E27, E29, F23, F24)
- Strokovno opravljanje dela kljub upoštevanju ukrepov (E33, G14)
- Prilagoditve metod in načinov dela (F9, G8)
- Individualne obravnave (F10)
- Individualne in skupinske obravnave (F4)
- Težje izvajanje določenih metod dela (F11)
- Prilagajanje urnikov strokovnih obravnav (F15)
- Težje doseganje zastavljenih ciljev (F22)
- Pomembnost vključevanja terapevta v razvojni oddelek (F30)
- Obravnave v ambulantni (F31)
- Prepoznavanje težav posameznega otroka, iskanje učinkovitih strategij (G3)
- Prilagajanje individualnih ciljev (G13)

2.5 Pomen rutine

- Pozabljanje usvojene vsakodnevne rutine (A15)
- Pozabljanje že usvojenih spretnosti (A27, E12)
- - Nazadovanje otrok na več področjih, predvsem na področju samostojnosti in skrbi zase (A29)
- Ni ustaljene rutine. (B19)
- Manjkala rutina (C14)
- Ponovno učenje, razumevanje in prilagajanje (C15)
- Ponovno usvajanje pravil, dogovorov, znanja in spretnosti (D15)
- Pomembnost rutine in konstantno ponavljanje (D16)
- Ponavljanje in učenje dejavnosti, ki spodbujajo pri razvoju. (D17)
- Rutina otrokom daje občutek varnosti. (E7)
- Moten je trening rutine. (E15)

2.6 Počutje strokovnih delavcev vrtca v času veljavnosti ukrepov

- Veliko menjav strokovnih delavcev (A30)
- Slabo počutje (A33, B17, B24, B25, B29, B42, C8, C18, D26, E20)
- Negotovost, strah (B34, B36)
- Socialni odnosi, srečevanje z drugimi ljudmi (B28)
- Okužba (E22, E25, G11)
- Vpliv ukrepov na ljudi (B27)
- Ohranjala bi optimizem. (B37)
- Prilagoditev prostorov za zaposlene (B44, B45)
- Več težav odrasli (D6)
- Potreba po več odmorih med obravnavami (D19)
- Vpliv na kvalitetno izvajanje vzgojnega dela (C9)

- Upoštevanje ukrepov (E31, G24)
- Upoštevanje in neupoštevanje navodil in priporočil (E23, E24)
- Slabša situacija ob neupoštevanju ukrepov(E32)

2.7 Neverbalna in verbalna komunikacija

- Spremenjena sta komunikacija in razumevanje navodil. (D11)
- Obrazna mimika (A25, A31, B21, D7, D24, F17, E18, G9)
- Obrazna mimika in očesni kontakt (D10)

2.8 Sodelovanje s starši in podpora staršem otrok s posebnimi potrebami

- Sodelovanje s starši (A11)
- Vsakodnevne izmenjave informacij (A12)
- Stiki s starši (A21, A23, B7, D28, F6, F7, F28, G12)
- Ni stika s starši. (E6)
- Motiviranje staršev za sodelovanje (E34)
- Strokovno vodenje in podpora (C3)
- Navodila staršem (D31)
- Otrok dobi strokovno obravnavo. (D33)
- Obravnava v ambulanti (D34)
- Obremenjenost staršev (E9)
- Svetovanje staršem za izboljšanje kakovosti življenja (G4)
- Priprava učnega gradiva za delo z otrokom doma (G19)
- Starš ni strokovnjak niti vzgojitelj. (D35)
- Potrebe staršev po podpori in usmeritvah (E8)
- Omejeni stiki in udeležba pri strokovnih obravnavah (G10)
- Vztrajanje pri zahtevah (A28)
- Navodila staršem za delo z otrokom (D30)
- Komunikacija v obdobju neveljavnosti ukrepov(D32)
- Komunikacija s starši (F12)
- Komunikacija s starši preko IKT (C22, D29, G17)

3. Primeri dobre prakse in inovativni strokovni in vzgojno-pedagoški pristopi

3.1 Strokovnost

- Delo po ustaljenih metodah (A36, D23)
- Več aktivnosti v igralnici (B39)
- Prilagoditve prostorov, več prostora za gibanje (B43)
- Ni novih metod brez strokovnih preverjanj in strokovnih mnenj. (E28, G22)
- Prilagajanje gradiva in sodelovanje s starše preko IKT (F27, G20, G21)
- Prilagajanje gradiva v elektronsko obliko (G18)

4. Podpora strokovnim delavcem v času epidemije s strani vodstva vrtca

4.1 Podpora strokovnim delavcem

- Podpora vodje enote, ne pa vodstva vrtca (A42)
- Ni konkretnega zanimanja za delo v razvojnem oddelku. (A43, E35, E36)
- Pogovor s sodelavko ali prijateljico v primeru stiske (A44)
- Ni podpore. (B40, C31, D37)

- Upoštevanje navodil in priporočil (B41)
- Formalni pogovori (C32)
- V primeru stiske mi je pomagal hobi. (C33)
- Ni sodelovanja z vodstvom vrtca. (F33)
- Ni bilo stikov z ravnateljico in vodstvom vrtca. (G27)
- Stiki z ravnateljico (G28)
- Stiki z ravnateljico v primeru neprimernih pogojev dela (G29)
- Podpora pri najožjih sodelavkah (D38)

5. Mnenja o strokovni utemeljenosti in ustreznosti ukrepov

5.1 Ustreznost in strokovna utemeljenost ukrepov

- Neobveščenost in negotovost (A37, C24)
- Negotovost zaradi nenehnih sprememb navodil (A34, A35, A38,)
- Negotovost glede upoštevanja navodil in priporočil (C10, C11)
- Neustreznost, pretiranost ukrepov (B26)
- Eksperimentiranje s priporočili in ukrepi (C25)
- Nestrokovnost pri obveščanju in izvajanju priporočil in ukrepov (C26)
- Dnevno spreminjanje priporočil in ukrepov (C27, C28, F25)
- Nejasnost in neenotnost (C29)
- Vrtci so bili predolgo zaprti. (D36)
- Ni strokovnih utemeljitev. (C30)
- Nisem pristojna dajati ocen ali soditi o ukrepih in priporočilih. (E30)
- Možnosti širjenja virusa z vključevanjem v eno skupino (F32)
- Predlagala bi bolj osebne pristope. (G25)